

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

**TÜRKİYE'DEKİ KURUM BAKIMINDA BÜYÜMÜŞ BİREYLERİN
PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK (YILMAZLIK) DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ**

Ayşe Şeyma TURGUT

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

TÜRKİYE'DEKİ KURUM BAKIMINDA BÜYÜMÜŞ BİREYLERİN PSİKOLOJİK
DAYANIKLILIK (YILMAZLIK) DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Ayşe Şeyma TURGUT

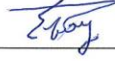
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

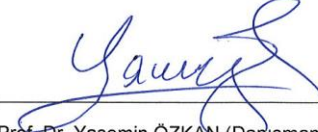
Ankara, 2018

KABUL VE ONAY

Ayşe Şeyma TURGUT tarafından hazırlanan "Türkiye'deki Kurum Bakımında Büyümüş Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık (Yılmazlık) Düzeylerinin İncelenmesi" başlıklı bu çalışma, 11 Mayıs 2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Eda PURUTÇUOĞLU (Başkan)

Prof. Dr. Yasemin ÖZKAN (Danışman)

Doç. Dr. Filiz YILDIRIM (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Musa Yaşar SAĞLAM

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun 2 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

11 Mayıs 2018

Ayşe Şeyma TURGUT

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

- Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.

(Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etmeniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)

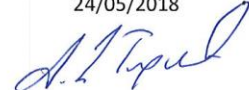
- Tezimin/Raporumun 24.05.2020 tarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.

(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)

- Tezimin/Raporumun.....tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.

- Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi

24/05/2018

Ayşe Şeyma TURGUT

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, Prof. Dr. Yasemin ÖZKAN danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Ayşe şeyma TURGUT

Anne ve babama....

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimimin hem ders hem de tez aşamasında bilgisi ile yolumu aydınlatan, yardımseverliği ve tecrübesi ile her daim desteğini esirgemeyen, araştırmamın planlanmasında ve uygulanmasında emeği geçen çok değerli danışmanım ve sevgili hocam Prof. Dr. Yasemin ÖZKAN'a,

Tezimle ilgili her zaman yardımcı ve destekleyici olan çalışkanlığı ve samimiyeti ile kariyerim için örnek teşkil eden sevgili hocam Dr. Öğretim Üyesi Hüsünür ASLANTÜRK'e,

Gücümü yitirdiğim zamanlarda beni sabırla ve anlayışla karşılayan ve doğumumdan bugüne her zaman en büyük destekçilerim olan sevgili anne ve babama ve yakın akrabalarım,

Geçerlilik ve güvenilirliğini yaptığı ölçüğü kullanmama izin veren Prof.Dr.Nejat BASIM'a,

Örneklem bulma sürecinde büyük yardımı dokunan Hayat Sende Derneği'ne, Dernekte görev yapan abilerim ve arkadaşlarıma ve KARYURTDER Başkanı Ali İmran AKSU'ya ,

Tez Savunma Jürimde yer almayı kabul eden ve değerli bilgilerini A hocalarım Doç. Dr. Eda PURUTÇUOĞLU ve Doç. Dr. Filiz YILDIRIM'a,

Yoğun ve zorlu olan bu süreçte her zaman bana güç veren değerli arkadaşlarım Okan KAZAN, Ezgi YAMAN, Gizem SOYLU ve Şükran TEKÇE'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

TURGUT, Ayşe Şeyma. *Türkiye'deki Kurum Bakımında Büyümüş Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık (Yılmazlık) Düzeylerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2018.

Bu araştırmanın amacı kurum bakımından ayrılan bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin değerlendirilmesidir. Kurum bakımından ayrılan bireylerin psikososyal sağlık yönünden güçlenmesi ve kurum dışındaki hayata uyum sağlayabilmesi, sosyal destek sistemlerinin işlevsellik kazanması ile mümkün olabilir.

Araştırmada nicel araştırma tasarımı kullanılmıştır. Araştırma örneklemi, Hayat Sende Derneği'ne kayıtlı, çalışmaya katılım için gönüllü kurum bakımından ayrılan bireylerden ve bu bireyler aracılığıyla kartopu örnekleme yöntemi ile ulaşılan kurum bakımından ayrılan diğer bireylerden oluşmaktadır.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin sosyo-demografik özelliklerini ortaya koymak için araştırmacı tarafından hazırlanan Sosyo-demografik form, psikolojik dayanıklılık düzeyini ortaya koymak için Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği bu çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında kurum bakımından ayrılan 107 bireye ulaşılmış ve katılımcılardan toplanan veriler SPSS Statistics 23 (Statistical Package for the Social Sciences) adlı bilgisayar programı ile analiz edilmiştir. Analizlerde sayısal değişkenler için tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma, minimum, maksimum), kategorik değişkenler için ise sıklık dağılımları (sayı, yüzde) verilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişki ve anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi için t ve ANOVA testleri kullanılmıştır.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin, kurum bakımına alınma yaşına, kurum bakımından ayrılma yaşına ve sorun yaşadığı dönemde yardım görme durumuna göre farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yılmazlık, dayanıklılık, kurum bakımı, kurum bakımından ayrılan birey.

ABSTRACT

TURGUT, Ayse Seyma. *Investigating the Resilience Degrees of Individuals Who Grew in Institutional Care in Turkey*, Master Thesis, Ankara, 2018.

The aim of this research is to evaluate the resilience degree of care leavers. Gaining strength of care leavers in terms of psychosocial health and getting into the life out of institution may be possible by means of social support systems' get functionality.

Quantitative method was used in the research. The study sample consists of voluntary care leavers registered to Hayat Sende Association and the other care leavers that reached by way of these care leavers by using snowball sampling.

To reveal the sociodemographic characteristics of care leavers Sociodemographic Form that prepared by the researcher and to reveal the resilience degree of care leavers The Resilience Scale for Adults were used as a data collecting tool in this study.

Within the scope of the research, it has reached 107 care leavers and the datas collected from the participants were analyzed by a computer program called SPSS Statistics 20 (Statistical Package for the Social Sciences). According to variables percent values, avarage values and standard deviation value were identified. To identify whether there is significant distinction and relation among the variables or not, t and ANOVA tests were used.

It was found that the resilience degree of care leavers vary according to the age of taken under care, the age of leaving care and the status of receiving help in the period of having difficulty.

Key Words: Resilience, hardiness, institutional care, care leaver.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	iii
ETİK BEYAN.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xiii
TABLolar DİZİNİ	xiv
ŞEKİLLER DİZİNİ	xvi
GİRİŞ	1
1. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	3
1.1. TÜRKİYE’DE KURUM BAKIMININ TARİHÇESİ.....	3
1.1.1. Islahhaneler.....	3
1.1.2. Darülaceze	4
1.1.3. Lakita Dairesi ve Irzahaneler.....	5
1.1.4. Çocuklar Ordusu Teşkilatı.....	6
1.1.5. Himaye-i Etfal Cemiyeti (Çocuk Esirgeme Kurumu)	7
1.1.6. Galata Çocukları Kurtarma Yurdu.....	8
1.1.7. İzmir Çocuk Kampları	9
1.1.8. Serseri ve Satıcı Çocuklar Projesi	9
1.2. KURUM BAKIMINA İLİŞKİN YASAL MEVZUAT.....	10

1.2.1. 2828 sayılı SHÇEK Kanunu	10
1.2.2. 633 sayılı KHK	11
1.2.3. 3413 sayılı Kanun	11
1.2.4. 5395 sayılı Kanun	12
1.2.5. Çocuk Yuvaları Yönetmeliği	12
1.2.6. Çocuk Evleri Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik.....	13
1.2.7. Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş Ve İşleyişine Dair Yönetmelik.....	13
1.3. KORUNMA GEREKSİNİMİ OLAN ÇOCUKLARA YÖNELİK TÜRKİYE’DE MEVCUT BAKIM MODELLERİ.....	14
1.3.1. Çocuk Yuvası.....	14
1.3.2. Yetiştirme Yurdu	15
1.3.3. Çocuk Evleri Sitesi (Sevgi Evleri).....	15
1.3.4. Çocuk Evleri	15
1.3.5. Çocuk Destek Merkezi	15
1.3.6. Ayni Nakdi Yardım (Aile Yanında Destek).....	16
1.3.7. Evlat Edindirme	16
1.3.8. Koruyucu Aile	17
1.4. KURUM BAKIMININ ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ OLUMSUZ ETKİLERİ	18
1.4.1. Etiketlenme ve Dışlanma	18
1.4.2. Aile Ortamından Yoksunluk.....	20
1.4.3. Bağlanma Problemleri	20
1.4.4. Ayrılık Anksiyetesi	21
1.4.5. Bebeklik Depresyonu.....	21
1.4.6. Uyarıcı Eksikliğine Bağlı Bilişsel Yetersizlikler	22
1.5. KURAMSAL BAKIŞ	22
1.5.1. Bağlanma Kuramı	22

1.5.2. Nesne İlişkileri Kuramı.....	23
1.5.3. Psikodinamik Kuram	24
1.5.3.1. Psikoseksüel Gelişim Kuramı	24
1.5.3.2. Psikososyal Gelişim Kuramı.....	25
1.5.4. Kohut Kendilik Psikolojisi	25
1.6. PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK	26
1.6.1. Psikolojik Dayanıklılığın (Yılmazlık) Tanımı.....	26
1.6.2. Psikolojik Dayanıklılığı Açıklayan Yaklaşımlar	27
1.6.3. Psikolojik Dayanıklılığı Etkileyen Faktörler	28
1.6.4. Psikolojik Dayanıklılık ile İlgili Yapılmış Olan Araştırmalar.....	38
1.6.5. Psikolojik Dayanıklılık ve Sosyal Hizmet.....	40
1.7. KURUM BAKIMINDAN AYRILANBİREYLER VE SOSYAL HİZMET.....	40
1.8. ARAŞTIRMANIN SORUNU	45
1.9. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	45
1.10. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	46
1.11. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI	47
1.12. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	47
1.13. TANIMLAR.....	48
2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	49
2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	49
2.2. EVREN VE ÇALIŞMA GRUBU	49
2.3. VERİ TOPLAMA TEKNİĞİ	50
2.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	51
2.4.1. Sosyo Demografik Bilgi Formu	51

2.4.2. Kurum Bakımına ve Kurum Sonrası Yaşanan Sorunlara İlişkin Bilgi Formu.....	51
2.4.3. Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	52
2.5. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI.....	53
2.7. SÜRE VE OLANAKLAR.....	54
3. BULGULAR	55
3.1. KURUM BAKIMINDAN AYRILAN BİREYLERİN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	55
3.2. KURUM BAKIMINDAN AYRILAN BİREYLERİN KURUM BAKIMINA VE KURUM BAKIMI SONRASINDA YAŞADIĞI SORUNLARA İLİŞKİN BULGULAR	61
3.3. KURUM BAKIMINDAN AYRILMIŞ BİREYLERİN KURUM BAKIMI SONRASI YAŞANILAN SORUNLAR İLE CİNSİYET, KURUM BAKIMINDAN AYRILMA YAŞI, KURUM BAKIMINA ALINMA YAŞI, ÇALIŞMA DURUMU VE GELİR DURUMU ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR BULGULAR	72
3.4. KURUM BAKIMINDAN AYRILAN BİREYLERİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK DÜZEYİNE İLİŞKİN BULGULAR	78
3.4.1. Kurum Bakımından Ayrılan Bireylerin Kurum Bakımına Ve Kurum Sonrası Yaşanan Sorunlara İlişkin Bulguları İle Psikolojik Dayanıklılık Düzeyi Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular	79
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	95
4.1. SONUÇ	95
4.1.1. Kurum bakımından ayrılan bireylerin Sosyo-demografik Özellikleri.....	95
4.1.2. Kurum Bakımı ve Kurum Sonrası Yaşanan Sorunlar.....	96
4.1.3. Kurum Bakımından Ayrılmış Bireylerin Kurum Bakımı Sonrası Yaşanılan Sorunlar İle Cinsiyet, Kurum Bakımından Ayrılma Yaşı, Kurum Bakımına Alınma Yaşı, Çalışma Durumu Ve Gelir Durumu Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular	97
4.1.4. Kurum bakımından ayrılan bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeyi.....	98
4.2. ÖNERİLER.....	99

KAYNAKÇA	104
EKLER.....	113
EK-1 Sosyo-Demografik Form.....	113
EK-2 Kurum Bakımına ve Kurum Sonrası Yaşanan Sorunlara İlişkin Bilgi Formu	116
EK-3 Yetişkinler İçin Yılmazlık Ölçeği.....	118
EK-4 İzin Yazısı.....	123
ÖZGEÇMİŞ.....	126

KISALTMALAR

%	Yüzde
ÇKK	Çocuk Koruma Kanunu
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
p	Anlamlılık düzeyi
S	Standart sapma
SHÇEK	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
t	t değeri (t testi için)

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.	Dörtlü Bağlanma Modeli.....	23
Tablo 2.	Cinsiyete Göre Katılımcıların Dağılımı	56
Tablo 3.	Yaşa Göre Katılımcıların Dağılımı	56
Tablo 4.	Medeni Duruma Göre Katılımcıların Dağılımı	57
Tablo 5.	Eğitim Durumuna Göre Katılımcıların Dağılımı	58
Tablo 6.	Çalışma Durumuna Göre Katılımcıların Dağılımı	59
Tablo 7.	Çalışılan İşe Göre Katılımcıların Dağılımı	59
Tablo 8.	Aylık Düzenli Gelir Durumuna Göre Katılımcıların Dağılımı	60
Tablo 9.	Kurum Bakımına Alınma Yaşına Göre Katılımcıların Dağılımı	61
Tablo 10.	Kurum Bakımından Ayrılma Yaşına Göre Katılımcıların Dağılımı	64
Tablo 11.	Kurum Bakımından Ayrılma Nedenine Göre Katılımcıların Dağılımı	65
Tablo 12.	Kurum Bakımından Ayrıldıktan Sonra Kalacak Yer Kaygısı Yaşama Durumuna Göre Katılımcıların Dağılımı	66
Tablo 13.	Yardıma İhtiyaç Duyulması Halinde Yardım Edecek Bir Tanıdığa Sahip Olma Durumuna Göre Katılımcıların Dağılımı	70
Tablo 14.	Psikolojik Veya Psikiyatrik Bir Tedavi Alma Durumuna Göre Katılımcıların Dağılımı	71
Tablo 15.	Kurum Bakımından Ayrıldıktan Sonra Yaşanılan Sorunlar ile Cinsiyet Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi.....	72
Tablo 16.	Kurum Bakımından Ayrıldıktan Sonra Yaşanılan Sorunlar ile Kurum Bakımına Alınma Yaşı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi.....	74
Tablo 17.	Kurum Bakımından Ayrıldıktan Sonra Yaşanılan Sorunlar ile Kurum Bakımından Ayrılma Yaşı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi	75
Tablo 18.	Kurum Bakımından Ayrıldıktan Sonra Yaşanılan Sorunlar ile Gelir Getiren Bir İşte Çalışma Durumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi ^{**}	76
Tablo 19.	Kurum Bakımından Ayrıldıktan Sonra Yaşanılan Sorunlar ile Gelir Durumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi	77

Tablo 20. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları İçin Tanımlayıcı İstatistikler, Güvenirlikler, Normallik İncelenmesi.....	79
Tablo 21. Kurum Bakımına Alınma Yaşı Gruplarına Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları Bakımından Farklılıkların İncelenmesi	80
Tablo 22. Kurum Bakımından Ayrılma Yaşı Gruplarına Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları Bakımından Farklılıkların İncelenmesi.....	82
Tablo 23. Kurum Bakımından Ayrıldıktan Sonra Kalacak Yer Kaygısı Yaşama Durumuna Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları Bakımından Farklılıkların İncelenmesi	84
Tablo 24. Sorun Yaşadığı Dönemlerde Yardım Görme Durumlarına Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları Bakımından Farklılıkların İncelenmesi.....	85
Tablo 25. Yardım Görme Şekli İş Bulma Olma Durumuna Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları Bakımından Farklılıkların İncelenmesi.....	87
Tablo 26. Yardım Görme Şekli Kalacak Yer Sağlama Durumuna Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları Bakımından Farklılıkların İncelenmesi.....	88
Tablo 27. Yardım Görme Şekli Maddi Yardımda Bulunma Durumuna Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları Bakımından Farklılıkların İncelenmesi.....	89
Tablo 28. Yardım Görme Şekli Giyecek ve Yiyecek Yardımı Sağlama Durumuna Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları Bakımından Farklılıkların İncelenmesi.....	90
Tablo 29. Yardım Görme Şekli Manevi Destek Görme Durumuna Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları Bakımından Farklılıkların İncelenmesi.....	91
Tablo 30. Bir Sıkıntı/Sorunda Yardım İstenilebilecek Birine Sahip Olma Durumuna Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları Bakımından Farklılıkların İncelenmesi	92
Tablo 31. Daha Önce Psikolojik/Psikiyatrik Tedavi Görme Durumuna Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları Bakımından Farklılıkların İncelenmesi.....	93

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Kurum Bakımından Ayrıldıktan Sonra Yaşanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Verdiği Cevapların Dağılımı	67
Şekil 2. Katılımcıların Sorun Yaşadığı Dönemde Yardım Aldığı Kişilerin Dağılımı	68
Şekil 3. Sorun Yaşanan Dönemde Yardım Eden Kişilerin Verdiği Yardımların Dağılımı	69
Şekil 4. İhtiyaç Duyulduğunda Yardım Edecek Kişilerin Dağılımı	70

GİRİŞ

Sosyal hizmet, bireysel ve toplumsal sorunların çözümünde insan haklarını, mesleki değerleri ve toplumsal adaleti temel alan, bireyleri, grupları ve toplumu güçlendirerek sosyal refahı tesis etmeye çalışan uygulamalı bir bilim ve meslektir.

Korunmaya ihtiyacı olan çocuklar, sosyal hizmetin tarihteki ilk gelişim sürecinden bu yana sosyal hizmet uygulamasının temel konularından ve inceleme alanlarından birini oluşturmaktadır. Sosyal hizmet literatüründe korunma ihtiyacı olan çocuklar arasında ihmal ve/veya istismarın en az bir türüne maruz kalan, bakımından sorumlu kimsesi bulunmayan, sokakta yaşamak veya sokakta çalışmak zorunda kalan, aile yanında büyümekten mahrum bulunan, yetiştirme yurdu ve yuvalarda kalan çocuklar yer almaktadır. Ayrıca suça sürüklenen, savaş, terör, doğal afet gibi sebeplerden ülkesini terk etmek ve başka bir ülkede sığınmacı statüsünde yaşamak zorunda kalan, etnik kimlikleri nedeni ile ayrımcılığa uğrayan, akran zorbalığına maruz kalan, ihmal ve/veya istismara uğrama riski altındaki çocuklar da bu kapsamda yer almaktadır.

Korunma ihtiyacı olan çocukların bakıldıkları sevgi evleri, yetiştirme yurtları, çocuk yuvaları ve benzeri kurumlarda devlet koruması altında büyüyen çocuklar, erken çocukluk döneminde bağlanma sorunları, ayrılık anksiyetesi, yuva hastalığı; okul döneminde arkadaşları ve onların velileri tarafından ayrımcılığa uğrama, öğretmenler tarafından etiketlenme, düşük akademik başarı düzeyine sahip olma gibi sorunlar yaşayabilmektedirler.

Kurum bakımından/devlet korumasından ayrılan bireyler ise devlet koruması altında iken nitelikli kariyer danışmanlığı desteği alamadığı için ve sosyal destek yoksunluğu nedeni ile kurumdan ayrıldıktan sonra işsizlik sorunu yaşamaktadır. Ailesinden ayrı büyüyen bu çocuklar toplum tarafından “ aile terbiyesi almamış “, “ sorunlu “ biçiminde damgalanarak ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar. Bunun yanı sıra harçlıklarını nasıl yönetebilecekleri, kimlere güvenebilecekleri konusunda tecrübe sahibi olmadıkları için kurumdan ayrıldıktan sonra dolandırılma sorunuyla; duygusal yoksunluk ve yetersiz sosyalizasyona bağlı olarak bağımlılık sorunuyla karşılaşmaları olasıdır. Aile ilişkilerini

gözlemleyememeleri ve anne-baba, karı-koca rollerini öğrenememeleri nedeniyle boşanma sorunu yaşamaları, diğer yandan sağlıklı koşullarda düşük düzeyde yaşam kalitesi ve duygusal yoksunluk nedeniyle ruhsal ve bedensel hastalıklara daha fazla yakalanmaları da mümkündür. Sosyal destek mekanizmasının zayıf olması ve toplum tarafından kimsesiz görülmeleri temelinde taciz, yoksulluk ve madde bağımlılığı; toplumla bütünleşememe temelinde suça sürüklenme; yoksulluk temelinde düşük eğitim düzeyi, maddi ve sosyal yetersizlikler ve özellikle barınacak yer bulamama sorununun yaşanmasına neden olmaktadır.

Karşılaşılan tüm bu sorunlar bireyin toplumla bütünleşememesine, sağlıklı bir kimlik geliştirememesine, kendini gerçekleştirememesine neden olmaktadır. Böylece bu bireylerin karşılaştıkları bu sorunlar karşısında psikolojik dayanıklılık geliştirebilmeleri mümkün olmamaktadır. Bu durum ise ilerleyen yıllarda bu bireylerin sosyal izolasyonuna, psikolojik rahatsızlıklar geliştirmesine neden olabilmektedir.

Bu araştırmada devlet korumasından ayrılan bireylerin, korumadan ayrıldıktan sonra karşılaştığı sorunlar, psikolojik dayanıklılık düzeyleri, psikolojik dayanıklılık düzeylerinin demografik özellikleri ile olan ilişkisi araştırılmıştır. Odak noktasına insanı, insanın iyilik halini ve sorunlar karşısındaki psikolojik dayanıklılığını koyan bu çalışmada devlet korumasından ayrılan bireylerin koruma kararının kaldırılması le birlikte yaşadıkları sıkıntılar, dayanıklılık düzeyleri irdelenmektedir. Böylece araştırmadan elde edilen bulgu ve sonuçlar ışığında, devlet korumasından ayrılan bireylerin iyilik halinin sağlanması için yapılması gerekenler ortaya konulmuş olacaktır.

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölüm Türkiye’de kurum bakımının tarihçesi, kurum bakımına ilişkin yasal mevzuat, Türkiye’deki mevcut bakım modelleri, kurum bakımının çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri, psikolojik dayanıklılığın tanımı, psikolojik dayanıklılığı açıklayan yaklaşımlar ve psikolojik dayanıklılığı etkileyen faktörler ana başlıkları altında ele alınmıştır.

1.1. TÜRKİYE’DE KURUM BAKIMININ TARİHÇESİ

Türkiye sahip olduğu geleneksel değerler, kültür, İslam dini, devlet geleneği, tarihi öğretiler ve hayırseverlik anlayışı gibi unsurların etkisiyle Osmanlı Devleti ve öncesinden günümüze kadar çocukların korunması konusunda oldukça deneyim kazanmış ve kazanmaya devam eden bir ülke konumundadır.

Selçuklu Devleti ve Osmanlı Devleti dönemlerinde vakıflar aracılığıyla gerçekleştirilen çocuk koruma sistemi, vakıfların etkisini kaybetmesi ile devlet eli ile yürütülmeye başlanmıştır (Çavuşoğlu,2010).

1.1.1. İslahhaneler

Osmanlı Devleti döneminde hayırseverlik ve korunma ihtiyacı olan, anne-babasız, sokakta yaşayan, suça sürüklenen çocukları ıslah etme niyeti ile oluşturulmuş ve korunmaya muhtaç çocukların barınma, giyecek, yiyecek, sosyal aktivite, eğitim gibi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik günümüz yetiştirme yurtlarına benzer kurumlar açılmıştır. Bu kurumlar aracılığıyla orduya asker yetiştirilmesi, çocukların rehabilite edilmesi ve topluma kazandırılması, zanaat ve sanat dallarına yönlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmalarda Anadolu’daki Ahilik sisteminin toplumsal ve siyasal sistemdeki düzenleyicilik rolü de büyük pay sahibidir (Çavuşoğlu,2010).

1863 yılında Niş’te amaç ve hedef kitle açısından günümüzdeki yetiştirme yurtlarına benzeyen ıslahhanelerin ilki Mithat Paşa döneminde açılmıştır. Müslüman ve Gayrimüslim farkı gözetmeksizin 5-13 yaş arası, kimsesi olmayan veya sokakta yaşayan

veya ailesi yoksul olan çocuklar bu ıslahhanelere yerleştirilmiştir. Çocukların beş yıl süre ile okuma-yazma, sanat ve zanaat eğitimleri almaları, ustalık derecesine gelen öğrencilerinin bir kısmı Paris'e eğitime gönderilerek yeni öğretmenler yetişmesi sağlanmıştır. Başarılı olan bu ıslahhane uygulaması daha sonra açılacak olan ıslahhanelere de örnek olarak yenilerinin açılmasında etkili olmuştur (Çavuşoğlu,2010).

1.1.2. Darülaceze

1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi (93 Harbi) sonrası erkeklerin savaşta hayatını kaybetmesi, yoksulluk, hastalıklar ve göç nedeniyle birçok çocuk kimsesiz kalmıştır. Böylece sokakta yaşayan ve dilenen bir çocuk kitlesi oluşmuştur. Bunun üzerine Sultan İkinci Abdülhamit'in çağrısı ile 1896'da Arapçada "acizler evi" anlamına gelen, yoksullara, engellilere ve kimsesiz çocuklara hizmet veren Darülaceze kurulmuştur. Darülaceze'de bakım ve eğitim gören çocuklar sıbyan, ihtiyat, ibtidai ve kısım-ı mahsus bölümlerinde öğrenim görmüştür. Sıbyan bölümünde alfabe bilgisi, ahlak bilgisi, spor; üç yıllık ihtiyat bölümünde okuma, kompozisyon, beyit, spor; dört yıldan oluşan ibtidai bölümünde Kuran, namaz, ilmihal, tarih, geometri, coğrafya dersleri okutulmuştu (Çavuşoğlu,2010).

Coğrafya, matematik gibi çeşitli bilim dallarından ders almanın yanı sıra çocuklar marangozluk, terzilik, kunduracılık, halı dokumacılığı gibi zanaat ve müzik gibi sanat dallarında eğitim almış, çocukların atölyelerde ürettiği eşyalar Ramazan aylarında satılarak kar elde edilmiştir. Darülacezede müzik eğitimi alan çocukların katılımı ile daha sonra İstanbul Şehir Bاندosu kurulmuştur (Yıldırım, 2015).

Kimsesiz ve yardıma muhtaç kadınların, erkeklerin, yaşlıların sağlık, beslenme, barınma ihtiyaçlarının karşılandığı Darülaceze, yalnızca çocuklara hizmet vermekle kalmayıp Birinci Dünya Savaşı'nın getirmiş olduğu yoksulluk ve duygusal bunalım sonucu mezarlıklara, camilere bırakılmış, kimsesiz ve terk edilmiş sütten kesilmemiş olan bebekleri de himayesine almıştır.

1.1.3. Lakita Dairesi ve ırzahaneler

Darülacezenin faaliyete başladığı zamanlarda yeni doğmuş korunmaya muhtaç bebekler için özel bir bakım ünitesinin bulunmamaktadır. Dönemin Dahiliye Nazırı Memduh Paşa'nın talebi ile 1903 yılında "emzirme evi" anlamına gelen ırzahaneler faaliyete başlamış, sokağa terk edilen ya da biyolojik aileleri tarafından bakılamayan henüz süttten kesilmemiş bebekler Lakita Dairesi adı verilen bölümde bakılmıştır. Bu bölümde süt sterilizasyon ünitesi, yurt dışından getirilen mikrop tutmayan özel dolaplar, özel banyolar yer almaktadır. Böylece ırzahanedeki çocukların her gün düzenli sağlık kontrolleri yapılarak İkinci Meşrutiyetten sonra Lakita Dairesi, İstanbul Darülaceze Süt Çocukları Yuvası adını almıştır (Yıldırım, 2015).

Lakita Dairesi'ndeki çocuklar dört yaşına kadar burada kalmakta, dört yaşından yedi yaşına kadar yetimhanede bakılmaktadır. Bu çocuklar yedi yaşından sonra ilkokula başlamakta ve ilkokuldan itibaren zanaat dallarında eğitim görmektedir (Yıldırım, 2015).

Darülaceze 1914 yılında; kadınlar, erkekler, yetimler ve yenidoğan olmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Yenidoğan bebeklerin bakımından sorumlu Lakita Dairesi'ne 1916 yılında 251 çocuk alınmış, ancak bunların 201'i bir yaşına ulaşmadan hayatını kaybetmiştir. 1903-1915 yılları arasında bu daireye kabul edilen 932 yenidoğanın 572'si ölmüştür. Ölüm oranlarının yüksekliği üzerine yapılan araştırmalarda bebeklerin dairedeki koşullardan değil de daireye alınana kadar maruz kaldıkları açlık, soğuk, bakımsızlık gibi koşullardan dolayı hayatını kaybettiği tespit edilmiştir (Yıldırım, 2015).

Yıldırım (2015) 1903-1930 yılları arasında Darülacezeye kabul edilen 4.685 çocuktan 1.495'inin evlat edindirildiğini ya da öz ailelerinin yanına döndürüldüğünü, 2.360 çocuğun öldüğünü, geriye kalan 730 çocuğun kurumda kaldığını; Lakita Dairesinin açılmasının %80 olan bebek ölüm oranını %20'ye düşürdüğünü ifade etmiştir.

Bebek ölüm oranlarındaki gözle görülür düşüşü, Lakita Dairesinin çocuk bakımı ve sağlığı alanında eğitilmiş kişilerce idare edilmesine, dairede yurt dışındaki önemli örnekleri takip ederek uygulama yapılmasına, bebeklerin düzenli sağlık ve beslenme kontrollerinin yapılmasına, bakıcıların eğitimine ve gelişimine dikkat edilmesine, dairede özel üretilmiş ithal ürünlerin kullanılmasına bağlamak mümkündür.

Üç semavi dinin ibadethaneleri olan cami, havra ve kilisenin bahçesinde yer aldığı, açıldığı yıldan itibaren 29.000'i çocuk olmak üzere 72.000 insanı barındırmış olan, halihazırda 50'si çocuk olmak üzere 554 kişilik kapasite ile çalışan, 120 yıllık köklü bir geçmişe sahip Darülaceze günümüzde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı olarak hizmet vermektedir (<http://www.darulaceze.gov.tr/>, 11 Ekim 2017).

1.1.4. Çocuklar Ordusu Teşkilatı

Osmanlı Devleti'nde dağılma dönemi ve öncesi ile birlikte yaşanan sosyo-ekonomik problemlerin sebep olduğu bakıma ve korunmaya muhtaç çocukların sayısının her geçen gün arttığı gerçeği Kazım Karabekir Paşa'yı sokakta yaşayan, kimsesiz ve terk edilmiş çocuklar için yararlı bir şeyler yapmaya itmiştir.

Bakımsız çocukların milletin enerjisini, bakımsız toprakların vatanın enerjisini kaybettireceği ve vatanın geleceğinin çocuklar olduğu felsefesi ile yola çıkan Kazım Karabekir Paşa, 1920 yılında Çocuklar Ordusu Teşkilatı'nı kurmuş, yazdığı "Çocuklara Öğütlerim" adlı kitapla çocuklara iyi ahlak, aile ilişkileri ve ülkeye faydalı olmak konularında önderlik ve danışmanlık yapmıştır (Çavuşoğlu,2010).

Kazım Karabekir Paşa korunmaya muhtaç çocuklar için açtığı kurumlarda çocukların kendi kendilerine yetebilen, bir başkasına bağımlı olmayan bireyler olabilmeleri amacıyla çocuklara çamaşır yıkama, dikiş ve giysi onarma, kitap ciltleme, tamir gibi konularda eğitim aldırıştır. Bu kurumlarda çocukların ezbercilik yerine anlayarak öğrenmelerinin sağlanması amacıyla uçak, telefon, röntgen, pusula gibi araç gereçlerin uygulamalı bilgisi verilmiştir (Çavuşoğlu,2010).

Kazım Karabekir açtığı kurumlardaki çocuklara üç grupta eğitim vermiştir. Bunlar; Ana Okulu, Sanayi Gürbüzleri Okulu ve Askeri İlkokul'dur. Ana Okulu'ndaki çocuklara şehit aileleri bakmış, Sanayi Gürbüzleri Okulu'ndaki 12 yaş ve üzeri çocuklar terzilik, marangozluk, ayakkabıcılık gibi mesleklere yönlendirilmiş, Askeri İlkokul ile orduya asker yetiştirilmiştir (Çavuşoğlu,2010).

1.1.5. Himaye-i Etfal Cemiyeti (Çocuk Esirgeme Kurumu)

Himaye-i Etfal Cemiyeti 1908 yılında Kırklareli'de kurulmuş, 1917 yılında İstanbul'da ülke genelini temsil edecek biçimde kurulmuş ve 1921'de Padişah 2. Abdülhamit tarafından 'kamu yararına çalışan bir cemiyet' olarak kabul edilmiştir (Çavuşoğlu, 2010).

Himaye-i Etfal Cemiyet-i Umumiyesi Nizamname-i Esasisi'nde, cemiyetin amaçları belirlenmiştir. Evleneceklerin beden ve ruh açısından birbirlerine denk olmasının gerekliliğini telkin etmek, hamilelik ve çocuk bakımı hakkında bilinçlendirici yayınlar hazırlamak, çocuk bakım kursları düzenlemek ve hemşire yetiştirmek, yoksul annelere yiyecek sağlanması amacıyla aş evleri açmak, yoksul anneler ve çocukları için ücretsiz yıkanma yerleri inşa etmek bu amaçlar arasında yer almaktadır. Ayrıca işe giden annelerin işteyken çocuklarını bırakabilmeleri için bakımevleri açmak, ihtiyaç sahiplerine ücretsiz ilaç sağlamak, velisi veya vasisi olmayan çocukların yasal temsilciliğini yapmak, suça sürüklenmiş çocukların yetişkinlerden ayrı yargılanması için çocuk mahkemelerinin ve ıslahevlerinin kurulmasını sağlamak, çalışabilecek çocukları uygun işe yerleştirmek, yardıma muhtaç çocuklar için sigorta fonu oluşturmak bu amaçların diğerleri arasındadır (Ekmekçi ve diğ., 2012).

Himaye-i Etfal Cemiyeti, kurulduktan bir yıl sonra 1922 yılında muayene ve para yardımı yapmaya başlamış, 1923 yılında ağırlıklı olarak yiyecek yardımı yapmış, 1924 yılında süt dağıtmaya başlamıştır. Ayrıca 1925 yılında doğum yardımı ve okul araç-gereçleri dağıtmış, 1927 yılında kuruma bağlı banyolar açılmış, 1928 yılında ise oyun bahçeleri oluşturulmuştur (Ekmekçi ve diğ., 2012).

Himaye-i Etfal Cemiyetinin sosyal hizmet alanında birçok yenilik yaptığını belirten Çavuşoğlu (2010), Cemiyetin nihai amacının Cumhuriyete sağlıklı kuşaklar yetiştirmek olduğunu, kurumda günümüzdeki aynı-nakdi yardıma benzer uygulamaların yapıldığını, çocuk yuvaları, prevantoryum, kreşler, süt damlaları, çocuk kütüphaneleri gibi kurumların da açılarak Cemiyetin faaliyet alanının genişlediğini ifade etmiştir.

Ankara Himaye-i Etfal Cemiyetinin adı 1935 yılında değiştirilerek “Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu” olmuş, 1937 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile kamu yararına çalışan dernek statüsü kazanmıştır (Saçan, 2010).

Himaye-i Etfal Cemiyeti tarafından annelerin ve babaların bilinçlendirilmesi amacıyla, çocuk sağlığına yönelik kitaplar, sergiler, müsamereler, yarışmalar ve konferanslar düzenlenmiştir (Arda ve Acıduman, 2008).

1.1.6. Galata Çocukları Kurtarma Yurdu

Faaliyette olduğu 1933-1938 yılları arasında sokakta yaşayan veya çalışan 12-16 yaş arası 250 çocuğa barınma desteğinin yanı sıra psiko-sosyal destek de sağlamış olan Galata Çocukları Kurtarma Yurdu sosyal hizmet açısından oldukça değerli bir örnektir (Çavuşoğlu, 2010).

Yurda kabul sırasında çocukların verem, uyuz gibi hastalıklara sahip olmamasına dikkat edilmiş, yurda kabul edilen çocuklar önce banyoya sokularak revirde bir hafta misafir edilmiş daha sonra ilgi alanına uygun mesleki atölyelere gönderilmiştir. Yurt, açık kapı sistemi ile çalıştığı için yurda kabul edilen çocuklar istediği saatte yurda giriş çıkış gerçekleştirebilmiştir. Yurtta kumar oynamanın, uyuşturucu madde kullanmanın ve hırsızlık yapmanın herhangi bir cezası yoktur. Çocuklar işledikleri suçları itiraf etmekle yükümlüdürler. Çocuğun işlediği suçlar kendisine herhangi olumlu ya da olumsuz bir yorum yapılmadan önce dinlenmektedir. Daha sonra çocuğun kişisel dosyasına kaydedilerek suçun altında yatan sebepler bulunmaya çalışılmaktadır (Çavuşoğlu, 2010).

Çocuk yetiştirmede yaygın olarak bilinçli ya da bilinç dışı kullanılan ödül-ceza uygulamasının aksine Galata Çocuk Kurtarma Yurdu'nda görevliler tarafından etiketleme ve ayrımcılık gibi çocuğu yalnızlaştıracak davranışlarda bulunulmadan suç işleyen çocukların suçunu kendiliğinden itiraf etmesi sağlanmıştır. Bu sayede çocukların karıştığı suçlar gizli kalmamış, suçun altında yatan sebeplerin araştırılmasına fırsat tanınmıştır. Galata Çocuk Kurtarma Yurdu bu yönüyle sosyal hizmet literatürü için oldukça ilgi çekici bir uygulamaların yapıldığı bir kurum olma niteliği taşımaktadır.

Sokakta yaşayan ve çalışan çocukların sokağın özgürlüğünden kopartılıp bir kuruma kapatılmasının doğru olmadığı anlayışı ile yola çıkan Galata Çocuk Kurtarma Yurdu, zamanla kurumdan hizmet almakta olan çocuklarda temizlik anlayışlarının gelişmesi, arkadaşlık ilişkilerinin müspet bir şekilde değişmesi, yalan söylemeyi bırakmaları gibi olumlu değişiklikler gözlemlemiştir (Çavuşoğlu,2010).

1.1.7. İzmir Çocuk Kampları

1934 yılında dönemin İzmir Valisi Kazım Dirik tarafından başlatılan, bedensel anlamda güçsüz ve hasta çocukların evlerinden alınarak 3-4 haftalığına suyu ve havası iyi olan yerlere dinlenme ve iyileştirilme amacıyla götürüldüğü çocuk kamplarında çocukların sağlıklı bir şekilde beslenmesi, oyun oynamaları ve dinlenmeleri yoluyla sağlıklarına kavuşmaları sağlanmıştır (Çavuşoğlu,2010).

1.1.8. Serseri ve Satıcı Çocuklar Projesi

Çocuk Esirgeme Kurumu İstanbul Merkezi tarafından 1935 yılında yapılan Serseri ve Satıcı Çocuklar Projesi, Cumhuriyet Döneminin korunma ihtiyacı olan çocuklarla ilgili olarak yapılan ilk araştırmalardan biri olma niteliğindedir. Zabıta kuvvetleri ve öğretmenlerin desteği ile sokakta çalışan veya yaşayan 2448 çocuğa yönelik bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucu yazılan raporda çocuklar; anne ve babası hayatta olan, kimsesiz, anne ve babasını kaybetmiş, üvey anne ve üvey baba elinde kalan, okula devam ettiği halde çalışan veya dilenen, aile içi geçimsizlik yüzünden sokağa düşen, psikolojik rahatsızlığı olan, sokak mahsulü ve istismar edilen çocuklar olmak üzere dokuz başlık altında sınıflandırılmıştır (Çavuşoğlu,2010).

Anket uygulanan 2448 çocuğun %88'i erkek, %12'si kızdır. Bu çocuklara ilişkin alınması gereken tedbirler proje raporunda sıralanmıştır. Çocukların okula gidemediği için sokağa düştüklerini öngören raporda, çocukları sokaktan uzak tutabilmek amacıyla çocukların yatılı okula devamının sağlanmasının gerekli olduğu, İstanbul'da ile ve belediyeye bağlı olarak çalışacak, sokağa düşmüş çocukların sorunlarıyla ilgilenecek ve sokağa düşme sebeplerini araştırarak Sokak Çocuklarını Kurtarma Bürolarının kurulabileceği vurgulanmıştır. Ayrıca bu raporda suça sürüklenmiş çocuklar için Amerika ve Avrupa'da başarılı örnekleri bulunan çocukları topluma kazandırma ve çocuklara meslek edindirme işlevine sahip ıslahhanelerin açılabilceği vurgulanmıştır (Sarıkaya, 2004).

Türkiye Büyük Millet Meclisindeki kimsesiz çocukların durumuna ilişkin toplanan 23 kişiden oluşan komisyonda proje sonuçları görüşülmüştür. Kimsesiz çocuklarla ilgili konularda yapılacaklar Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının görev kapsamına alınmıştır. Komisyonun devam eden çalışmaları sonucunda 1949 yılında Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun hazırlanmıştır (Sarıkaya, 2004).

1.2. KURUM BAKIMINA İLİŞKİN YASAL MEVZUAT

1.2.1. 2828 sayılı SHÇEK Kanunu

Korunmaya, bakıma veya yardıma muhtaç aile, çocuk, özürlü, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetleri ve bu hizmetleri ulaştırmak ve düzenlemekle sorumlu kuruluşları koordine etmek amacıyla hazırlanan 2828 sayılı SHÇEK Kanunu korunmaya muhtaç çocuğu, beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;

1. Ana veya babasız, ana ve babasız,
2. Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,
3. Ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen,
4. Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara

karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuk olarak tanımlamıştır (Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu [SHÇEK], 1983: madde 3).

Bu tanıma bağlı olarak yetiştirme yurdu ve yuvaları gibi devlet bakımında kalan çocukların da korunmaya muhtaç çocuk kapsamında yer aldığı düşünülmektedir.

Kanun çocuk yuvasını “ 0 - 12 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocuklarla gerektiğinde 12 yaşını dolduran kız çocuklarının, bedensel, eğitsel, psiko sosyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik veya iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşları” olarak ifade etmektedir. Yetiştirme yurtlarını ise “13 - 18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşları” olarak tanımlamaktadır (Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu [SHÇEK], 1983: madde 3).

1.2.2. 633 sayılı KHK

633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2. maddesinin c bendinde çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunması, çocukların sağlıklı gelişiminin sağlanması için ulusal politika ve stratejilerin koordine edilmesi, çocuklara yönelik sosyal hizmet faaliyetlerinin yönetilmesi, kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü organizasyonlar arasında iş birliğinin sağlanması görevi ASPB'ye verilmiştir. Tüm bu faaliyetleri yürütme görevi KHK'nın 8. maddesi ile bu bakanlık bünyesindeki Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 2011: 2 ve 8).

1.2.3. 3413 sayılı Kanun

3413 sayılı SHÇEK Kanun'u korunmaya muhtaç çocukların, korunmaları sona erdikten sonra işe yerleştirilmeleri konusundaki esas ve usullerin düzenlenmesini amaçlamıştır. Bu Kanundan; korunma kararı alınmış olup da reşit oluncaya kadar sosyal hizmet

kuruluşlarında kalmış ya da bir koruyucu aile yanına yerleştirilmiş ya da aynı nakdi yardım yapılarak ailesinin yanına gönderilmiş korunmaya muhtaç çocukların yararlanabileceği Kanunun 3. maddesinde açıklanmıştır. Kanunun 4. maddesi ile kamu kurum ve kuruluşlarının her yıl, hangi statüde olursa olsun serbest kadro sayılarıyla kadrolarının binde biri oranında alacakları korunmaya muhtaç çocuk sayısını, adaylarda aranan nitelikleri, sınav tarihini ve yerini kuruma bildirmek ve bu kadrolara kurum tarafından bildirilen korunmaya muhtaç çocuklar arasında yapılacak giriş sınavlarında başarılı olanlar arasından atama yapmak zorunda olduğu ifade edilmiştir (Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununa Bir Ek Madde Eklenmesine Dair Kanun [SHÇEK], 1988: 3 ve 4).

1.2.4. 5395 sayılı Kanun

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 5. maddesi koruyucu ve destekleyici tedbirleri açıklamakta; koruyucu ve destekleyici tedbirlerin, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirler olduğunu vurgulamaktadır. Bu maddede; bakım tedbirinin, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesi olduğu ifade edilmektedir. Kanunun amacı, korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında alınacak tedbirler ile suça sürüklenen çocuklar hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerinin usul ve esaslarına, çocuk mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkilerine ilişkin hükümleri belirlemektir. Kanunun Temel İlkeler başlıklı 4. maddesinde çocuğa yönelik kötü muamele ve ayrımcılığın önüne geçilmesi hedeflenmiştir (Çocuk Koruma Kanunu [ÇKK], 2005: 4 ve 5).

1.2.5. Çocuk Yuvaları Yönetmeliği

Bu yönetmelik; çocuk yuvalarındaki hizmetin türünün ve niteliğinin, işleyişine ilişkin esasların, kuruluş ve personelin görev yetki ve sorumluluklarının belirlenmesi amacıyla çıkartılmıştır. Yönetmeliğin 7. maddesinde sosyal servisin görevleri tanımlanmış ve sosyal servise çocuğun kabulü, uyumu, gerekli bakım ve yetiştirme ile ilgili mesleki

çalışmaları yapma, kuruluştaki bakılan çocukların, ana-baba veya yakınlarından kimlere ne kadar süre ile izin verilebileceğini belirleme, bu kişiler ve aile hakkında sosyal inceleme raporu hazırlanmasını sağlama konuları düzenlenmiştir. Ayrıca çocukların korunmasını gerektiren koşulların devam edip etmediğini belirlemek, aile ve çocuk arasında sağlıklı ve sürekli ilişki kurulmasını sağlamak amacı ile yılda en az bir kez ailenin sosyal incelemesinin yapılması, tespit edilen değişikliklerin belgelendirilerek ilgili daire başkanlığına bildirilmesi suretiyle gerektiğinde korunma kararını kaldırmaya yönelik işlemlerin başlatılmasına da yer verilmiştir. Bunun yanı sıra ziyaretçisi gelmeyen çocukların varsa ailesi ve akrabaları ile ilişkiye geçilerek olumlu sosyal ilişkiler kurmasını sağlama, ebeveyni ve akrabası olmaması durumunda sosyal inceleme yapılarak ve araştırarak olumlu bulunan ailelerin yanına hafta sonu çocuğun izinli verilmesi ve böylece çocukların toplumla olumlu ilişkiler kurmalarını sağlama gibi görevler düzenlenmiştir (Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Çocuk Yuvaları Yönetmeliği, 1999: 7).

1.2.6. Çocuk Evleri Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik

Bu Yönetmelik ile Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezleri kurulmuş, çocuk evlerinde görev yapacak bakıcı annelerin nitelikleri tanımlanmış, çocuk evlerinde uyulması gereken kurallar belirlenmiştir (Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2008).

1.2.7. Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş Ve İşleyişine Dair Yönetmelik

2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nun 15. maddesine dayanılarak hazırlanan bu yönetmelik, 13-18 yaşları arasında ve 18 yaşın üzerinde korunma kararının devamını gerektiren koşulları taşıyan korunmaya muhtaç çocukları kapsamaktadır. Bu yönetmelikte yetiştirme yurtlarının, sosyal servisin, personelin görevleri tanımlanmıştır (Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik, 1995: 15).

1.3. KORUNMA GEREKSİNİMİ OLAN ÇOCUKLARA YÖNELİK TÜRKİYE'DE MEVCUT BAKIM MODELLERİ

Ülkemizde korunma gereksinimi olan çocuklara verilen hizmetler çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, çocuk evleri sitesi , çocuk evleri, çocuk destek merkezi, aynı nakdi yardım (aile yanında destek), evlat edindirme, koruyucu aile, çocuk ve gençlik merkezi olarak kategorize edilebilmektedir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 2016 Aralık ayı verilerine göre Türkiye genelindeki 6 çocuk yuvasında 323, 8 yetiştirme yurdunda 396, 4 çocuk yuvası ve kız yetiştirme yurdunda 254, 92 çocuk evleri sitesinde (sevgi evleri) 5.257, 1.092 çocuk evinde 5.626, 68 çocuk destek merkezinde 1.463 olmak üzere toplamda 13.319 çocuğa bakım verilmektedir. Kurum bakımı altındaki çocuklardan ayrı olarak; 84.872 çocuğa koruma altına alınmadan ailesinin yanında destek verilmiş, 11.227 çocuk, koruma altında iken ailesinin yanına döndürülmüş, 15.007 çocuk, evlat edindirilmiş, 5.004 çocuğun koruyucu aile yanında bakım alması sağlanmış, 2.237 çocuk, özel kreş ve gündüz bakım evlerinden ücretsiz yararlandırılmıştır (ASPB, 2016).

1.3.1. Çocuk Yuvası

Çocuk yuvaları 0-12 yaş arası çocukların sağlık, beslenme, barınma, eğitim gibi ihtiyaçlarının karşılandığı, çocukların topluma yararlı bireyler olarak yetişmelerinin amaçlandığı, çocuğun işlevsel bir kişilik kazanması amacıyla rehabilitasyon çalışmalarının yapıldığı, çocukların yeteneklerine göre çeşitli sanat ve spor dallarına yönlendirildiği, çocuklara temizlik ve öz bakım alışkanlıklarının kazandırıldığı yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Tomanbay (1999: 51) çocuk yuvalarını; yasaların öngördüğü belli yaş sınırında bulunan korunmaya muhtaç küçük çocukların bedensel, eğitsel, ruhsal ve sosyal sağlıklarının korunarak bakıldığı eğitim amaçlı sosyal hizmet kuruluşları olarak açıklamıştır.

1.3.2. Yetiştirme Yurdu

Yetiştirme yurtları 13-18 yaş arası çocukların sağlık, beslenme, barınma, eğitim gibi ihtiyaçlarının karşılandığı, kurum sonrası gidecek yeri olmayan veya okula devam eden 18 yaşından büyük gençler için barınma süresinin uzatılabildiği, çocukların topluma ve kendilerine yararlı, kendilerine yetebilen bireyler olarak yetişmelerinin amaçlandığı ortamlardır. Ayrıca çocuklara yönelik bireysel çalışmalar ve grup çalışmaları yapılmakta, çocuklar yetenekleri ve ilgi alanlarına göre meslek edinme kurslarına ve zanaat dallarına yönlendirilmekte, kurum sonrası hayata hazırlanmalarının hedeflenmektedir (SHÇEK Kanunu,1983).

1.3.3. Çocuk Evleri Sitesi (Sevgi Evleri)

Sevgi evleri bir site içerisinde konumlandırılmış, genellikle iki katlı villa tipi her bir evde 10-12 çocuğun , 0-12 ve 13-18 yaşlarına göre gruplandırılarak vardiyalı bakıcı anneler eliyle bakıldığı yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Sevgi evleri toplumla iç içe olmadığından çocukların izolasyonuna sebep olmakta, çocukların toplumla bütünleşmesini önlemektedir (SHÇEK Kanunu,1983).

1.3.4. Çocuk Evleri

Çocuk evleri çocukların toplumdan koparılmadan, komşuluk ve mahalle ortamından soyutlanmadan, 6 ila 8 çocuğun bir apartman içindeki en fazla iki dairede vardiyalı bakıcı anne sorumluluğunda bakıldığı, eve yerleştirmede genellikle aile temelli hizmetlerden yararlanamayan çocuklara öncelik tanındığı ev tipi yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Çocuk evleri her ay en az bir kez olmak üzere çocuk evleri koordinasyon merkezi üyelerince ziyaret edilmektedir (SHÇEK Kanunu,1983).

1.3.5. Çocuk Destek Merkezi

6518 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile çocukların mağduriyetine işaret ettiği gerekçesi ile koruma bakım ve rehabilitasyon merkezlerinin adı çocuk destek merkezi olarak 2014

yılında değiştirilmiştir. Çocuk destek merkezleri suç mağduru ve suça itilen çocuklara hizmet veren, çocukların fiziksel ve psiko-sosyal ihtiyaçlarına göre müdahalelerin tespit edilip gerçekleştirildiği, çocukların aileye döndürölme ya da diğer sosyal hizmet modellerine hazırlandığı kuruluşlardır.

1.3.6. Aynı Nakdi Yardım (Aile Yanında Destek)

Yoksulluk nedeniyle çocuklarına bakamayacak olan ailelere, çocukların kurum bakımına alınıp ailelerinden uzaklaştırılmaması için aynı-nakdi yardım sağlanmaktadır. Aynı yardım; yiyecek, giysi, tıbbi malzemeler, yakacak ve kırtasiye malzemelerinden oluşmaktadır. Nakdi yardım ise sosyal inceleme raporuna göre belirlenecek olan aylık ödenek yardımıdır. Ekonomik yoksunluk çocuğun devlet korumasına alınmasının nedenlerinin başında geldiği için sosyal yardımlar aracılığı ile çocuğun ailesinin yanında bakılması sağlanmaktadır (Saçan, 2010).

1.3.7. Evlat Edindirme

İllerdeki Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlükleri tarafından yürütölren evlat edindirme modeli, “ durumu evlat edindirilmeye uygun bir çocukla, durumu evlat edinmeye uygun kişi/eşler arasında hukuki bağlar sağlanarak çocuk ebeveyn ilişkisinin kurulması” biçiminde tanımlanmaktadır (ASPB, 2016).

Evlat edinme, anne baba olmak ile doğan hakların yeni bir aileye yasal yollardan kalıcı olarak geçmesi olarak da tanımlanmıştır (Clapton ve diğ.,2012).

Ülkemizde bir kişinin evlat edinebilmesi için en az beş yıl evli veya otuz yaşını doldurmuş olması, evlat edineceği çocuğa en az bir yıl süreyle Evlat Edinme Öncesi Geçici Bakım Sözleşmesi doğrultusunda bakmış olması gerekmektedir. Ayrıca bu sürenin çocuk açısından başarılı ve sağlıklı geçmiş olması, evlat edineceği çocukla arasında en az on sekiz en fazla kırk yaş fark bulunması, hazırlanacak sosyal inceleme raporunda evlat edinmeye engel bir durumunun bulunmaması ve evlat edinme konusunda olumlu kanaat alınması gerekmektedir (ASPB, 2016).

Kurum bakımındaki çocukların rehabilitasyonu ve topluma kazandırılması her ne kadar önemli ve ivedi olsa da evlat edinme sürecindeki bürokratik engeller evlat edinme konusunda istekli ve heyecanlı olan bireylerin zamanla umutsuzluğa kapılmasına neden olmaktadır (Diamond ve Arbel, 2014). Evlat edinmek için başvurular en çok 0-1 yaş arası bebekleri iletişim kurmakta sorun yaşamayacakları gerekçesi ile, terk edilmiş bebekleri ise biyolojik ebeveynlerinin ortaya çıkmayacağı gerekçesi ile tercih etmektedirler. Bu da daha büyük yaştaki çocukların evlat edindirilmesi yönünde bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır.

Evlat edinme, toplumun beklentisine bağlı olarak ailenin sadece anne babadan ve onların kendileriyle aynı etnisiteden gelen ve kana bağlı olan biyolojik çocuklarından oluşacağı normunu değiştirmelerine yardımcı olma işlevine sahiptir (Riley ve diğ., 2012).

1.3.8. Koruyucu Aile

17.02.1926 tarih ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin 272 ve 273. maddeleri ile her ne kadar kanun öncesi dönemlerde besleme veya sütannelik olarak uygulanıyor olsa da koruyucu ailelik kavramı hukuksal bir boyut kazanmıştır. Bahsi geçen Kanun'un 272. ve 273. maddelerinde anne ve babası tarafından ihmal ve istismar edilen çocuğun hakim kararı ile başka bir ailenin sorumluluğuna verilebileceği ifade edilmektedir(Türk Kanunu Medenisi, 1926).

24 Mayıs 1983 tarihli 2828 sayılı SHÇEK Kanunu'nun 23. maddesinde de koruyucu ailelikten bahsedilmiş, koruyucu ailenin seçimi SHÇEK'in yetkisine bırakılmıştır (SHÇEK Kanunu,1983).

14 Aralık 2012 tarihli Koruyucu Aile Yönetmeliğinde, koruyucu ailelik modeline çocuğun var ise veli ve vasisinin dışındaki akraba ve komşuları tarafından bakılması "akraba ve yakın çevre koruyucu aile modeli" ile sağlanmaktadır. Çeşitli nedenlere dayalı olarak kuruma yerleştirilememiş ve acil korunması gereken çocukların geçici olarak bakılması amacıyla "geçici koruyucu aile modeli" bulunmaktadır. Biyolojik ailesinin yanına kısa sürede dönme imkânı bulunmayan çocuklara yönelik "sürelî

koruyucu aile modeli” yer almaktadır. Özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocukların Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimlerini almış aileler tarafından aile ortamında bakımının sağlanması için ise “uzmanlaşmış koruyucu aile modeli” eklenerek koruyucu ailelere özel eğitim paketleri oluşturulmuştur (Koruyucu Aile Yönetmeliği,2012).

Doğan (2013) geçmişte travması olan çocukların rehabilite edildikten sonra koruyucu ailelik bakım modelinin uygulanması gereken bir model olduğunu, çocuğa yönelik bakım ve koruma modellerinin çocuğun iyileştirilmesi sağlandıktan sonra tespit edilmesi gerektiğini ancak Koruyucu Aile Yönetmeliğinin bu konuda aşırı iyimser ve aceleci bir tutum takındığını ifade etmiştir.

Koruyucu aile modelinin, çocuğun gelişimine ve güven, barınma, beslenme, eğitim, sağlık, sevgi gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması anlamına gelen bakım işlevi, çocuğun her türlü tehlikelerden uzak tutulması anlamına gelen koruma işlevi ve çocuğun psiko-sosyal açıdan iyileştirilmesi anlamına gelen tedavi işlevi olmak üzere üç işlevi bulunmaktadır.

Koruyucu ailelik geçici süreyle, çocuğa bakmakla yükümlü bireylerin durumlarının iyileşmesi ve tekrar çocuğa bakabilecek duruma gelmeleri haline kadar uygulanan bir modeldir. Bu model evlat edinmeyi düşünen bireyler tarafından sıklıkla evlat edinme yolundaki bir basamak olarak düşünülmekte ve bu da koruyucu aile modelinin profesyonel olacak biçimde yapılmasını zorlaştırmaktadır.

1.4. KURUM BAKIMININ ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ OLUMSUZ ETKİLERİ

1.4.1. Etiketleme ve Dışlanma

Kapalı kurumlar aracılığı ile her ne kadar korunma gereksinimi olan çocukların tehlikelerden korunması, düzenli olarak sağlık kontrollerinin yapılması, beslenme ve barınma ihtiyaçlarının karşılanması, eğitime devam etmeleri sağlansa da devlet koruması altındaki bu çocuklar bebeklikten itibaren toplum içinde çeşitli nedenlerle dışlanmaya ve ötekileştirmeye maruz kalmaktadır.

Hayat Sende Derneği (2014) tarafından yapılan Kurum Bakımından Topluma Geçişte Gençler Çalıştayı'nda kurum bakımı altındaki çocuklara yapılan etiketlemenin bebeklik döneminden itibaren başladığı ifade edilmiş ve bu etiketleme süreci yedi başlık altında toplanmıştır:

- Kurumun çocuğu etiketlemesi: Çocuk yuvası ve yetiştirme yurtlarında çalışan personel tarafından çocuklar tek tip giydirilmesi ve tek tip tıraş edilmesi etiketlenmeye örnek teşkil etmektedir.
- Eğitimde etiketleme: Okullarda öğretmenler ve diğer öğrencilerin velileri tarafından kurum akımındaki çocuklara yönelik sıklıkla etiketleme yapılmaktadır. Öğretmenlerin devlet koruması altındaki çocuklara toplum ve diğer öğrencilerin içinde “ yurtlular” diye hitap etmesi, öğrenci velilerinin çocuklarının koruma altındaki çocuklarla samimi olmasını istememeleri etiketlemeye örnek oluşturmaktadır.
- Medya tarafından yapılan etiketleme: Medya suçlarla ve suçlularla ilgili bir haber yaptığında, suçlunun geçmişinde bir yetiştirme yurdu deneyimi varsa bunu mutlaka belirterek etiketleme yapmakta ve yetiştirme yurtlarından suçluların çıktığı imajını oluşturmaktadır.
- Toplumun etiketlemesi: Toplum tarafından yapılan etiketleme, koruma altındaki çocukların evlat edindirilmesi ve koruyucu aile modelinden yararlandırılmasının önünde büyük bir engel teşkil etmektedir. Evlat edinme ve koruyucu aile olma topluma “ başa bela almak” olarak görülmekte ve devlet koruması altındaki çocuklara aile olmak isteyen bireylerin cesaretini kırmaktadır.
- İş hayatında etiketleme: Kurum bakımından ayrılan bireyler genellikle düşük pozisyonlarda çalıştırılmaktadır.
- Yetiştirme yurdundakilerin etiketlemesi: Yurtta yetişmiş bireylerin yurtta yetişenleri “Asla yurtta büyümüş biriyle evlenmem” biçiminde etiketlemesi sık karşılaşılan bir durumdur.
- Kendini etiketleme: Kurum bakımında olan çocuklar bu durumu genellikle avantaja çevirmeye çalışırlar. “Ben devlet koruması altındayım, ne kadar yaramazlık yaparsam yapayım beni okuldan atamazlar.” düşüncesi çocuğun kendini etiketlemesine örnektir (Hayat Sende Derneği, 2014).

1.4.2. Aile Ortamından Yoksunluk

Ailenin; cinsel ihtiyaçların karşılanması, üremenin devamının sağlanması, aile üyelerinin eğitimi ve tehlikelerden korunması ve çocukların toplumsallaştırılması gibi işlevleri vardır (Kır, 2011).

Demokratik bir aile ortamı içerisinde çocuklar ebeveynlerinden gözlem ve ödül-ceza yöntemleriyle doğru veya yanlış olan davranış kalıplarını, bütçe planlamayı, tasarruf etmeyi, sorunlara çözüm bulmayı, etkili iletişimi, sevgiyi, paylaşımı, dini yükümlülükleri, toplum içinde nasıl davranılması gerektiğini, görgü kurallarını, cinsel gelişim ile bilgileri öğrenebilmektedir. Aile ortamı içerisinde büyüyen çocuklar madde bağımlılığı, akran zorbalığı, cinsel istismar gibi tehlikelere karşı daha korunaklı yetişebilmektedirler.

Aile ortamında yetişen çocukların aksine yetiştirme yurdunda büyüyen çocuklar şehir merkezine uzak yerlere konumlandırılmış yapılarda kalmakta dolayısıyla toplumla iç içe bulunamamaktadırlar. Bu da çocuğun toplumun kültürel yapısını, toplum içinde uyması gereken kuralları öğrenmesini engellemekte ve çocuğun toplumsallaşmasının önünde engel teşkil etmektedir.

1.4.3. Bağlanma Problemleri

Bağlanma kavramı, Bağlanma Kuramı'nın kurucusu Bowlby (1973) tarafından "insanların kendileri için önemli gördükleri kişilere karşı geliştirdikleri güçlü duygusal bağlar" biçiminde tanımlanmış ve bağlanma kavramı ile daha çok anne-çocuk arasındaki ilişki incelenmiştir (Yüksel, 2016).

Bu kurama göre bağlanma ilişkisi ilk olarak bebeğe bakım veren kişi ile gerçekleşmektedir. Bu ilişki bebeğin güven ihtiyacını ve beslenme gibi fiziksel ihtiyaçlarını karşıladığı ölçüde tatmin edici olur ve bebeğin gelecekteki ilişkilerini ve yaşamını etkiler (Hazan ve Shaver 1994: Yüksel 2016). Bowlby, güvenli bağlanmanın aksine güvensiz bağlanmanın nevrotik bir kişilik gelişimine neden olacağını ifade etmektedir (Tüzün ve Sayar, 2006).

Yüksel'in (2016) bağlanma biçimleri konusunda yaptığı araştırmasında, yetiştirme yurdundan ayrılmış bireyler arasında sırasıyla kayıtsız bağlanma, korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma ve güvenli bağlanma türlerine rastlanmıştır. Ayrıca kurumda kardeşi ile birlikte kalanların kalmayanlara oranla güvenli bağlanma biçimi ortalamalarının daha yüksek olduğu, arkadaşları ile iyi ilişkileri olmayanların daha çok korkulu bağlanma biçimi geliştirdikleri sonucuna varılmıştır.

1.4.4. Ayrılık Anksiyetesi

Ayrılık anksiyetesi genellikle bağlandıkları kişiden ayrılan ve güven ihtiyaçları karşılanamayan, kendisine bakım verenin başına kötü bir şey geldiği bir daha onu göremeyeceğini düşünüp kaygı ve korku yaşayan 3 yaşına kadar çocuklarda rastlanan bir çocukluk çağı bozukluğudur (Diriöz ve ark. 2011: Yüksel 2016).

Ayrılık anksiyetesi yaşayan çocuklar kimse tarafından sevilmedikleri, kimseden ilgi görmedikleri düşüncelerine sahip olabilmekte, kendisine bakım veren ya da duygusal anlamda bağlı oldukları kişilerden ayrı kaldıkları takdirde karın ve baş ağrısı, mide bulantısı ve kusma gibi fiziksel rahatsızlıklar yaşayabilmektedirler (Şirin,2015).

Çocuk yuvalarında çalışmakta olan bakıcı annelerin vardiyalı çalıştığı ve istihdam sirkülasyonunun fazla olduğu göz önüne alındığında, çocuk yuvasında bakılmakta olan bebeklerin ailesi yanında bakılan bebeklere oranla daha fazla ayrılık anksiyetesi yaşaması beklenebilmektedir.

1.4.5. Bebeklik Depresyonu

Bebeklik depresyonu anne ile bebeğin ilişkisinin kesilme süresine göre uzun süreli ve kısa süreli anne yoksunluğu olarak ikiye ayrılmaktadır. Kısa süreli anne yoksunluğu, altı aylık ve daha büyük bebeklerin annelerinden aniden ayrılmaları ile başlayan şiddetli ağlamaların, iştah kaybının ve kilo vermenin eşlik ettiği bir rahatsızlıktır. Uzun süreli anne yoksunluğu ise “yuva hastalığı” olarak da bilinmektedir ve genellikle devlet korumasına alınmış, yuvada kalan 1 yaşından küçük çocuklarda, uyaranlara geç ve zor cevap verme, parmak emme, sallanma davranışlarının eşlik ettiği bir rahatsızlıktır ve bu

bebeklerde ölüm oranı yuva hastalığı olmayan bebeklere göre daha yüksektir (Yüksel, 2016).

1.4.6. Uyarın Eksikliğine Bağlı Bilişsel Yetersizlikler

Kurum bakımındaki çocukların bilişsel gelişimleri ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda, anne bakımından yoksun bırakılan çocukların fiziksel, bilişsel ve sosyal gelişimlerinin sekteye uğradığı, çocuklarda fiziksel ve ruhsal hastalık semptomlarının gözlemlendiği, yuvadaki altı aylığa kadar olan bebeklerin aile yanında bakılan bebeklere nazaran daha sessiz oldukları ve konuşmayı daha geç öğrendikleri saptanmıştır (Bowlby,1951, s.15-16).

1.5. KURAMSAL BAKIŞ

1.5.1. Bağlanma Kuramı

Bağlanma, bebeğin hayata geldiği ilk iki yıl içerisinde kendisine bakım veren kişi ile geliştirdiği, ihtiyaçlarının karşılanmasına ve sosyalleşmesine dayanan ilişkidir. Bakım verenin çocuğun ihtiyaçlarına geç kalmadan cevap vermesi, çocuğa sevgi göstermesi, güven vermesi, çocuğun keşif girişimlerini desteklemesi çocuğa kendisini değerli hissettirir ve çocuğun başkaları hakkında olumlu düşünceler geliştirmesine yardımcı olur. Fakat bakım vereninin çocuğun ihtiyaçlarını zamanında veya hiç yerine getirmemesi, çocuğa sevgi göstermemesi, güven vermemesi, çocuğu gelişimi konusunda desteklememesi çocuğa kendisini değersiz hissettirir ve çocuğun başkaları hakkında olumsuz düşüncelere sahip olmasına neden olur (Bintaş Zörer, 2015).

Bartholomew ve Horowitz (1991), yetişkinlik döneminde dört bağlanma türü belirlemiştir. Bunlar:

- Güvenli bağlanma: Güvenli bağlanma biçimine sahip bireyler kendileri başkaları hakkında olumlu düşüncelere sahiplerdir, başkaları ile olumlu ilişkiler kurabilirler.
- Saplantılı bağlanma: Saplantılı bağlanma biçimine sahip bireylerin kendileri hakkında olumsuz düşünceleri varken, başkaları hakkında olumlu düşüncelere sahiplerdir.

- Korkulu bağlanma: Korkulu bağlanma biçimine sahip bireylerin hem kendileri hem de başkaları hakkında olumsuz düşünceleri vardır.
- Kayıtsız bağlanma: Kayıtsız bağlanma biçimine sahip bireylerin kendileri ile ilgili olumlu, başkaları ile ilgili ise olumsuz değerlendirmeleri vardır.

Tablo 1. Dörtlü Bağlanma Modeli (Bartholomew & Horowitz, 1991).

	Benlik Modeli (Kendini Algılama)	Başkaları Modeli (Diğerlerini Algılama)
Güvenli	Olumlu	Olumlu
Saplantılı	Olumsuz	Olumlu
Kayıtsız	Olumlu	Olumsuz
Korkulu	Olumsuz	Olumsuz

Güvenli bağlanma modeline sahip bireyler kendileri ve başkaları hakkında olumlu yargılara sahiptirler. Güvenli bağlanan bireyler kendilerini değerli, başkalarını ise duyarlı olarak değerlendirirler. Saplantılı bağlanan bireyler kendileri değersiz hissedip seilmeye layık bulmazken, başkalarının değerli olduğunu düşünmektedir. Kayıtsız bağlanan kişiler kendilerine yönelik olumlu algılara sahipken, başkalarının değersiz ve duyarsız olduğunu düşünmekte ve yakın ilişkiden kaçınmaktadır. Korkulu bağlanan kişiler ise hem kendileri hem de başkaları hakkında olumsuz yargılara sahiptir (Bintaş Zörer, 2015).

1.5.2. Nesne İlişkileri Kuramı

Nesne İlişkileri Kuramı insanların doğdukları andan itibaren iletişime ihtiyaç duyduklarını ve iletişim kurmaya çalıştıklarını, iletişim ihtiyaçlarını gideremedikleri takdirde güven ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını varsaymaktadır. Kurama göre nesne kavramı, bireyin çevresindeki herhangi bir insanı veya şeyi ifade edebileceği gibi bir kişinin görüntüsünü de ifade edebilir. Nesne canlı ya da cansız, hareketli ya da hareketsiz, iyi ya da kötü olabilir (Piper & Duncan, 1999). Çocuğun bu nesnelere ile kurduğu ilişkiler kendilik algısına olumlu ya da olumsuz olarak etkide bulunmaktadır.

Çocuklar yaşları ilerledikçe kendilerini nesnelere ayırmayı öğrenmekte ve “ben ve diğerleri” ayrımını yapmaya başlamaktadır. Çocuğun nesnelere bağımsızlaşmadığı

ve kendilik algısı geliştiremediği durumlarda psikotik bozukluklar, narsistik veya borderline kişilik geliştirebileceği düşünülmektedir (Çetin,2008).

Kuram, ciddi patolojilerin temelini insan yaşamının ilk üç yılında atıldığını, erken dönemde yaşanan nesne ilişkilerinin gelecek yıllarda ve yetişkinlikte etkisini sürdürdüğünü varsaymaktadır. Acıkan bir bebeğin annesi veya bakımından sorumlu kimse tarafından doyurulması bakım veren ve ilgilenen anneye veya bakımından sorumlu kimseye yönelik olumlu nesne temsili, kendisine bakım verilmesini hak eden olumlu kendilik algısı ile sonuçlanmaktadır. Acıkan bir bebeğin annesi veya bakımından sorumlu kimse tarafından doyurulmaması ise anneye veya bakımından sorumlu kimseye yönelik olumsuz nesne temsili ve öfke, hayal kırıklığı gibi duygular ile sonuçlanmaktadır (Erbaş, 2015).

1.5.3. Psikodinamik Kuram

1.5.3.1. Psikoseksüel Gelişim Kuramı

Sigmund Freud tarafından ortaya konulan Psikoseksüel Gelişim Kuramı çocuğun psikoseksüel gelişimini beş temel bölümde incelemiştir. Buna göre 0-1 yaş dönemi “oral dönem” olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde çocuk için haz veren nesnelere iyi haz vermeyen nesnelere kötüdür. Bu dönemde ayrılık anksiyetesi ve çocuğa çok yemek yedirilmesi ya da yedirilmemesi sebebiyle oral döneme saplanma sorunu yaşanabilmektedir. 1-3 yaş “anal dönem” olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde temel haz noktası anüs ve çevresidir. Freud bu dönemde çocuğa katı bir tuvalet eğitimi verilmesinin çocukta cimriliğe ve biriktiriciliğe yol açacağını iddia etmiştir. 3-6 yaş “fallik dönem” olarak tanımlanır. Bu dönemde haz bölgesi cinsel organlar olduğundan dönemin temel korkusunu iğdiş edilme oluşturmaktadır. Kız çocuklar elektra kompleksini, erkek çocuklar ise oedipus kompleksini deneyimleyerek cinsel kimlik kazanmakta ve hemcinsi ebeveyni ile özdeşim kurmaktadır. Kurama göre 6-12 yaş “latent dönem” olarak adlandırılmaktadır. Çocuk için bu dönemde okul ve arkadaşları ile iletişim kurma ile sosyal ve entelektüel becerilere yönelme önemli hale gelmektedir. Bu dönemi başarı ile tamamlayan çocuklar özerklik kazanmaktadır. 12-18 yaş “genital dönem”dir. Bu dönemde haz bölgeleri yeniden cinsel organlardır. Dönemin

amacı çocuğun anne babadan bağımsızlaşması ve diğer insanlarla olumlu ilişkiler kurma yoluyla toplumsallaşmasıdır (Yılmaz Esencan ve Rathfisch, 2017).

1.5.3.2. Psikososyal Gelişim Kuramı

Erik Erikson'ın Psikososyal Gelişim Kuramı çocukluk dönemini beş başlık altında incelemiştir. Buna göre 0-1 yaş dönemi “temel güvene karşı güvensizlik” olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde anneye kurulan olumlu iletişim ve annenin bebeğinin ihtiyaçlarına duyarlılık göstermesi bebeğin annesine ve çevresine güven duymasını sağlarken aksi durumda ise bebek annesine ve çevresine karşı güvensizlik duygusu geliştirir. 1-3 yaş arası ‘özerkliğe karşı kuşku ve utanç’ dönemidir. Bu dönemde idrar ve dışkıyı denetleyebildiğini fark eden çocuk özerklik kazanır. Fakat ebeveynlerin çocuğun tuvaletini düzenlemek istemesi çocukla ebeveyni çatışır duruma getirir. Çocuk kendi olma ile kendinden kuşku duyma arasında çatışma yaşar. 3-6 yaş “girişimciliğe karşı suçluluk” dönemidir. Bu dönem çocuğun çok soru sorduğu, çevreyi ve olayları keşfetmeye çalıştığı, hayal gücünün arttığı, bedensel aktivitelerinde artış yaşandığı bir dönemdir. Çocuğun girişimci davranışları cezalandırıldığı takdirde çocukta suçluluk duygusu oluşmaktadır. 6-12 yaş “çalışkanlığa karşı aşağılık duygusu” dönemidir. Bu dönemde okul çağında olan çocuk, başarılı ve çalışkan olmaya isteklidir. Başarısı desteklenmeyen, başarılı arkadaşlarıyla kıyaslanan, kendisine ilişkin olumsuz düşünceleri olan çocuklar aşağılık duygusuna kapılabilmektedir. 12-18 yaş “kimliğe karşı rol karmaşası” dönemidir. Bu dönem çocuğun cinsel kimliğini, toplumsal kimliğini ve kariyerine ait kimliği sorguladığı, sürecin başarılı geçmesiyle işlevsel bir kimlik kazandığı, sürecin başarısızlığa uğramasıyla kimlik bunalımı yaşadığı dönemdir(Arslan,2008).

1.5.4. Kohut Kendilik Psikolojisi

Kendilik Psikolojisi, Heinz Kohut tarafından geliştirilen çağdaş psikanalitik kuramlardandır. Kohut'un kendilik nesnelere kavramı, çocuğun yaşamında önem taşıyan anne-baba gibi kişileri ifade etmektedir. Kendilik toplumsallaşma ve gelişme yoluyla ortaya çıkan sosyal bir varlık olarak tanımlanmaktadır. Kohut hastaları üzerinde yaptığı gözlemlerle, insanların kendilik değerini ve bütünlüğünü koruyabilmesinde diğer

insanlarla kurduğu iletişimin çok önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kendilik algısının ortaya çıkmasında ve şekillenmesinde çocukluk döneminde anne-baba ilişkilerinin, bağlanma stiline ve kültürün önemi büyüktür. Güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin güvensiz bağlanan bireylere nazaran daha dengeli kendilik yapısına sahip olduğu bilinmektedir (zen, 2014).

1.6. PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK

1.6.1. Psikolojik Dayanıklılığın (Yılmazlık) Tanımı

İnsanlar var oldukları sürece bilişsel rahatsızlıklar gibi iç ve doğal afetler gibi dış kaynaklı birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Bazı insanlar sorunları ile etkili bir biçimde mücadele edememekte ve madde kullanımı, yeme bozuklukları, intihar, kendine zarar verme, içe kapanma gibi sağlıksız baş etme stratejileri geliştirmektedirler. Bazı insanlar ise sorunlarını etkili iletişim kurarak, doğru kaynaklardan yardım talep ederek, yaşama azmini ve isteğini devam ettirerek doğru stratejiler belirleyerek zelebilmektedirler. Bu iki tür insan arasındaki temel farklılık genellikle psikolojik dayanıklılığa bağlı olarak açıklanmaktadır.

Psikolojik dayanıklılık, araştırmacıların yeni yeni dikkatini çeken fakat hala ne olduğu tam olarak anlaşılamayan, tanımlanması zor bir kavramdır. Fakat genel anlamda stresle ilişkilendirilen psikolojik dayanıklılık, tersliklerin olumsuz etkilerinin üstünden gelme becerisi olarak tanımlanabilmektedir. Psikolojik dayanıklılık ile ilgili literatür, neden bazı insanların strese yenik düşerken diğerlerinin strese karşı koyabildiği sorusuna odaklanmaktadır (Lukey ve Tepe, 2008, s.260-261).

Stresin ne olduğu konusunda üç yaklaşım vardır. Bunlardan ilki stresin oluşumunu iş yükü, sıcaklık/soğukluk, zaman sınırı gibi dış etmenlere bağlamakta; ikincisi stresin duygusal, bilişsel ve davranışsal nedenlerden meydana geldiğini savunmaktadır. Üçüncüsü ise stresi insan ve çevresi arasındaki ilişki ile bağdaştırmaktadır. Stres performansı, dikkati, sözel belleği, karar verme becerisini olumsuz olarak etkileyebilmektedir. Sorunlarla başa ıkmanda önemli bir yardımcı olan dikkat ve karar

alma mekanizmasının stres nedeniyle olumsuz etkilenmesi bireyin zor durumlara karşı yılmazlık geliştirmesine engel olabilmektedir (Lukey ve Tepe, 2008).

Güçlülük, dayanıklılık, duygusal sağlamlık, yılmazlık gibi kavramların eş anlamlısı olarak kullanılabilen psikolojik dayanıklılık kavramı, her insanın hayatı boyunca en az bir kez maruz kaldığı ya da kalabilme ihtimalinin olduğu savaş, terör saldırısı, sevilen birinin ölümü, fiziksel, duygusal ya da cinsel saldırı, doğal afet, trafik kazası, ekonomik kriz gibi zor ve yıpratıcı yaşam olaylarıyla baş edebilme gücünü ifade etmektedir (Basım ve Çetin, 2011).

Garmezy (1991) psikolojik dayanıklılığı “ *değişimin ya da felaketlerin başarılı bir biçimde üstesinden gelme yeteneği veya zor yaşamsal tecrübeler karşısında kişinin kendisini toparlama gücü* ” olarak tanımlamıştır.

Richardson ve diğ. (1990) bazı araştırmacılar tarafından yılmazlığın “ *yaşamın akışını bozan, stresli ve zorlayıcı yaşam olaylarıyla mücadele ederken bireyin ek korunma ve başa çıkma becerileri kazandığı bir başa çıkma süreci* ” olarak tanımlandığını ifade etmiştir.

Bonanno (2004) bireyi odak alan bir yılmazlık tanımı yapmıştır. Bu tanıma göre yılmazlık; “ *bir yakınının ölümü veya şiddet ya da hayatı tehdit eden bir durum gibi istisnai ve potansiyel yıkıcı olaylara maruz kalmış yetişkinlerin kısmen istikrarlı ve sağlıklı bir psikolojik düzey ve fiziksel işlev sürdürebilme becerisi* ”dir.

1.6.2. Psikolojik Dayanıklılığı Açıklayan Yaklaşımlar

Psikolojik dayanıklılık kişisel bir özellik ve koruyucu bir süreç olmak üzere iki yaklaşım kapsamında açıklanmaktadır (Özden, 2015, s.30).

Kişisel bir özellik olarak psikolojik dayanıklılık yaklaşımı, bireyin zorlu yaşam koşullarına karşı direnç ve ilerleme göstermesini sağlayan kişinin kendi doğasından gelen karakter özelliklerini ifade etmektedir (Connor ve Davidson, 2003).

Koruyucu bir süreç olarak psikolojik dayanıklılık yaklaşımı ise bireyin kişisel özelliklerinin yanı sıra çevre faktörüne de odaklanmakta ve psikolojik dayanıklılığı hem bireyin kendi özellikleri hem de çevre etmeniyle açıklamaktadır (Turgut, 2015).

1.6.3. Psikolojik Dayanıklılığı Etkileyen Faktörler

Psikolojik dayanıklılık açıklanırken birçok faktörden söz edilmektedir. Bu faktörlerden üçünü aile uyumu ve desteği, kişisel özellikler ve harici destek sistemleri oluşturmaktadır. Aile uyumu ve desteği, ebeveynler ile çocukları arasındaki iletişimin önemine odaklanmaktadır. Kişisel özellikler zeka, sağlıklı olma, etkili iletişim becerisi, kendine yetebilme ve benzeri özellikleri tanımlamaktadır. Psikolojik dayanıklılık üzerinde olumlu etkisi olan harici destek sistemleri ise bireyin arkadaş, akraba, komşu gibi dış sosyal desteğini ifade etmektedir (Haase, 2004; Basım ve Çetin, 2011).

- Baş Etme Stratejileri

Folkman ve Lazarus (1980) baş etmeyi; dahili ve harici taleplere ve bunlar arasındaki çatışmaya hükmetmek, tahammül etmek veya bunları azaltmak için verilen bilişsel çaba olarak tanımlamıştır.

Baş etme stratejileri genellikle stres altında ortaya çıkan, acıyı ve kaygıyı azaltmaya yönelik birtakım olumlu veya olumsuz davranışlardır. Stresle baş etmek amacıyla sürekli ve kontrolsüz yemek yeme, bulumia, bağımlılık yapıcı maddeler kullanmaya başlama veya bu maddelerin kullanımını sıklaştırma, kendine zarar verme davranışında bulunma, sorunlarla yüzleşmekten kaçınma ve sorunu inkar etme gibi davranışlar işlevsel olmayan baş etme stratejilerine örnektir. Sorunun çözümü için yardım arama, sorunu mizah duygusuyla yeniden yorumlama ve sosyal destek sağlama gibi davranışlar ise işlevsel baş etme stratejilerine örnek olarak verilebilir.

Baş etme teorileri iki başlık altında toplanmıştır: mizaç odaklıya karşı durum odaklı yaklaşım ve mikro analitiğe karşı makro analitik yaklaşım. Mizaç odaklı yaklaşımın amacı, sorunlarla baş etme eğilimi ve kaynağı yetersiz olan bireylerin erkenden saptanmasıdır. Bu insanların erkenden belirlenmesi birincil önleme programlarının

başarılı olmasını sağlayabilir. Durum odaklı yaklaşımın amacı ilişkileri, baş etme stratejileri açısından incelemektir. Mikro analitik yaklaşım, çok sayıdaki baş etme stratejilerine odaklanırken, makro analitik yaklaşım daha temel yapılara ağırlık vermektedir (Krohne, 2011).

Stresle baş etme konusunda “sorun odaklı” ve “duygu odaklı” olmak üzere iki yaklaşım daha bulunmaktadır. Sorun odaklı yaklaşımın amacı, strese neyin sebep olduğunu saptamak ve bu sebepleri planlı çalışmalarla ortadan kaldırmaktır. Duygu odaklı yaklaşımın amacı ise stresörlerin neden olduğu olumsuz duyguları ortadan kaldırmaktır. Sorun odaklı yaklaşım, strese sebep olan durumun ortadan kaldırılabileceği koşullarda kullanılırken; strese sebep olan durumun ortadan kaldırılamayacağı koşullarda duygu odaklı yaklaşım kullanılmaktadır (Turan ve Aksoy Poyraz, 2015).

- Hobi

Hobi, bireylerin boş zamanlarında yaptığı ya da yapmak için vakit ayırdığı, kişisel ilgi ve yeteneklerine uygun rahatlatıcı ve dinlendirici aktivitelerdir.

Avustralya’da toplumunun stres ve refah düzeyini ölçmek, sağlıklı yaşam stillerini değerlendirmek amacıyla yapılan bir çalışmada stresle baş edebilmek için halkın %87’sinin televizyon ya da film izlediği, %83’ünün ailesi ve arkadaşları ile vakit geçirdiği, %80’inin müzik dinlediği, %81’inin pozitif odaklandığı, %76’sının kitap okuduğu, %85’inin rahatlatıcı bir şeyler yaptığı, %84’ünün bir hobiyle uğraştığı, %83’ünün aktif bir işle ilgilendiği sonucuna ulaşmıştır (Australian Psychological Society, 2014).

Hobilerin yüksek tansiyonu ve kortizon seviyesini düşürdüğü ve vücuttaki fazla yağları yaktığı kanıtlanmıştır. Bu tür fiziksel ve tıbbi faydalarının yanı sıra hobiler stresli olaylardan zevk alınan aktivitelere yönelme ve ilgiyi olumsuzdan olumluya yönlendirerek stres atmaya yardımcı olmaktadır (Shanbhag, 2017).

- Mizaç

Yılmazlık hem mizaç ile hem de çevre ile ilgili bir işlemdir. Yoksulluk, ebeveyn korumasından yoksun olma, şiddet, istismar ve hastalık gibi durumlar bireyin psikolojik dayanıklılığına zarar vermekte ve yılmazlık açısından risk faktörü olarak tanımlanmaktadır. Problem çözme becerisi, empati, iyimserlik ve aile desteği gibi durumlar ise bireyin psikolojik dayanıklılığını güçlendirmekte ve koruyucu faktör olarak kabul edilmektedir (Kim ve diğ., 2013).

Kesebir ve diğ. (2013) mizaç ve yılmazlığın depresyon üzerindeki etkisine dair yaptıkları bir araştırmada depresyon grubunun depresif, siklotimik, asabi ve endişeli kişilik özellikleri daha yüksek, psikolojik dayanıklılık ortalamaları sağlıklı gruba göre daha düşük çıkmıştır.

- Mizah Duygusu

Mizah duygusu, günlük hayatta karşılaşılan olumlu ya da olumsuz yaşam koşullarının pozitif bir anlam yüklenip iyimserlik ve esprili bir yaklaşımla ele alınarak değerlendirilmesidir. Freheit ve Overholser (1998) mizahı, bireyin strese sebep olan durumları yumuşatmak için kullandığı bir baş etme stratejisi olarak tanımlamıştır.

Martin ve diğ. (2003) yakın mizah, kendilik değerini artırıcı mizah, kavgacı mizah ve kendini engelleyen mizah olmak üzere dört tip mizah tanımlamıştır. Yakın mizah, başkalarını kabul görür ve saygılı bir şekilde eğlendiren yumuşak ve iyi niyetli mizahtır. Bu mizah tipi sosyal ilişkileri güçlendirmek, grup motivasyonunu artırmak ve çekişmeyi azaltmak amacıyla kullanılır. Kendilik değerini artırıcı mizah, başkalarına zarar vermeyen, stresli olaylar karşısında olumsuz duyguların azaltılmasına yardımcı olan, benliğin korunması için baş etme stratejisi görevi gören bir diğer mizah türüdür. Kavgacı mizah, başkaları üzerindeki etkileri düşünülmezsizin yapılan, kavgacı, iğneleme ve küçümseme içeren bir mizah türüdür. Kavgacı mizahın ilişkiler üzerine oldukça büyük negatif etkileri bulunmaktadır. Kendini engelleyen mizah başkasını eleştirmeyi ve başkaları ile dalga geçmeyi içeren bir mizah türüdür. Bu mizah türüne sahip bireylerin çevreden onay ve kabul görmek ve kendilerine ilişkin olumlu algılarını

artırmak veya negatif duygularını gizlemek, problemlerle mücadele etmekten kaçınmak için başvurduğu bir mizah türüdür (Kuiper, 2012).

Mizah duygusunun iyimserlik, mükemmeliyetçilik, yüksek benlik saygısı ve girişkenlik gibi özelliklerle ilişkilidir. Mizah, insan ilişkilerini olumlu etkiler, başarıyı artırır ve terapi esnasında mizahın dozunda kullanımı danışanın gerginliğini azaltır (Durmuş ve Tezer, 2001).

Psikolojik dayanıklılık yaklaşımı, mizahın olumlu yaşam olaylarının artmasında gözle görülür bir katkı yapmaktadır (Kuiper, 2012). Bunun yanı sıra mizah duygusunun depresyonu, stresi ve yalnızlık hissini azalttığı bilinmektedir (Durmuş ve Tezer, 2001).

- Öz Saygı

Öz saygı; bireyin yaptığı işi, statüsünü, başarılarını, hayattaki amacını, toplumda kazandığı yeri, başarı potansiyelini, güçlerini ve zayıflıklarını göz önünde bulundurarak kendine değer vermesi durumudur. Öz saygı bireyin tüm sosyal ilişkileri ile şekillenen bir süreçtir. İyi bir rol modele sahip olmak, övgü almak, pozitif odaklanmak, eleştiriyi minimuma indirmek, amaçlara ulaşmak, fiziksel aktivite içerisinde olmak, yeni şeyler öğrenmek, affedici olmak öz saygıyı geliştirmektedir. Kendini başkalarıyla kıyaslamak, yanlış rol modele sahip olmak, kendini olumsuz eleştirmek, bireysel kapasiteyi hafife almak, mükemmeliyetçi olmak, başarısızlık, duygusal bir ilişkiyi kesmek, olumsuz uyku alışkanlıkları, fiziksel aktivite içinde olmamak ise öz saygıya zarar vermektedir (RMIT University, 2009).

Öz saygıya sahip insanlar yeni birileriyle tanışmaktan hoşlanan, insanların kendisini eleştirmesinden korkmayan, kendilerini ifade edebilen, çevresine karşı nazik olan, iyi bir lider olma vasıflarına sahip olan, yeni şeyler denemeyi seven, mental rahatsızlıklara sahip olma ihtimali düşük olan bireylerdir. Düşük öz saygıya sahip bireyler ise, kendilerine inanmayan, bir işe başlamadan başarısız olacağına inanan, hataları affetmede zorluk yaşayan, hiçbir zaman başkaları kadar iyi olabileceğini düşünmeyen,

hayatından tatmin olmayan, vaktinin çoğunu yalnız geçiren, her şey için kaygılanan, mental hastalık görülme ihtimali fazla olan bireylerdir (RMIT University, 2009).

Psikolojik dayanıklılığın gelişiminde kişilerarası olumlu ilişkiler, başarabileceğine ilişkin inanç ve kendilik değeri büyük rol oynamaktadır. Kendine saygı duyan birey, hayatta karşısına çıkan zorluklara ilişkin başarısızlık kaygısı olmadan kendine duyduğu inançla çözüm stratejileri geliştirebilir ve sorunlara karşı yılmazlık geliştirebilir.

- Öz Şefkat

Öz şefkat, kayıp ve başarısızlık gibi zorluklarla karşılaşan bireyin kendini suçlamak ve kendine kızmak yerine; zorlukları yaşamın bir parçası olarak görebilmesi, zorluklara ilişkin olumlu düşünceler geliştirebilmesi ve kendisine anlayışlı davranmasıdır (Neff, 2003).

Kendini sürekli olarak eleştirmek psikopatoloji açısından bir risk faktörüdür. Öz şefkat ise bireysel yetersizliklerle yüzleşme durumunda güçlü bir yılmazlık faktörü olmaktadır. Kendini eleştiren bireyler değersizlik, başarısızlık ve suçluluk hissetmekte, kendilerini sürekli denetlemekle meşgul olmaktadır. Öz şefkat ise, yetersizlikler, hatalar, başarısızlıklar ve acı veren hayat koşulları ile karşılaşan bireye ilgi ve özen göstermeyi onu iyileştirmeyi içermektedir (Warren ve diğ., 2016).

Kendini eleştiren insanlar potansiyel başarısızlıklara odaklanır ve özgüven kaybı yaşar. Öz şefkate sahip insanlar ise amaçlarına ulaşamama durumlarında dahi psikolojik anlamda dayanıklıdırlar ve daha az başarı kaygısı taşımaktadırlar (Warren ve diğ., 2016).

Öz şefkatin olumsuz duygularla baş edebilmeyi sağlama gibi önemli bir özelliği bulunmaktadır. Öz şefkate sahip bireyler negatif duygu ve düşüncelerinin üstünde daha az dururlar. Öz şefkat ile mutluluk, iyimserlik, merak ve girişimcilik arasında ilişki vardır (Warren ve diğ., 2016).

- Güvenli Bağlanma-Olumlu Benlik Algısı

Bağlanma bireyleri duygusal olarak birlikte tutan şefkatli bir ilişki olarak tanımlanmaktadır. Bağlanma Kuramının teorisyeni John Bowlby 1950'lerde anne-bebek arasındaki ilişkiye odaklansa da daha sonra bebeğin anne dışında diğer aile üyeleriyle - veya kendisine bakım veren başka biriyle de bağlanma gerçekleştirebileceği fikri kabul görmüştür (Harvey, 2004).

Bağlanma süreci bebeğin kendini rahatsız hissetmesi, acıkması, altını ıslatması ya da canının yanması sonucunda ağlaması ile başlamaktadır. Annenin hemen gelmesi ve bebekle ilgilenmesi durumunda bebek kendini güvende hissetmekte ve gülümsemektedir. Annenin de bebeğe gülümsemesi bebeğin iyi hissetmesini sağlamaktadır. Bu süreç bebeğin diğer insanlara da güven duymasını sağlamaktadır (Harvey, 2004).

Güvenli bağlanma, bebeğin kendisini sevilir ve değerli hissetmesini, başkalarını sevgi dolu ve ilgili görmesini sağlamaktadır. Bu durum çocuğun travma ve anksiyete ile baş etmesini kolaylaştırmaktadır. Güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin dünyayı yaşanmaz olarak görme ihtimalleri daha düşük; pozitif inançlara sahip olma olasılıkları daha yüksektir (Harvey, 2004).

Bebek ve bebeğe bakım veren arasındaki bağlanmanın niteliğinin diğer insanlarla kurulacak olan ilişkiler üzerinde ömürlük etkisi bulunmaktadır. Bebek ve bebeğe bakım veren arasındaki pozitif etkileşimin psikolojik dayanıklılık açısından önemli olan öz saygı ile yakından ilişkisi vardır.

- Sosyal Beceriler

Dinleme becerisi, sosyal kabul becerisi, öfke ile baş etme becerisi, duygularla baş etme becerisi, harekete geçmeden önce düşünme becerisi, sonuçları kabullenme becerisi, baskıyla baş etme becerisi, benlik saygısını geliştirme becerisi ve problem çözme becerisi sosyal becerilerdir. Dinleme becerisi bireyin çevresindeki insanlara zaman ayırıp onları dinleyebilmesidir. Sosyal kabul becerisi, bireyin teşekkür etme, kapıya ve

telefona bakma, bir şey rica etme gibi becerileridir. Öfke ile baş etme becerisi, bireyin kendi ve diğerlerinin öfkesini başkaları için zararı olmayacak şekilde yönetebilmesidir. Duygularla baş etme becerisi, bireyin kendi duygularını ifade etme ve başkalarının duygularını okuyabilme yetisidir. Harekete geçmeden önce düşünme becerisi, bireyin bir durumla ilgili olarak harekete geçmeden önce yapılacak şeyin doğru olup olmadığını düşünebilmesidir. Sonuçları kabullenme becerisi, bireyin yanlışını ve hatasını kabul edebilmesidir. Baskıyla baş etme becerisi, istenmeyen durumlarda hayır diyebilmektir. Benlik saygısını geliştirme becerisi, olumluya odaklanarak öz saygıyı artırabilmektir. Problem çözme becerisi, kişisel ve kişiler arası problemleri çözme becerisini ifade etmektedir (LDBAC, 2017).

Leadbeater ve diğ. (1989), çocukların psikolojik dayanıklılık ortalamaları ile ilgili yaptıkları deneysel çalışmada sosyal becerilerin strese karşı koruyucu etkisi olduğunu ve yılmaz çocukların yüksek sosyal beceriler sahip olduğunu ortaya koymuştur.

- Farklı Koşullara Uyum

Uyum, bireylerin öz saygı ve öz güvenlerini yükseltmelerini sağlayarak potansiyel stresli olayların olumsuz etkilerini azaltma yeteneğidir. Kötü durumlara karşı uyum sağlama özelliği birçok bilişsel, duygusal ve kişilerarası süreçler aracılığıyla yürütülebilir. Uyum insanın fiziksel değişimlerinin ve sosyal etkileşimlerinin bir sonucu olarak erken gelişim dönemlerinde ortaya çıkmaktadır. Farklı koşullara sağlanan uyum genellikle sağlıklı bir kişilik özelliğini temsil etmekte ve akut stresörlere ve kronik yıpratıcı çevre faktörlerine karşı psikolojik dayanıklılık geliştirilmesine katkı sağlamaktadır (Luckey & Tepe, 2008, s.225)

- Zeka Düzeyi

Murray (2003)'ın yüksek düzeyde psikolojik dayanıklılık (yılmazlık) yetersizliğine sahip ergenlerle ilgili yaptığı ve yılmazlık yapısını incelediği çalışmasında normal veya ileri düzeyde zekayı koruyucu faktörler kategorisine almıştır.

Schneider, Lyons & Khazon (2013) duygusal zekanın psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisi ile ilgili yaptıkları deneysel araştırmada duygusal zekanın, yılmazlığı kolaylaştırdığı sonucuna ulaşmıştır.

- Genetik Faktörler

Genetik faktörler çevresel faktörlerle etkileşim içerisine girerek bireyin stresle baş etme kapasitesine katkıda bulunmaktadır. Biyoinformatik genetik alanında, kalıtsallık karakter üzerindeki genetik faktörlerle açıklanabilecek birçok değişkeni ifade eder. Travmatik yaşam olaylarına verilen tepkiler, kişilik özellikleri, travma geçmişi ve psikofizyolojik tepkisellik ile bağlantılı kalıtsal faktörlerden etkilenebilmektedir (Luckey & Tepe, 2008, s.100).

Moleküler genetik alanındaki çalışmalar çeşitli psikiyatrik hastalıklarla bağlantılı genetik ile çevre arasındaki etkileşimi yeni yeni araştırmaya başlamışlardır. Örneğin, serotonin taşıyıcısındaki polimorfizmin major depresyonu ve stresli yaşam koşulları karşısında intihara kalkışma eğilimini azalttığı kabul edilmektedir. Serotonin taşıyıcısındaki polimorfizm psikolojik dayanıklılığın potansiyel kalıtım faktörü olarak kabul edilen ilk değişkendir. Bunun yanı sıra belli eş genleri taşıyan bireylerin stresin belirli etkilerine karşı yılmaz bir tutum göstermesi muhtemeldir. Öyleyse, kalıtımsal biyolojik yılmazlık stres ve travma etkilerine karşı ilk savunma hattı olarak iş görebilmektedir (Luckey & Tepe, 2008, s.101).

- İyimserlik

İyimser bireyler negatif ve strese neden olan olayları yumuşak bir şekilde değerlendirme, olumsuz olayları dış etkenlere bağlama eğilimindedirler. Bunun tam tersine kötümser bireyler ise hayattaki zorlu olayların kalıcı olduğuna inanma ve hayatın her alanına olumsuz bakma eğilimindedirler. İyimserlik yüksek bir motivasyon ve başarıyla, düşük depresif semptomlar ve iyi bir fiziksel sağlıkla bağlantılıdır. Gelecekte olumlu beklentileri olan insanların kötümser insanlara göre daha etkili baş etme stratejilerinden yararlanma olasılıkları daha yüksektir (Luckey & Tepe, 2008, s.226).

- Sosyal Destek

Albrecht ve Adelman (1987) sosyal desteği “alıcı ve verici arasındaki durum, kendisi, diğerleri ve ilişki hakkındaki belirsizliği azaltan ve bireyin hayatı üzerindeki kontrolünü artırma işlevi olan sözel veya sözel olmayan iletişim” olarak tanımlamıştır. Bu tanıma göre bireylerin hayatları üzerinde kontrol sahibi olduklarını hissettirecek, içinde buldukları durum hakkındaki kafa karışıklıklarını ortadan kaldıracak, kendilerini iyi hissetmelerini sağlayacak her türlü iletişim sosyal destektir. Bir sosyal hizmet uzmanının devlet korumasından ayrıldıktan sonra ne yapacağına karar veremeyen, kalacak yer ve geçim kaygısı yaşayan bir çocuğu kaynaklarla buluşturması ve ona danışmanlık yapması da sosyal destek olarak kabul edilebilir.

Ulusal Kanser Enstitüsü (2017) sosyal desteği “*psikolojik, fiziksel ve finansal yardıma ihtiyaç duyulduğu anda aile, arkadaşlar, komşular ve toplumdaki diğer bireylerle oluşturulan iletişim ağı*” olarak tanımlamıştır. Bu tanım destek sağlamak için hazır bulunan belli başlı insanların iletişimine vurgu yapmaktadır.

Schaefer, Coyne ve Lazarus (1981) 5 tip sosyal destek belirlemiştir:

- Duygusal destek
- Saygı desteği
- İletişim ağı desteği
- Bilgi desteği
- Maddi destek

Sosyal destek türlerinin ilki, duygusal destek, bireylerin önemsenme, ilgi ve değer görme ihtiyacının karşılanması anlamına gelmektedir. Duygusal destek problemi tek başına çözememekte ancak bireyin ruh halini iyileştirmektedir.

Saygı desteği, bireyleri sorunu ele alması ve çözmeye çalışması için cesaretlendirmeyi, yapabileceklerine inandırmayı ve onlara güven aşılmasını sağlamaktadır.

İletişim ağı desteği ise bireylere hangi durumla yüzleşirse yüzleşsinler yalnız olmadıklarını hatırlatan bir iletişim türüdür. İletişim ağı üyelerinin her duruma uygun olarak ortaya çıkan ihtiyaçlara farklı yardımlar sağlanabilir.

Bilgi desteği, soruna yönelik işe yarar ve ihtiyaç duyulan bilgilerin sunumudur. Karşı karşıya gelinen bir sorun hakkında fazla bir bilgiye sahip olmamak strese ve üzüntüye neden olabilmektedir. Hastalıkta tanıyı bilmek o tanı hakkında araştırma yapmayı ve araştırma yapmak da toplanan bilgiler dahilinde çözüm stratejileri geliştirmeyi beraberinde getirmektedir. Bu karşılaşılan sorunlar konusunda da aynıdır. Sorunun çözümü için sorunun kökeni ve yol açtıkları hakkında detaylı bilgiye sahip olmak gerekmektedir.

Maddi destek, hasta birine yemek yedirmek, onu doktora götürmek gibi fiziksel yardım aktivitelerini kapsamaktadır. Hangi sosyal destek türünün en işe yarar olduğu sorusu karşılaşılan probleme ve problemi yaşayan bireyin özelliklerine göre değişmektedir. Örneğin işsiz ve maddi sıkıntısı olan bir bireyin daha çok iletişim ağı desteği ile iş kaynakları bulmaya ihtiyacı varken; duygusal istismara maruz kalmış bireyin özgüvenini artıracak duygusal desteğe ihtiyacı olabilir.

Sosyal desteğin psikolojik uyumu kolaylaştırdığı, etkililiği artırdığı, üzücü olaylarla baş etmeyi kolaylaştırdığı, hastalıklara karşı direnç sağladığı ve hastalıkların iyileşmesini sağladığı, ölüm oranını azalttığı belirtilmiştir (Lyyra&Heikkinen, 2006).

Barbee ve Cunningham (1995) çeşitli sözel ve sözel olmayan sosyal destek arama davranışları ortaya atmıştır. Sözel sosyal destek arama davranışları yardım istemeyi, problem hakkında detaylı bilgi vermeyi, problem hakkında ipucu vermeyi ve şikayet etmeyi kapsamaktadır. Sözel olmayan destek arama davranışları ise, ağlamayı, surat asmayı, iç çekmeyi ve huzursuzlanmayı içermektedir. İnsanlar ili sebeple sosyal destek aramaktan kaçmaktadırlar. Bu nedenler arasında başkalarına yük olmak istememe ve itibarını kaybedeceği düşüncesi yer almaktadır.

Yapılan araştırmalar düşük sosyal desteği artan kalp hızı, kan basıncının yükselmesi, artmış stres reaktivitesinin fizyolojik ve nöroendokrin indeksleri ile ilişkilendirilmiştir (Stansfeld, Fuhrer, Head, 1997).

1.6.4. Psikolojik Dayanıklılık ile İlgili Yapılmış Olan Araştırmalar

Kurum bakımı ile ilgili şimdiye kadar yapılmış araştırmalar genellikle devlet koruması altındaki bireylerin sorunlarına ve bu sorunlarıyla baş etme biçimlerine odaklanmıştır. Literatür tarama sonucu kurum bakımından ayrılan bireylerin kurum çıkışı karşılaştıkları sorunlarını, sosyal destek sistemlerini ve yılmazlık ortalamalarını inceleyen bir araştırma yapılmamış olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Aşık (2006) yetiştirme yurdunda kalan gençlerin ergenlik sorunları ve baş etmeleri konusunda yaptığı araştırmasında; kurum bakımındaki ergenlerin bedensel olarak en çok çabuk yorulmaktan, toplumsal gelişim açısından en çok başkalarına güvenememekten, psikolojik gelişim problemleri açısından en çok fazla hayal kurmaktan ve çok sinirli olmaktan mustarip olduklarını, gelecekle ilgili düşünce ve istekler açısından katılımcıların büyük çoğunluğunun gelecekte sıkıntı çekmeyi istemediklerini ve yüksek öğrenim yapmak istediklerini, akademik olarak kendinin 'başarısız' olarak niteleyenlerin diğerlerine oranla daha fazla sorun yaşadığını, katılımcıların sorunlarla baş etmede en çok kendini geliştirme, duygusal rahatlama ve sorunu ciddiye almama stratejilerini kullandığını saptamıştır.

Gallwey (2013) kurum bakımından ayrılan bireylerin bağlanma stillerini ve psikolojik dayanıklılık düzeylerini kurum bakımı geçmişi olmayan bireylerle karşılaştırdığı araştırmasında; kurum bakımı geçmişi olmayan bireylerin baş etme stratejisi olarak kurum bakımından ayrılan bireylere oranla daha fazla madde kullandığını, kurum bakımından ayrılan bireylerin ise baş etme stratejisi olarak daha çok sosyal destek almayı benimsediğini, kurum bakımından ayrılan bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin kurum bakımı geçmişi olmayan katılımcılardan daha yüksek olduğunu, kurum bakımından ayrılan katılımcıların kurum bakımı geçmişi olmayan katılımcılara göre daha fazla kayıtsız bağlanma stiline sahip olduğunu fakat bağlanma stilleri ile psikolojik dayanıklılık düzeyi arasında fark olmadığını bulmuştur.

Saral (2013) yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin stresle başa çıkma tarzlarını incelediği araştırmasında; yurttaki kardeşi ile birlikte kalan ergenlerin sosyal destek sahibi olduğunu ve yalnızlık duygusunu diğer ergenlere göre daha az yaşadığını, yurttaki kaldıkları süre arttıkça sorunlar karşısında kaçma soyutlama stratejisini daha çok kullandıklarını, benlik algıları olumlu anlamda değiştiğinde dine yönelme, yardım arama stratejilerini daha çok kullandıklarını saptamıştır.

Sağlam (2014) yetiştirme yurdunda büyüyen genç yetişkinlerin psikolojik özelliklerini ailesi yanında büyüyen bireylerin psikolojik özellikleri ile kıyasladığı çalışmada, aile yanında büyüyen bireylerin devlet koruması altında büyümüş olan bireylere göre psikolojik dayanıklılık ortalamalarının daha yüksek olduğunu, aile yanında büyümüş olan bireylerin koruma altında büyümüş olan bireylere oranla planlı problem çözme becerisinin daha iyi olduğunu saptamıştır.

Hollingworth (2014) kurum bakımından ayrılan bireyler ile kurum geçmişi olmayan katılımcıların sosyal biliş düzeyini, bağlanma stillerini ve duygusal düzenleme stratejilerini karşılaştırdığı araştırmasında; kurum bakımı geçmişi olan bireylerden daha önce psikolojik tedavi alanların sayısının kurum bakımı geçmişi olmayan bireylere göre fazla olduğunu, kurum bakımından ayrılan bireylerin duygusal düzenleme stratejisi geliştirme konusunda kurum bakımı geçmişi olmayan bireylere kıyasla daha fazla zorluk yaşadığını, kurum bakımından ayrılan bireylerin sosyal biliş düzeylerinin kurum bakımı geçmişi olmayanlara göre daha düşük olduğunu ve daha fazla bağlanma anksiyetesi yaşadığını saptamıştır.

Yüksel (2016) kurum bakımında kalmış yetişkinlerin bağlanma biçimleri ve ruhsal sorunları ile ilgili yaptığı araştırmasında; SCL 90-R alt ölçeğinde en yüksek puanı “kişinin yetersizlik ve kendini aşağılama duygularından kaynaklanan zorlanma durumu” anlamına gelen Kişilerarası Duyarlılık alt ölçeğinin aldığını, kurum bakımı deneyimi olan kadınların kurum bakımı deneyimi olan erkeklere oranla daha çok somatizasyon, kişilerarası duyarlılık ve fobik kaygı yaşadığını, üniversite mezunu katılımcıların tüm alt ölçek puanlarının düşük olduğunu, ekonomik yetersizlik sebebiyle kurum bakımına alınanların alt ölçeklerden aldıkları puanların daha yüksek olduğunu, 0-3 yaş arası

koruma altına alınanların Fobik Kaygı alt ölçeğinden daha fazla puan aldığını, kurumda kalma süresi ile Fobik Kaygı alt ölçeğinden alınan puan arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır.

1.6.5. Psikolojik Dayanıklılık ve Sosyal Hizmet

Bir sorun çözme mesleği olarak sosyal hizmetin temel amaçlarından biri, bireylerin sorunlarla baş etme kapasitesini artırmak ve bireyleri karşılaştıkları veya karşılaşıacakları sorunlar karşısında dirençli kılmaktır. Bireylerin karşı karşıya kaldıkları sorunlarla etkili bir biçimde baş edebilmeleri ve sorunlar karşısında intihar etme, sorunu görmezden gelme ve pes etme gibi işlevsiz baş etme stratejilerine sarılmamaları psikolojik dayanıklılık ortalamalarının yüksek olmasını gerektirmektedir.

Karşılaşılan olumsuz koşullara karşın bireyin olumlu yaklaşım göstermesi, negatif bir ruh haline kapılsa dahi kendisini kısa sürede toparlayabilmesi anlamına da gelen psikolojik dayanıklılığı ifade eder (Collins, 2007). Sosyal hizmet disiplini açısından psikolojik dayanıklılık, bireyi kendine ve topluma zarar vermekten, suça sürüklenmekten, sosyal izolasyondan ve psikolojik rahatsızlıklardan koruyan unsurların başında gelmektedir.

Psikolojik dayanıklılığın önemine kurum bakımından ayrılan bireyler açısından bakıldığında, kurum bakımından ayrılan bireylerin toplum içerisinde karşılaştığı ayrımcılık, sosyal izolasyon, yalnızlık, geleceğe yönelik umutsuzluk gibi sorunlar sonrasında kendini toplayabilecek ve bu tür olumsuz yaşam olaylarına karşı olumlu tepkiler geliştirebilecek gücü bulması psikolojik dayanıklılık düzeyine bağlıdır.

1.7. KURUM BAKIMINDAN AYRILAN BİREYLER VE SOSYAL HİZMET

Sosyal hizmet meslek ve disiplinin odağında, kurum bakımından ayrılan bireyler, bu bireylerin varsa biyolojik veya koruyucu ya da evlat edinen aileleri, arkadaşları ve yakınları, bakım verenler, alanda hizmet verenler ve toplum yer almaktadır. Sosyal hizmet uzmanları, korunma ihtiyacı olan çocukların kamu kurum ve kuruluşlarında koruma altına alınmasından başlayarak çocuğun aile ve sağlık geçmişi, ihtiyaçları,

korunmaya ihtiyaç duyma sebepleri konusunda bilgi edinme, yapılacak müdahaleleri ve gerek duyulduğu takdirde vaka yönetimini planlama, çocuğun sosyal rehabilitasyonunu sağlama, mesleğin koruyucu-önleyici ve tedavi edici-iyileştirici işlevlerini yerine getirme ve izleme süreçleri boyunca sunulan hizmetlerin takibini sağlamakta ve çocuğun topluma kazandırılmasında aktif rol oynamaktadır.

Kurum bakımında büyüyen birey devlet korumasından ayrılma yaşına geldiğinde ise sosyal hizmet disiplininin, bireyi kurum dışındaki hayata hazırlama, kendi ayakları üzerinde durabilmesi için destek verme, varsa çevresi ile bağ kurma, kurumdan ayrıldığında izleme ve gerekli mesleki yardımı yapma gibi görevleri bulunmaktadır. Bireyin karşılaştığı toplumsal sorunları meydana gelmeden önce önlemeye veya meydana geldikten sonra çözmeye yönelik müdahaleler geliştirmek ve uygulamak sosyal hizmet uzmanlarının görevleri arasında yer almaktadır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın 2016 yılı Faaliyet Raporuna göre 0-6 yaş arası çocuklara hizmet veren 1 çocuk yuvasında 80; 7-12 yaş arası çocuklara hizmet veren 3 çocuk yuvasında 137; 0-12 yaş arası çocuklara hizmet veren 2 çocuk yuvasında 127 çocuk bakılmaktadır. Aynı şekilde 0-18 yaş arası çocuklara hizmet veren 4 çocuk yuvası ve yetiştirme yurdunda 254, 0-18 yaş arası çocuklara hizmet veren 92 çocuk evleri sitesinde 5257 çocuk koruma altındadır. Kız çocuklara hizmet veren 2 kız yetiştirme yurdunda 122; erkek çocuklara hizmet veren 6 yetiştirme yurdunda 274; 0-18 yaş arası çocuklara hizmet veren 1092 çocuk evinde 5626 çocuk, toplamda ise 11856 çocuk devlet koruması altında bulunmaktadır. 2016 yılı itibariyle 5004 çocuk koruyucu aile yanında bakım modelinden, 814 çocuk evlat edindirilme modelinden yararlandırılmakta iken; 111880 çocuk ise korunmaya muhtaç durumda olup korunma kararı alınmadan aile yanında desteklenmektedir. 2231 çocuk ise koruma kararı kaldırılarak ailesinin yanına döndürülmüştür (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Raporu, 2016, s.75-84).

Bu verilere bakıldığında toplamda 124 bine yakın çocuğun korunma ihtiyacı altında olduğu, aile ortamından uzak yetiştiği, kurum bakımının çocuğun toplumla

bütünleşmesinin önünde engel olabileceği ve çocuğun aile yanında büyüme gibi karşılanamayan ihtiyaçlarının olabileceği düşünülmektedir.

Sosyal hizmet, insanların iyilik halinin geliştirilmesi için insan ilişkilerine yönelik sorun çözmeyi ve insanların çevresi ile olan iletişimini güçlendirmeyi, insanı kendi kaderini tayin edebilir hale getirmeyi ve insanlara yardım etmeyi amaçlayan bir bilimdir (IASSW,2001; Duyan, 2010). Birey, grup-aile ve toplum düzeyinde hizmet veren sosyal hizmet uzmanları engelliler, korunmaya muhtaç çocuklar, yaşlılar, kadınlar gibi dezavantajlı toplulukların sağlık açısından, ekonomik ve sosyal açıdan refah içinde yaşamaları ve toplumdaki diğer bireylerle eşit haklara sahip olarak ayrımcılığa uğramamaları için çalışmaktadır. Kurum bakımından ayrılan bireylerin de toplumun en küçük birimi olan aile yanında büyüme imkânının olmaması, toplumsal hayata hazır olmadan koruma kararlarının kaldırılması, kamu dairelerine atanmak için bir yıla kadar beklemek zorunda kalmaları, güven sorunu yaşamaları, maddi sıkıntılarla karşılaşmaları, kurum bakımı geçmişleri nedeniyle iş ortamında ayrımcılığa uğramaları gibi nedenlerle dezavantajlı topluluklar içinde sayıldığı söylenebilir. Kurum bakımından ayrılan bireylerle yapılan sosyal hizmet müdahalesi mikro (birey) düzeyde, bireyin kendi kaderini tayin (self determinasyon) becerisinin geliştirilmesine, bireye bütçe planlaması, ihtiyaç duyduğu halde yardım alabileceği kurumlar, işe başlama, özgeçmiş hazırlama, iş yerindeki sorumluluklar, iletişim becerileri gibi konularda danışmanlık verilmesini kapsamaktadır. Mezzo (grup ve aile) düzeyde sosyal hizmet müdahalesi, kurum bakımından ayrılan bireyin mümkünse yakınları ile olan ilişkilerinin yeniden düzenlenmesi veya geliştirilmesine, bireyin kendisiyle aynı durumda olan bireylerle bir araya getirilerek sosyal destek mekanizması oluşturulmasına odaklanmaktadır. Makro (toplum) düzeyde sosyal hizmet müdahalesi ise kurum bakımından ayrılan bireylere yönelik bireylerin yararına politikalar geliştirilmesini, mevcut politikaları etkilemeyi ve bu politikaları kurum bakımından ayrılan bireyler lehine değiştirmeyi, toplumu kurum bakımından ayrılan bireyler konusunda bilinçlendirmeyi, bu bireyler ile toplumu bütünleştirici proje, plan ve faaliyetler yapmayı içermektedir.

Çocuk refahına yönelik sosyal hizmet uygulamaları 19. yüzyılda Amerika Birleşik Devletleri'nde çocukların ihmal ve istismardan korunmasını, ihtiyaç duyulduğu takdirde

kurum bakımına alınmasını amaçlayan gönüllülük faaliyetleri ile başlamış ve gelişim göstermiştir. 19. yüzyılda gönüllüler “çocuk kurtarma toplulukları” adı altında bir araya gelerek çocuk ihmali ve istismarı ile vakaları araştırmaya başlamıştır. Gönüllülerin bu faaliyeti mahkemeler üzerinde de bir etki oluşturmuş ve çocukların sağlıklı gelişimlerine uygun olmayan aile ortamlarından mahkeme kararı ile çıkartılmasının ve koruyucu aile yanına veya kurum bakımına yerleştirilmesinin önünü açmıştır (ORE,2013).

Sosyal hizmet uzmanları kurum bakımındaki çocuklara şu alanlarda hizmet vermektedir:

1. Kurum bakımı veya diğer bakım modellerinden (koruyucu aile, evlat edinme, aile yanında destek) yararlandırılma,
2. Aile yanında, kurum içinde, okul ortamında ve sosyal ortamlarda çocuğun takibini yapma,
3. Çocuğun bilişsel, fiziksel ve duygusal gelişimlerini izleme,
4. Multidisipliner yaklaşım doğrultusunda diğer disiplinler ile çocuğun üstün yararı için çalışma,
5. Çocuğun adli ve idari süreçlerini takip etme,
6. Eğer bağ kopmamışsa çocuk ve biyolojik ailesi arasındaki mevcut sorunların çözülmesi veya yeni bir sorunun oluşmaması için çocuğun aile içi iletişimine müdahalede bulunma,
7. Çocuğun okul başarısını takip etme ve bu amaçla çocuğun okulundaki personel ile bağlantıda olma,
8. Çocuğun meslek edinmesini sağlamak amacıyla çocuğu gerekli meslek edindirme faaliyetlerine yönlendirme,
9. Çocuğu kurum sonrası hayata hazırlama ile
10. Çocuğun bakım personeli, okul personeli, arkadaşları ve ailesi ile olan ilişkisini işlevsel kılma.

Çocuk, kurum bakımındayken verilen bu hizmetler, yaş sınırının dolması, eğitim sebebiyle il dışına çıkması gibi sebeplerden dolayı devlet korumasından ayrılması ile

sekteye uğramakta ve birey toplumsal hayata yalnız olarak başlamaktadır. Kurum bakımından ayrıldıktan sonra birey kısa bir süre ayrıldığı kurumdaki uzmanlarca takip edilmektedir. Fakat toplumsal hayatın dışında büyümüş, toplumsal hayata adapte olamadan korunma kararı kaldırılmış, ailesi ile bağları kopmuş, iş ve meslek sahibi olmayan, akademik başarısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyi düşük bireyler arasında toplum içinde yer edinememe, ayrımcılığa uğrama, intihar girişimi ve suça sürüklenme olasılıkları yüksektir.

Macaristan ve Norveç'te kurum bakımından asgari ayrılma yaşı 18 olmakla birlikte Türkiye'de de uygulandığı üzere koruma kararı uzatılabilmektedir. Türkiye'den farklı olarak bu iki Avrupa ülkesinde kurum bakımından ayrılma yaşı gelmiş bireylere kurum sonrası hizmet (aftercare services) modeli sunulmaktadır. Bir yıl boyunca süren bu modelde kurum bakımından ayrılan bireyler hayatlarını kurabilmeleri, çevreleri ile olan ilişkilerini düzeltebilmeleri kısaca toplum içerisinde yaşamaya hazır hale gelmeleri için uzmanlar tarafından desteklenmektedir (SOS Children's Villages International, 2016).

Türkiye özelinde bakıldığında korunma ihtiyacı olan çocuk alanında hizmet veren yeterli sayıda sosyal hizmet uzmanı bulunmaktadır. Korunma ihtiyacı olan ve devlet koruması altında olan çocuklara hizmet veren sosyal hizmet uzmanları Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve sivil toplum örgütleri bünyesinde görev yapmaktadır. Türkiye'de devlet koruması altında olan korunmaya muhtaç çocuklara disiplinlerarası yaklaşımla hizmet verilmektedir. Bu çocuklar sağlık ihtiyacı, istismar olgularının gözlemlenmesi, ihmal ve istismarın oluşturduğu zararların tedavi edilmesi açısından tıp biliminin ortak ilgi alanında yer alır. Çocuğu korunmaya muhtaç bırakan toplumsal süreçlerin ve değişimlerin ortaya konulması açısından sosyoloji bilimi de bu araştırmaları konu almaktadır. İhmal ve istismarın yıkıcı duygusal etkilerinin giderilmesi, sorunların çözülmesi, psikolojik dayanıklılığın artırılması açısından psikoloji biliminde de bu konu önem arz eder. Çocuğun çevresi ile etkileşim noktalarına müdahale edilmesi, vaka yönetimi yapılması, bu çocukların sorunlarının çözülmesi ve çocuğa sorun çözmenin öğretilmesi, çocuğun ihtiyaç duyduğu kaynaklarla bağ kurulması, onlar için

savunuculuk yapılması, psikolojik dayanıklılıklarının artırılması açısından sosyal hizmet bilimi için de bu konu oldukça fazla önem taşır.

Kurum bakımından ayrılan bireyler 3413 sayılı Kanun gereği kamuya atanma zorunlulukları sebebiyle daha çok Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın ve ilgili alandaki sivil toplum kuruluşlarının konusunu oluşturmaktadır. Araştırma sürecinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından kurum bakımından ayrılan bireylere yönelik güncel bir iletişim listesinin olmadığı, kurum bakımından ayrılan bireylerin istikrarlı ve nitelikli bir biçimde takip edilmediği ve kurum bakımından ayrılan bireylere yönelik istatistik tutulmadığı gözlemlenmiştir. Bu durum kurum bakımından ayrılan bireylere yönelik koruyucu-önleyici, iyileştirici-tedavi edici sosyal hizmet uygulamalarının gerçekleştirilmesini de önlemektedir.

Türkiye'de kurum bakımından ayrılan bireylere hizmet veren sosyal hizmet uzmanlarına yönelik lisansüstü eğitim veya bir sertifika programı da mevcut değildir. Bu bireylere yönelik gerçekleştirilen akademik çalışmaların sayısı oldukça yetersizdir. Sonuç olarak Türkiye'de kurum bakımı sonrası alanda sosyal hizmet mesleğinin mikro, mezzo ve makro düzeyde kaydedeceği ilerleme, kurum bakımından ayrılan bireylere ve Türkiye'deki korunmaya muhtaç çocuklara sunulan hizmetlere önemli katkılar sağlayacağı açıktır.

1.8. ARAŞTIRMANIN SORUNU

Bu araştırmanın sorunu, kurum bakımından ayrılan bireylerin kurum bakıma alınma ve kurum bakımından ayrılma yaşı, kurum bakımından ayrıldıktan sonra karşılaşılan sorunlar ve yakınlarından destek alma durumu gibi değişkenler ile psikolojik dayanıklılık (yılmazlık) düzeyi arasındaki ilişkilerin ortaya konmasıdır.

1.9. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın amacı, kurum bakımından ayrılan bireylerin demografik özelliklerinin ve kurum bakımı ve sonrasında yaşanan sorunların psikolojik dayanıklılık (yılmazlık) düzeyi açısından incelenmesidir.

Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır. Bunlar;

1. Kurum bakımından ayrılan bireylerin
 - a. Sosyo-demografik durumuna ilişkin özelliklerini (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum, çalışma durumu, gelir durumu, çalıştığı iş)
 - b. Kurum bakımına ve kurum sonrası yaşanan sorunlara ilişkin bilgileri (kurum bakımına alınma yaşı, kurum bakımından ayrılma yaşı, kurum bakımından ayrılma nedeni, kurum bakımından ayrıldıktan sonra yaşadığı sorunlar, kimden yardım gördüğü, yardım edebilecek bir tanıdığa sahip olma durumu, daha önce psikolojik/psikiyatrik tedavi alma durumu) ortaya koymak ve
- 2) Kurum bakımından ayrılan bireylerin sosyo-demografik durumunun ve kurum bakımına ve kurum sonrası yaşanan sorunlara ilişkin bulguların psikolojik dayanıklılık (yılmazlık) üzerindeki etkisini belirlemektir.

1.10. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Kurum bakımından ayrılan bireylerin psikososyal yönden güçlenmesi, topluma kazandırılması, kendine yetebilen bir birey haline getirilmesi ve sosyal işlevselliğini sağlayabilmesi, sosyal destek sistemleriyle ve sorunlar karşısındaki psikolojik dayanıklılığı ile mümkün olabilir. Yabancı literatürde kurum bakımından ayrılan bireylere ilişkin çok sayıda çalışma yapılmış olmasına karşın (Gallwey, 2013; Hollingworth, 2014) Türkiye’ de kurum bakımından ayrılan bireylerin karşılaştıkları sorunları ve yılmazlık düzeyini ele alan araştırmaların yok denecek kadar az olması bu araştırmanın önemini arttırmaktadır.

Araştırmanın Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünde, Bakanlık bünyesindeki çocuklara yönelik hizmet veren birimlerde ve çocuk yuvası, sevgi evleri, yetiştirme yurtları gibi kurumlarda, kurum bakımından ayrılan bireylere yönelik hizmet veren sivil toplum örgütlerinde görev yapmakta olan politika yapıcılara, sosyal hizmet uzmanlarına, psikologlara ve diğer personele rehberlik edeceği düşünülmektedir. Sahada görev yapmakta olan uzmanlar ile literatüre

sağlayacağı katkılar göz önüne alındığında bu araştırmanın önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

1.11. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Araştırmanın varsayımları şu şekildedir:

- 1) Araştırmada kullanılacak olan ölçeği, araştırmaya konu olan kurum bakımından ayrılan bireylerin samimi ve doğru bir şekilde cevaplandıracakları varsayılmaktadır.
- 2) Çalışma grubunun evreni (Türkiye'deki kurum bakımından ayrılan bireyleri) temsil ettiği varsayılmaktadır.
- 3) Veri toplama aracının sonuçları doğru bir biçimde ortaya çıkaracak nitelikte olduğu varsayılmaktadır.

1.12. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırma Türkiye'deki tüm kurum bakımından ayrılan bireyler ile yapılabilsydi elde edilecek bilgiler daha kapsamlı ve genellenebilir olabilirdi. Kurum bakımından ayrılan bireylere ilişkin bütüncül bir veri tabanının bulunmaması ve kamu kurum ve kuruluşlarının kurum bakımından ayrılan bireylere ilişkin sahip olduğu verileri paylaşmaya sıcak bakmaması araştırmayı sivil toplum örgütleri bünyesinde yapma kararının verilmesinde etkili olmuştur.

Bu araştırma,

- 1- Hayat Sende Derneği üyeleri ve üyeler aracılığıyla ulaşılan ve çalışmaya katılmak isteyen kurum bakımından ayrılan gönüllü bireyler ile yapılmıştır.
- 2- Araştırma Eylül 2017- Aralık 2017 tarihleri arasında yürütülmüştür.
- 3- Araştırmacı tarafından geliştirilen bir soru kağıdı, Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden elde edilen veriler ile sınırlıdır.
- 4- Araştırma sonucu elde edilen veriler nicel analiz etme gücü ile sınırlıdır.

1.13. TANIMLAR

Psikolojik Dayanıklılık: Kişinin hayatında meydana gelen aksaklıklara ve stresli durumlara duygularını olumlu bir şekilde yöneterek uyum sağlaması süreci ve bireyin zorlukları ele almada iyi olması halidir (Webb, 2013).

Kurum Bakımı: Korunma ihtiyacı olan, çeşitli nedenlerden dolayı bakımını sağlayacak kimsesi olmayan veya bakımını sağlamakla sorumlu bireyler tarafından ihmal ve istismarın türlerine maruz kalan çocukların devlet eliyle yetiştirilmesini amaçlayan bir hizmet modelidir.

Sosyal Destek: Zorlu yaşam koşulları içerisinde bulunan ve stres yaşayan bireylerin arkadaşlarından, ailesinden ve çevresindeki diğer insanlardan aldığı , bireyi stresin meydana getirdiği olumsuzluklara karşı koruyan maddi ve manevi yardımlardır (Eker ve Arkar, 1995).

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölüm, araştırmanın modeli, evren ve çalışma grubu, veri toplama tekniği, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması, süre ve olanaklar alt başlıkları altında ele alınmıştır.

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmada devlet korumasından ayrılan bireylerin yılmazlık düzeyinin belirli değişkenler çerçevesinde değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda araştırmada genel ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modeli, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örnekleme üzerinde yapılan tarama düzenlemeleri olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 1991; Aziz, 2015) .

Genel tarama modeline dayalı bu araştırmada nicel araştırma deseninden yararlanılmıştır. Nicel araştırma, olgu ve olayları nesnelleştirerek gözlemlenebilir, ölçülebilir ve sayısal olarak değerlendirilebilir bir biçimde ortaya koyan araştırma desendir (Büyüköztürk, 2006).

Bu kapsamda devlet korumasından ayrılan bireylerin sosyo-demografik özellikleri, kurum bakımına alınma yaşı, kurum bakımından ayrılma yaşı ve yardıma ihtiyacı olduğunda yardım edecek bir yakınının olup olmama durumu ile psikolojik dayanıklılık düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada psikolojik dayanıklılık düzeyi bağımlı değişkendir. Kurum bakımında büyümüş bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri üzerindeki etkisi incelenen sosyo-demografik özellikler, kurum bakımına alınma yaşı, kurum bakımından ayrılma yaşı ve yardıma ihtiyacı olduğunda yardım edecek bir yakınının olup olmama durumu ise bağımsız değişkenlerdir.

2.2. EVREN VE ÇALIŞMA GRUBU

Bu araştırmada devlet korumasından ayrılmış olan bireylerin psikolojik dayanıklılıklarının (yılmazlık) belirlenmesi temel olarak amaçlanmıştır. Bu amaç

doğrultusunda kurumdan ayrılan bireylerin kurum bakımına alınma yaşı, kurum bakımından ayrılma yaşı ve kurum bakımından ayrıldıktan sonraki sosyal desteklerin varlık/yokluk durumu ile psikolojik dayanıklılık (yılmazlık) düzeyi arasındaki ilişkinin ortaya konulmasına çalışılmıştır. Buradan hareketle devlet korumasından ayrılmış bireylerin oluşturduğu bir kitleye ulaşılması gerekmiştir. Türkiye’deki devlet korumasından ayrılmış tüm bireyler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Ancak tanımlanan bu evrenin listesi bulunmamaktadır. Dolayısı ile bu evren tanımlanamamaktadır. Diğer taraftan bazı sivil toplum örgütleri kurum bakımından ayrılan bireylerin üyeliklerinden oluşmaktadır. Bu nedenle çalışma grubu oluşturulurken böyle bir sivil toplum örgütünden destek alınmıştır.

Bu araştırmanın çalışma grubunu Hayat Sende Derneği ve derneğin üyeleri aracılığıyla ulaşılan 107 kişi oluşturmaktadır. Çalışma grubunu oluşturma sürecinde, gizlilik ilkesi dikkate alınmıştır. Bu ilke doğrultusunda, Hayat Sende Derneği’nden ve Hacettepe Üniversitesi Etik Kurulu’ndan gerekli izinler alınarak çalışmaya başlanmıştır.

Çalışma gönüllülük esasına dayandığı için ulaşılan ilk kişilerden kendileri gibi devlet korumasından ayrılmış olan tanıdıklarının adresi alınarak kartopu tekniği ile araştırmanın çalışma gurubuna ulaşılmıştır. Kartopu tekniği, az katılımcı ile başlayıp, katılımcıların kendi çevresinin de dâhil edilerek araştırmaya katılanların sayısının artırıldığı bir yöntemdir (Aziz, 2015, s.55).

2.3. VERİ TOPLAMA TEKNİĞİ

Nicel araştırma deseninde planlanan bu araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniğinden yararlanılmıştır. Anket bizzat araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme yöntemiyle araştırma kapsamında her bir katılımcıyla ortalama 25-30 dakika süre ile uygulanmıştır. Anketin içeriğindeki katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla hazırlanan Sosyo-Demografik Formun, kurum bakımı sonrası süreci belirlemek amacıyla hazırlanan Kurum Bakımına ve Kurum Sonrası Yaşanan Sorunlara İlişkin Bilgi Formunun ve Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğini doldurması sağlanmıştır. Bu görüşmeler öncesinde devlet korumasından ayrılan bireylerin bir kısmıyla telefon ve e-mail üzerinden yapılan ön görüşme ile katılımcılar

araştırma hakkında bilgilendirilmiş ve araştırmaya katılmaya gönüllü olduklarına dair ön onayları alınmıştır.

2.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Anket formunda araştırma etik ilkelere dayalı olarak katılımcıyı araştırma konusunda aydınlatan ve gönüllüğe bağlı olarak onam verdiğini içeren bir bölüm bulunmaktadır. Anket formunun ilk ana bölümünü Sosyo-demografik Form ikincisini Kurum Bakımına ve Kurum Sonrası Yaşanan Sorunlara İlişkin Bilgi Formu, son bölümünü ise Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden oluşan veri toplama aracı oluşurmaktadır.

2.4.1. Sosyo Demografik Bilgi Formu

Veri toplama araçlarından ilki araştırmacı tarafından geliştirilen katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini ve karşılaştıkları sorunları belirlemeye yönelik sorular içeren Sosyo-Demografik Bilgi Formudur. Bu form araştırmacı tarafından araştırmanın amacına uygun olarak kurum bakımından ayrılan bireylerin cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, eğitim ve çalışma durumu, yapılan iş ve gelir durumuna ilişkin bilgi edinmek amacıyla hazırlanmış sorulardan oluşmaktadır.

2.4.2. Kurum Bakımına ve Kurum Sonrası Yaşanan Sorunlara İlişkin Bilgi Formu

Veri toplama araçlarından ikincisi araştırmacı tarafından geliştirilen katılımcıların kurum bakımında olduğu döneme ilişkin özelliklerini ve kurum bakımından ayrıldıktan sonra karşılaştığı sorunları belirlemeye yönelik sorular içeren Kurum Bakımına ve Kurum Sonrası Yaşanan Sorunlara İlişkin Bilgi Formudur. Bu form araştırmacı tarafından araştırmanın amacına uygun olarak devlet korumasından ayrılmış bireylerin kurum bakımına alınma yaşına, kurum bakımından ayrılma yaşına, kurum bakımından ayrılma nedenine, kurum bakımından ayrıldıktan sonra kalacak yer kaygısı yaşama durumuna, karşılaştığı sorunlara, sorun yaşadığı dönemde yardım en çok kimden yardım gördüğüne, aldığı yardım türüne, sorun yaşaması halinde yardım isteyebileceği birine sahip olma durumuna, kendisine yardım edebilecek kişinin kim olduğuna ve

psikolojik veya psikiyatrik tedavi görmüş olma durumuna ilişkin bilgi edinmek amacıyla hazırlanmış sorulardan oluşmaktadır.

2.4.3. Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

Devlet korumasından ayrılmış bireylerin psikolojik dayanıklılık (yılmazlık) ortalamalarını ölçmek için Friberg ve diğerleri (2003) tarafından geliştirilen, Türkçe'ye uyarlama ve geçerlilik-güvenilirlik çalışmaları Basım ve Çetin (2011) tarafından yapılan Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği kullanılmıştır. Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği 33 maddeden ve kişisel güç, yapısal stil, sosyal yeterlilik, aile uyumu ve sosyal kaynaklar olmak üzere beş alt boyuttan oluşan bir ölçektir. Sorular 5 aralıklı bir ölçek ile yanıtlanmakta, elde edilen puanın yüksek olması yılmazlık (psikolojik dayanıklılık) düzeyinin yüksek olduğu anlamını taşımaktadır (Basım ve Çetin, 2011, s.108).

Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Friberg ve diğerleri (2003) tarafından 2003 yılında geliştirilmiş, Basım ve Çetin (2011) tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Ölçeğin faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği sınanmış, Cronbach Alfa değeri 0,75-0,84 olarak bulunmuştur (Basım ve Çetin, 2011, s.108).

Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği kişisel güç, yapısal stil, sosyal yeterlilik, aile uyumu ve sosyal kaynaklar olmak üzere 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin 3, 9, 15 ve 21. maddeleri yapısal stil, 2, 8, 14, 20. maddeleri gelecek algısı, 5, 11, 17, 23, 26 ve 32. maddeleri aile uyumu, 1, 7, 13, 19, 28 ve 31. maddeleri kendilik algısı, 4, 10, 16, 22, 25 ve 29. maddeleri sosyal yeterlilik, 6, 12, 18, 24, 27, 30 ve 33. maddeleri sosyal kaynaklar alt boyutlarına ilişkindir (Basım ve Çetin, 2011, s.108).

Ölçeğin puanlanmasında puanlar arttıkça psikolojik dayanıklılığın artması isteniyorsa, cevap kutucuklarının soldan sağa doğru 1,2,3,4,5 olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu durumda ölçekteki; 1-3-4-8-11-12-13- 14-15-16-23-24-25-27-31-33 numaralı sorular ters sorular (reverse) olacaktır. Bu araştırmada bu anılan model (hesaplama biçimi) kullanılmıştır. Puanlar azaldıkça psikolojik dayanıklılığın artması isteniyorsa; cevap kutucuklarının 5,4,3,2,1 olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu

durumda 2-5-6-7-9-10-17-18-19-20-21-22-26-28-29-30-32 numaralı sorular ters sorular olacaktır.

2.5. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI

“Sosyo-Demografik Bilgi Formu”, “Kurum Bakımına ve Kurum Sonrası Yaşanan Sorunlara İlişkin Bilgi Formu” ve “Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği” içerisinde yer alan soruların katılımcılara yöneltilmesi ile toplanan veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences 23) programına aktarılmıştır. Öncelikle SPSS paket programı aracılığıyla verilerin normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogrov Smirnov testi ile analiz edilmiştir. Bu test sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiş, bu temel bilgi doğrultusunda yaş, cinsiyet, medeni durum, kurum bakımına alınma yaşı, kurum bakımından ayrılma yaşı, sosyal desteğe sahip olma durumu gibi demografik veriler ile yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeği arasındaki ilişki istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Bu analizlerde duruma uygun olarak t testi ve ANOVA testi uygulanmıştır. Analizlerde sayısal değişkenler için tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma, minimum, maksimum), kategorik değişkenler için ise sıklık dağılımları (sayı, yüzde) verilmiştir. Gereken frekans ve çapraz tablolar hazırlanmış ve yapılan analizlerin ışığında veriler yorumlanmıştır. Devlet korumasından ayrılan bireylerin yılmazlık düzeyinin değerlendirilmesi için kullanılan ölçek ve ölçeğin alt boyutlarına ilişkin puanlar hesaplanarak programa aktarılmıştır. Veriler analiz edilmiş ve bulgular hazırlanan tablolar ile paylaşılmıştır. Analize girecek olan sayısal değişkenler için Kolmogorov Smirnov normallik testi uygulanmış ve “Yapısal Stil”, “Gelecek Algısı”, “Kendilik Algısı” değişkenlerinin normal dağılım varsayımını sağlamadığı ($p>0,05$), “Aile Uyumu”, “Sosyal Yeterlilik”, “Sosyal Kaynaklar” ve “Psikolojik Dayanıklılık” değişkenlerinin ise normal dağılım varsayımını sağladıkları ($p>0,05$) görülmüştür. Buna göre normal dağılan değişkenler için parametrik olan istatistiksel testlerden normal dağılmayan değişkenler için ise parametrik olmayan istatistiksel testlerden yararlanılmıştır. İki bağımsız grup arasındaki farklılıklar normal dağılım varsayımını sağlayanlar için Bağımsız Örneklem T Testi normal dağılım varsayımını sağlamayan değişkenler için ise Mann Whitney U testi ile incelenmiştir. İki den fazla bağımsız grup arasındaki farklılıklara ise normal dağılım varsayımını sağlayanlar için Tek Yönlü

Varyans Analizi (ANOVA) normal dağılım varsayımını sağlamayan değişkenler için ise Kruskal Wallis testi ile bakılmıştır. İki bağımsız kategorik değişken arasındaki ilişkiler ise Ki Kare analizi ile incelenmiştir.

2.7. SÜRE VE OLANAKLAR

Verilerin toplanması 01 Eylül - 01 Aralık 2017 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizi araştırmacı tarafından yapılmış olup bu süreçte profesyonel bir istatistikçiden de destek alınmıştır.

Verilerin toplanması için belirlenen örnekleminizin araştırma evrenini temsil edebilecek nitelikte olduğu varsayılmaktadır. Bununla birlikte veri toplama aracı olarak kullandığımız anketlerdeki sorulara herhangi bir etki altında kalınmaksızın samimi ve doğru cevaplar verildiği varsayılmaktadır.

3. BULGULAR

Bu araştırmada elde edilen bulgular üç ana bölümde ele alınmaktadır. Birinci bölümde kurum bakımından ayrılan bireylerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. İkinci bölümde kurum bakımından ayrılan bireylerin kurum bakımı sürecine ve kurum bakımı sonrasında yaşadığı sorunlara ilişkin bulgular yer almaktadır. Son bölümde ise kurum bakımından ayrılan bireylerin psikolojik dayanıklılık (yılmazlık) durumları ortaya konulmuştur.

Ülkemiz ve dünya literatürü incelendiğinde, kurum bakımından ayrılan bireyler(Allen, 2003; Şahin, 2009; Murphy, 2011; Stein, 2012; Sağlam, 2014; Pinkerton&Rooney, 2014; Hallingworth, 2014; Kılıç Candan, 2015; Yüksel, 2016; Boduroğlu, 2016) ve psikolojik dayanıklılık-yılmazlık (Gilligan, 1999; Temel, 2017) ile ilgili birbirinden bağımsız olarak yapılmış birçok araştırma olmasına rağmen, bu iki konuyu aynı araştırmada ele alan ve aralarındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu durum, araştırmanın özgünlüğünü bir kez daha ortaya koymaktadır. Bu açıdan, araştırma kapsamında elde edilen bulgular, konuya ilişkin sınırlı sayıdaki literatür bulguları temel alınarak tartışılmıştır.

3.1. KURUM BAKIMINDAN AYRILAN BİREYLERİN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde kurum bakımından ayrılan bireylerin cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, eğitim durumu, çalışma durumu, yapılan iş durumu ve gelir durumuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin cinsiyetine ilişkin bulgular, Çizelge 3.1.'de verilmiştir.

Tablo 2. Cinsiyete Göre Katılımcıların Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	%
Kadın	53	49,5
Erkek	54	50,5
Toplam	107	100,00

Araştırmaya katılanların %50,5'ini erkekler, %49,5'ini kadınlar oluşturmakta olup erkek ve kadın katılımcılar arasındaki oranın birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin yaşına ilişkin bulgular Çizelge 3.2'de verilmiştir.

Tablo 3. Yaşa Göre Katılımcıların Dağılımı

Yaş	Sayı	%
18-26	40	37,4
27-41	48	44,9
42-55	19	17,7
Toplam	107	100,00

Çalışmaya katılanların yaşları 18-26 yaş grubu ile 42-55 yaş grubu arasında değişmektedir. Katılımcıların yarıya yakınını (%44,9) 27-41 yaş grubundaki bireyler oluşturmakta, bunu sırasıyla 18-26 yaş grubu (%37,4) ve 42-55 yaş grubu (%17,7) takip etmektedir. Sağlam (2014) yetiştirme yurdunda büyüyen genç yetişkinler ile ailesi yanında büyüyen genç yetişkinleri psikolojik dayanıklılık ortalamaları çerçevesinde karşılaştığı çalışmasında yetiştirme yurdundan ayrılmış genç yetişkinlerin %50'sinin kadın, %50'sinin erkek olduğunu; %50'sinin 24-28 yaş, %29'unun 29-33 yaş, %21'inin 34-39 yaş aralığında olduğunu saptamıştır. Benzer bir şekilde, Yüksel (2016) kurum bakımından ayrılan bireylerin bağlanma biçimlerini ve ruhsal sorunlarını araştırdığı

çalışmasında kurum bakımından ayrılan bireylerin %48,3'ünün kadın, %51,7'sinin erkek olduğunu; katılımcıların yaşının en küçük 19, en büyük 48 olduğunu bulmuştur.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin medeni durumuna ilişkin bulgular Çizelge 3.3'te verilmiştir.

Tablo 4. Medeni Duruma Göre Katılımcıların Dağılımı

Medeni Durum	Sayı	%
Bekar	45	42,1
Dul	15	14,0
Evli	47	43,9
Toplam	107	100,00

Katılımcıların medeni duruma göre dağılımı incelendiğinde; %43,9'unun evli %42,1'inin bekar, %14,0'ının da dul olduğu görülmektedir. Katılımcılardan evli olanların ve bekar olanların oranlarının yakın oluşu dikkat çekmekle birlikte, yapılan diğer çalışmalara bakıldığında kurum bakımından ayrılan bireylerin büyük çoğunluğunun bekar olduğu, evli olanların oranının düşük olduğu görülmektedir (Murphy, 2011; Yüksel, 2016).

Kurum bakımından ayrılan bireylerin eğitim durumuna ilişkin bulgular Çizelge 3.4'te verilmiştir.

Tablo 5. Eğitim Durumuna Göre Katılımcıların Dağılımı

Eğitim Durumu	Sayı	%
İlköğretim	12	11,2
Lise	7	6,5
Yüksekokul	50	46,7
Üniversite	22	20,6
Lisans üstü	16	15,0
Toplam	107	100,00

Katılımcıların eğitim durumlarına göre dağılımları incelendiğinde, %46,7'sinin yüksekokul, %20,6'sının üniversite, %15,0'ının lisans üstü eğitim yaptığı saptanmıştır. Temel eğitim açısından bakıldığında %11,2'si ilköğretim mezunu iken %6,5'inin ise lise mezunu olduğu görülmektedir. Araştırmada yüksekokul ve üniversite mezunlarının oranının yüksek oluşu Yüksel'in (2016) çalışmasındaki bulgularla benzerlik göstermektedir. Yüksekokul ve üniversite mezunlarının oranının yüksek oluşu seçilen örneklemeden kaynaklanabileceği düşünülmekte olup, devlet koruması altında yetişen çocukların akademik başarısının genellikle düşük olduğu bilindiğinden (Benli, 1998; Murphy, 2011) üniversite mezunlarının sayısının fazla oluşu yetiştirme yurdundan ayrılan bireylerin akademik başarı düzeyi açısından ümit verici bir bulgudur.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin çalışma durumuna ilişkin bulgular Çizelge 3.5'te verilmiştir.

Tablo 6. Çalışma Durumuna Göre Katılımcıların Dağılımı

Gelir Getiren Bir İşte Çalışma Durumu	Sayı	%
Çalışan	89	83,2
Çalışmayan	18	16,8
Toplam	107	100,00

Katılımcıların çoğunluğu (%83,2) çalışmaktadır. Herhangi bir işte çalışmayanların oranı %16,8 olarak bulunmuştur. Bu bulguların aksine Dixon ve diğ. (2006) kurum bakımından ayrılan genç yetişkinlerle yaptıkları çalışmada katılımcıların büyük çoğunluğunun (%87) çalışmadığı bulgusuna ulaşmışken; Yüksel (2016) araştırma bulgularıyla benzerlik gösterir biçimde katılımcıların çoğunun (%71,7) çalıştığını saptamıştır.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin çalıştığı işe ilişkin bulgular Çizelge 3.6'da verilmiştir.

Tablo 7. Çalışılan İşe Göre Katılımcıların Dağılımı

Çalışılan İş	Sayı	%
İşçi	7	7,7
Memur	68	76,4
Yevmiyeli	2	2,3
Serbest (Kendi İş)	6	6,8
(Sanatçı, garson, bankacı)	6	6,8
Toplam	89	100,00

Katılımcıların çoğunluğu (%76,4) memur olarak çalışmaktadır. Bunu sırasıyla %7,7 oranı ile işçi, %6,8 oranı ile kendi işinde çalışanlar, %6,8 oranı ile ise sanatçı, garson veya bankacı, %2,3 oranı ile ise yevmiyeli olarak çalışanlar takip etmektedir. Benzer araştırmalar incelendiğinde kurum bakımından ayrılıp memur olarak çalışan bireylerin oranının bir hayli yüksek olduğu görülmüştür(Yüksel, 2016). Devlet korumasından ayrılmış bireyler arasında memur olma oranının yüksek oluşunun, kurum bakımından ayrılan bireylere 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ve 3413 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocukların İşe Yerleştirilmesine İlişkin Kanun uyarınca devlet memuru olma hakkının tanınmış olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin gelir durumuna ilişkin bulgular Çizelge 3.7’de verilmiştir.

Tablo 8. Aylık Düzenli Gelir Durumuna Göre Katılımcıların Dağılımı

Aylık Düzenli Gelir Durumu	Sayı	%
Aylık geliri yok	18	16,8
Asgari Ücret	8	7,5
1400-2500 TL	27	25,2
2501-3500 TL	39	36,4
3501 TL ve üstü	15	14,1
Toplam	107	100,00

Katılımcıların aylık düzenli gelir durumuna göre dağılımları incelendiğinde %36,4’ünün aylık 2501-3500 TL, %25,2’sinin aylık 1400-2500 TL, %14,1’inin aylık 3501 TL ve üstü, %7,5’inin aylık asgari gelire sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların %16,8’inin herhangi bir aylık düzenli geliri bulunmamaktadır. Yoksulluk ve kişi başına düşen gelir hanedeki birey sayısı ile ilgili olduğundan bu bulgulara dayanarak

katılımcıların gelirinin iyi, orta veya kötü olduğu hakkında fikir yürütmek mümkün değildir. Fakat konuyla ilgili Dixon ve diğerleri (2006) yaptıkları çalışmada Kurum bakımından ayrılan bireylerin çoğunluğunun maddi durumunun iyi olduğunu bulmuştur.

3.2. KURUM BAKIMINDAN AYRILAN BİREYLERİN KURUM BAKIMINA VE KURUM BAKIMI SONRASINDA YAŞADIĞI SORUNLARA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde kurum bakımına alınma yaşına, kurum bakımından ayrılma yaşına, kurum bakımından ayrılma nedenine, kurum bakımından ayrıldıktan sonra kalacak yer kaygısı yaşama durumuna, karşılaştığı sorunlara, sorun yaşadığı dönemde en çok kimden yardım gördüğüne, aldığı yardım türüne, sorun yaşaması halinde yardım isteyebileceği birine sahip olma durumuna, kendisine yardım edebilecek kişinin kim olduğuna ve psikolojik veya psikiyatrik tedavi görmüş olma durumuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin kurum bakımına alınma yaşına ilişkin bulgular Çizelge 3.8’de verilmiştir.

Tablo 9. Kurum Bakımına Alınma Yaşına Göre Katılımcıların Dağılımı

Kurum Bakımına Alınma Yaşı	Sayı	%
0-2	17	15,9
3-6	29	27,0
7-11	42	39,3
12-17	19	17,8
Toplam	107	100,00

Katılımcıların %39,3'ü 7-11 yaş arasında okul çağında iken kurum bakımına alınmıştır. Bu oranı sırayla %27,0 oranı ile 3-6 yaş arasında okul öncesi dönemde kurum bakımına alınanlar, %17,8 oranı ile 12-17 yaş arasında ergenlik döneminde kurum bakımına alınanlar ve %15,9 oranı ile 0-2 yaş arasında bebeklik-erken çocukluk döneminde iken kurum bakımına alınanlar takip etmektedir. Benzer şekilde Murphy (2011) ve Yüksel (2016) araştırmalarında kurum bakımına alınmanın en fazla 7-12 yaş grubunda görüldüğünü saptamıştır. Dixon ve diğerleri (2006) ise yaptıkları araştırmada Kurum bakımından ayrılan bireylerin yarısına yakınının (%44) 14-16 yaş grubunda devlet korumasına alındığını bulmuştur.

Katılımcıların kurum bakımına alınma yaşı Psikososyal Kuram ışığında ele alındığında, devlet korumasında geçen her bir gelişim döneminde dönemin doğasına uygun bazı ihtiyaçların ortaya çıkabileceği görülmektedir. Psikososyal Kurama göre 0-1 yaş “güvene karşı güvensizlik dönemi” olarak adlandırılmaktadır (İnanç ve diğ., 2012). Bu dönemde çocuğun bakımından sorumlu olan anne-baba ya da bakıcılar bebeğin sevgi görme, beslenme ve korunma ihtiyaçlarını zamanında karşıladığında bebek çevresine güven geliştirmektedir. Bebeğin gereksinimleri zamanında karşılanmadığında ise bebekte çevresine karşı güvensizlik gelişmektedir. Çocuk yuvalarında görev yapan her bir bakım personelinin üç bebeğin bakımından sorumlu olduğu gerçeği göz önünde bulundurulursa, bebeklerin ihtiyaçlarına zamanında ve nitelikli bir şekilde karşılık verilmesinin zor olacağı, bunun da Psikososyal Kurama göre bebekte çevresine karşı güvensizlik oluşturacağı çıkarımında bulunmak mümkündür. Psikososyal Kurama göre “özerkliğe karşı utanç ve kuşku dönemi” adı verilen 1-2 yaşını kapsayan ve “girişimciliğe karşı suçluluk dönemi” olarak adlandırılan 3-5 yaşlarını kapsayan dönemlerde ortak beklenti çocukların kısıtlanmadan çevreyi keşfetmesi, kendi kendine yemek yiyebilmesi ve sorumluluk üstlenmesi için özgür bırakılması yoluyla çocuğun girişimci ve bağımsız bir kimlik kazanmasına yardımcı olmaktır. Yuvalarda çalışan bakım personeline kişi başı düşen çocuk sayısının fazla olması ve bakım personelinin her çocuğa ayırdığı vaktin kısıtlı olması kurum bakımındaki çocukların bahsi geçen bu dönemlerde bağımsız bir kişilik kazanabileceğini düşündürmektedir. Psikososyal Kurama göre 6-11 yaş arası “çalışkanlığa karşı aşağılık duygusu dönemi” olarak isimlendirilmiştir. Bu dönemde okuldaki sorumluluklarını yerine getiren, derslerinde

başarılı olan, insanlarla olumlu ilişki içinde bulunan çocuklar değerlilik duygusu geliştirirken, okulda başarısız bir deneyim yaşayan çocuklar aşağılık duygusu geliştirirler. Devlet koruması altındaki çocukların akademik başarısının iyi olmadığı bilinmektedir. Bunun sebepleri arasında 3413 sayılı Kanun gereğince devlet korumasında belli bir süre kalmış çocukların yetişkin olduklarında memur olarak atanacakları garantisinin çocukları tembelleğe itmesi, bebeklikteki uyaran eksikliğine veya annenin hamilelik sürecinde alkol veya uyuşturucu madde kullanımına bağlı olarak çocukta meydana gelen mental retardasyon, okulda sık sık vuku bulan akran zorbalığı sonrası çocukların okuldan uzaklaşması ve kariyer danışmanlığının yaygınlaşmaması yer almaktadır(Benli,1998). Bu gibi sebepler sonucu kurum bakımındaki akademik başarısı düşük olan çocukların aşağılık duygusu geliştirme ve psikolojik dayanıklılık düzeyinin düşük olma olasılığının yüksek olduğu söylenebilmektedir. Psikososyal Kurama göre 12-19 yaş arası dönem “kimliğe karşı kimlik karmaşası” olarak adlandırılmaktadır. Ergenliğin başlangıç ve gelişim safhası olan bu dönemde çocuğun ya kendilik duygusu geliştirmesi ya da hayatta kendilerine verilen roller ile çatışma yaşamaları beklenmektedir. Kendine özgü bir kimlik oluşturmaya çalışan birey çevresindeki insanlar tarafından desteklenmediğinde, dinlenmediğinde, küçümsendiğinde depresyon riski altına girebilmektedir(İnanç ve diğ., 2012).Bu yaşlar arasında kurum bakımına alınan bireylerde kurumun yapısına, kurumdaki örgüt iklimine, kurum personelinin yaklaşımına göre dönemin rahat veya sancılı geçebileceği, ılımlı ve olumlu yaklaşımın ve sosyal desteğin gencin psikolojik dayanıklılığını artıracakları varsayılmaktadır.

Kurum bakımına alınma yaşı Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı ile incelendiğinde; 0-2 arasındaki bir dönemde kurum bakımına alınan bireylerin duyuşsal motor döneminde, 2-6 arasındaki bir dönemde kurum bakımına alınan bireylerin işlem öncesi dönemde, 6-11 arasındaki bir dönemde kurum bakımına alınan bireylerin somut işlem döneminde, 11-17 arasındaki bir dönemde kurum bakımına alınan bireylerin soyut işlem döneminde iken devlet korumasına alındığı söylenebilmektedir.

Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramına göre, duyuşsal motor dönemde bebek dış dünyaya uyum sağlamaya çalışmakta, dünyayı algılamaya çalışmaktadır. İşlem öncesi dönem çocuğun yürümeye başladığı ve bu sebeple birçok uyarıcı ile karşılaştığı, gördüğü

nesnelere ilişkin mantık yürütmeye başladığı, sezgileriyle akıl yürüttüğü bir dönemdir. Somut işlem döneminde çocuk mantıksal akıl yürütmeye başlamıştır. Çocuk bu dönemde bir olayı değerlendirirken yalnızca somut verilerden yola çıkarak değerlendirme yapmaktadır. Soyut işlem dönemi, bilişsel gelişimin en üst düzeyde yaşandığı dönemdir. Bu dönem çocuğun yetişkin gibi düşünebilmeye başladığı zihinsel üst düzeydir(Kol, 2011).

Kurum bakımından ayrılan bireylerin kurum bakımından ayrılma yaşına ilişkin bulgular Çizelge 3.9’da verilmiştir.

Tablo 10. Kurum Bakımından Ayrılma Yaşına Göre Katılımcıların Dağılımı

Kurum Bakımından Ayrılma Yaşı	Sayı	%
7-11	3	3,8
12-17	21	18,6
18-22	83	77,6
Toplam	107	100,00

Kurum bakımından ayrılma yaşına göre dağılım incelendiğinde katılımcıların çoğunluğunun (%77,6) 18-22 yaşları arasında genç yetişkinlik döneminde kurum bakımından ayrılırken, %18,6’sının 12-17 yaşları arasında ergenlik döneminde, %3,8’inin ise 7-11 yaşları arasında okul çağında kurum bakımından ayrıldığı görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun (%77,6) reşit olduktan sonra kurum bakımından ayrılmış olması yaş sınırı ile koruma kararlarının kaldırıldığını ve eğitimlerini tamamlayıncaya kadar koruma kararlarının devam ettiğini göstermektedir. Benzer şekilde Dixon ve diğerleri (2006) yaptığı araştırmada Kurum bakımından ayrılan bireylerin yarısından fazlasının (%57) 18 yaşından sonra kurum bakımından ayrıldığını ortaya koymuştur.

Araştırmanın bulgularına bakıldığında kurum bakımından ayrılan bireylerin çoğunluğu 18-22 yaş arasında yani genç yetişkinlik döneminde iken koruma kararının kaldırıldığı görülmüştür. Psikososyal Kurama göre bu yaşlar gencin sağlıklı bir kimlik geliştirdiği yahut kim olduğunu keşfedemediği bir dönem olan “kimliğe karşı kimlik karmaşası dönemi”ni ve gencin diğer insanlarla yakın ilişki kurabildiği yahut kendini diğer insanlardan soyutladığı bir dönem olan “yakınlığa karşı yalıtılmışlık dönemi”ni kapsamaktadır (İnanç ve diğ., 2012). Gencin içinde bulunduğu dönemler açısından bakıldığında biyolojik ailenin bilinmesi, bir yere aidiyet duyulması, bireyin yeteneklerine göre iş hayatına yönlendirilmesi ve bireyin kendini tanıması kimliğin oluşmasında ve gencin kimliğini benimsemesinde önemlidir. Kurumdan ayrılan bireylerin iş hayatında etiketlenmeye maruz kaldığı gerçeği (Hayat Sende Derneği, 2014), insanlarla ilişki içinde olmaya çalışan veya olması gereken bireyin kendini toplumdaki geri çekmesine ve yakın ilişki geliştirmesine sebebiyet verebilmektedir.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin kurum bakımından ayrılma nedenine ilişkin bulgular Çizelge 3.10’da verilmiştir.

Tablo 11. Kurum Bakımından Ayrılma Nedenine Göre Katılımcıların Dağılımı

Kurum Bakımından Ayrılma Nedeni	Sayı	%
Ailemin yanına döndüm	18	16,8
Koruyucu aileye verildim	3	2,8
Kaçtım	2	1,9
Yaş sınırı ile çıkartıldım	59	55,1
İşe başladım	8	7,5
Eğitimimi tamamlamak için ayrıldım	10	9,3
Evlendim	6	5,7
Cezaevine girdim	1	0,9
Toplam	107	100,00

Kurum bakımından ayrılma nedeni dikkate alındığında yaş sınırı ile kurum bakımından çıkartılanların oranının diğer nedenlere göre daha yüksek (%55,1) olduğu görülmüştür. Katılımcıların %16,8'i ailesinin yanına döndüğü, %9,3'ü eğitimini tamamlamak için, %7,5'i işe başladığı, %5,7'si evlendiği, %2,8'i koruyucu aileye verildiği, %1,9'u kurumdan kaçtığı, %0,9'u cezaevine girdiği için, kurum bakımından ayrılmıştır. Bu bulgulara benzer olarak Murphy (2011) yaptığı araştırmada Kurum bakımından ayrılan bireylerin büyük çoğunluğunun (%90) reşit olduğu için koruma kararının kaldırıldığı bilgisine ulaşmıştır.

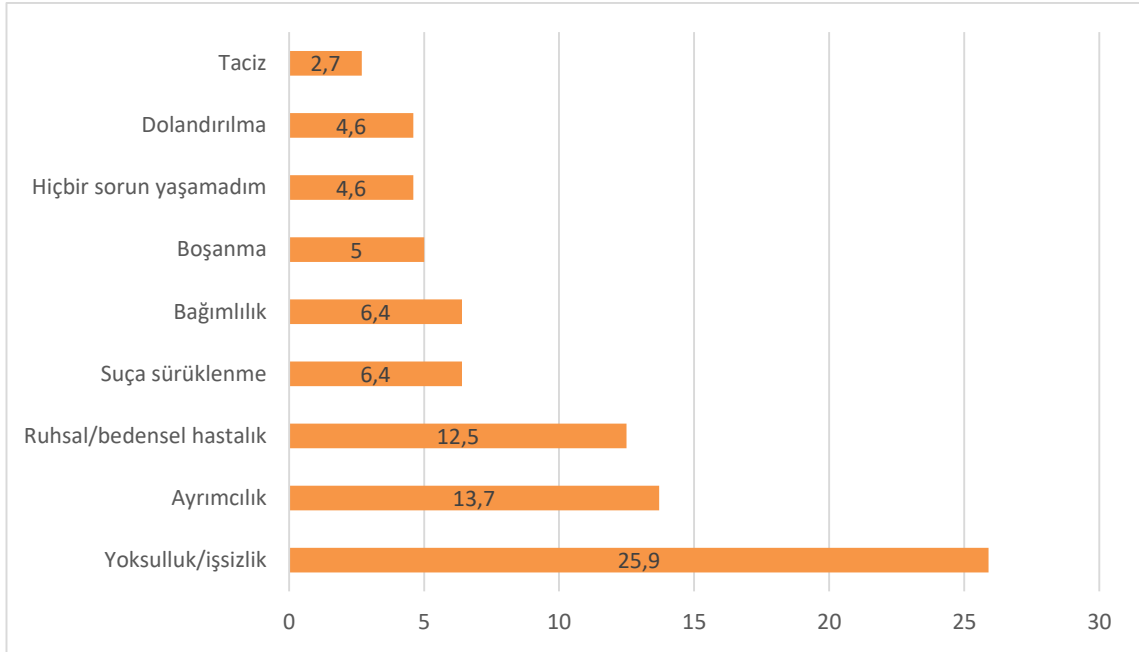
Kurum bakımından ayrılan bireylerin kurum bakımından ayrıldıktan sonra kalacak yer kaygısı yaşama durumuna ilişkin bulgular Çizelge 3.11'de verilmiştir.

Tablo 12. Kurum Bakımından Ayrıldıktan Sonra Kalacak Yer Kaygısı Yaşama Durumuna Göre Katılımcıların Dağılımı

Kalacak Yer Kaygısı Yaşama Durumu	Sayı	%
Kaygı yaşayan	57	53,3
Kaygı yaşamayan	50	46,7
Toplam	107	100,00

Katılımcıların yarısından fazlası (%53,3) koruma kararı kaldırıldıktan sonra kalacak yer bulma kaygısı yaşadığını, %46,7'si koruma kararı kaldırıldıktan sonra kalacak yer bulma kaygısı yaşamadığını ifade etmiştir. Coombes (2004) İngiltere'de yaptığı araştırmasında kurum bakımından ayrılan bireylerin %40'ının kurum bakımı sonrası ilk altı ayda evsizlik sorunu ile yüzleştiğini bulmuştur.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin kurum bakımından ayrıldıktan sonra yaşadığı sorunlara ilişkin bulgular Çizelge 3.12'de verilmiştir.

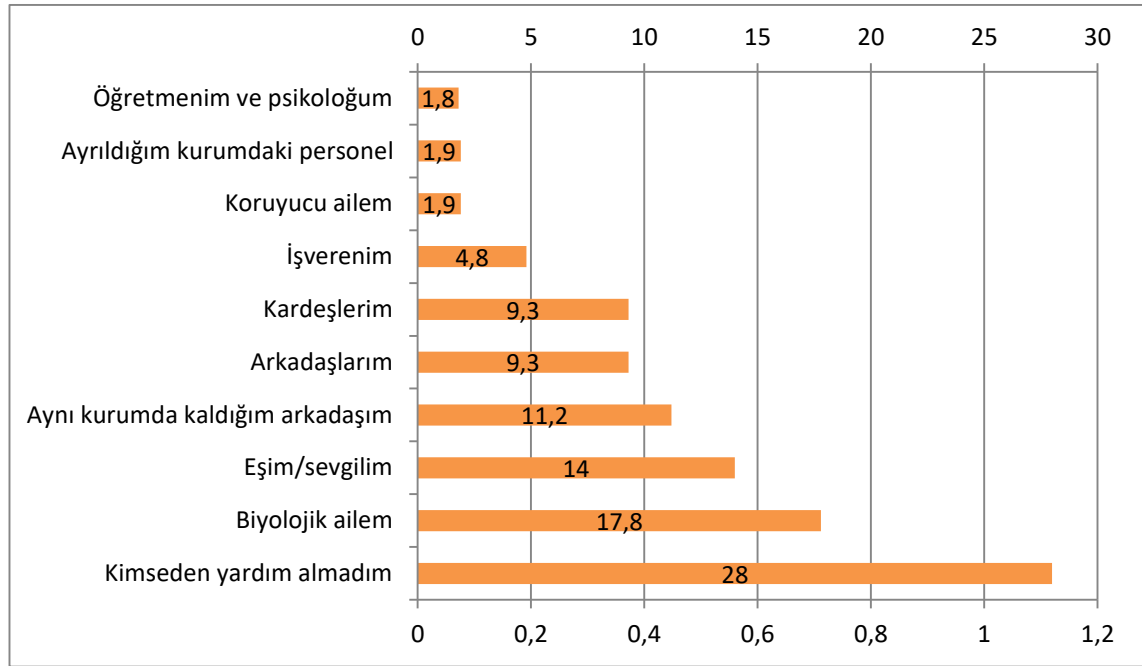
Şekil 1. Kurum Bakımından Ayrıldıktan Sonra Yaşanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Verdiği Cevapların Dağılımı

Kurum bakımından ayrıldıktan sonra katılımcıların %25,9'u yoksulluk/işsizlik, %18,8'i barınacak yer bulamama, %13,7'si ayrımcılık, %12,5'i ruhsal/bedensel hastalık, %6,4'ü suça sürüklenme, %6,4'ü bağımlılık, %5'i boşanma, %4,6'sı dolandırılma, %2,7'si taciz, , %1,4'ü yalnızlık ve gelecek kaygısı sorunlarıyla karşı karşıya gelmiştir. Araştırmaya katılanların %4,6'sı ise kurum bakımından ayrıldıktan sonra hiçbir sorun yaşamadığını belirtmiştir. Yoksulluk ve/veya işsizlik sorununun ve barınacak yer bulamama sorununun 18 yaşın kurum bakımından çıkartılmak için erken olduğunu, gençlerin ekonomik özgürlüklerini kazanmadan koruma kararının kaldırıldığını, kurumlarda etkili kariyer danışmanlığının ve iş yönlendirmesinin yapılmadığını, 3413 sayılı Kanun ile atanma süresinin uzun olduğunu, koruma kararının kaldırılmasına yönelik etkili bir kurum sonrası hazırlığı yapılmadığını düşündürmektedir.

Gallwey (2013), kurum bakımından ayrılmış ve kurum bakımı geçmişi olmayan bireylerle yaptığı çalışmasında; kurum bakımından ayrılmış bireylerin %4,8'inin, kurum bakımı geçmişi olmayan bireylerin ise %1,3'ünün evsizlik sorunu yaşadığını, katılımcıların %30'unun suça sürüklendiğini, suça sürüklenen 15 katılımcının 13'ünü kurum bakımından ayrılmış bireylerin oluşturduğunu bulmuştur. Yine aynı çalışmada,

kurum bakımından ayrılmış katılımcıların %27,3'ünün tedavi gördüğü psikolojik bir rahatsızlık yaşadığı ortaya konulmuştur.

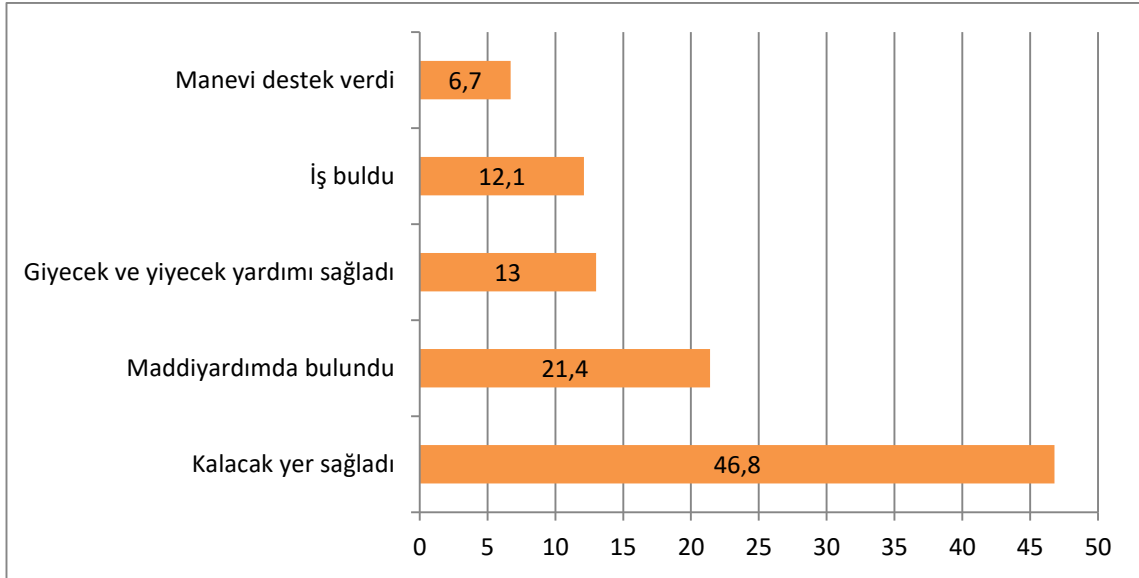
Kurum bakımından ayrılan bireylerin sorun yaşadığı dönemde en çok yardım aldıkları kişilere ilişkin bulgular Çizelge 13'te verilmiştir.

Şekil 2. Katılımcıların Sorun Yaşadığı Dönemde Yardım Aldığı Kişilerin Dağılımı

Sorun yaşadıkları dönemde katılımcıların %28'i kimseden yardım almadıklarını belirtmiştir. %17,8'i biyolojik ailesinden, %14'ü eşi veya sevgilisinden, %11,2'si aynı kurumda kaldığı arkadaşından, %9,3'ü arkadaşlarından, %9,3'ü kardeşlerinden, %4,8'i işvereninden, %1,9'u koruyucu ailesinden, %1,9'u ayrıldığı kurumdaki personelden, %1,9'u eski eşinden, %1,8'i öğretmeni ve psikoloğundan yardım aldığını ifade etmiştir. Benzer şekilde Dixon ve diğerleri (2006) de kurum bakımından ayrılan bireylerin sorun yaşadıkları dönemde en çok ailelerinden ve arkadaşlarından yardım aldığını bulmuştur.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin kendilerine en çok yardım eden bireylerden aldıkları yardıma ilişkin bulgular Çizelge 14'te verilmiştir.

Şekil 3. Sorun Yaşanan Dönemde Yardım Eden Kişilerin Verdiği Yardımların Dağılımı

Kurum bakımından ayrılan bireylerin yarısına yakını (%46,8) sorun yaşadığı dönemde kendisine yardım eden kişinin kalacak yer sağladığını, %21,4'ü maddi yardımda bulunduğunu, %13,0'ı giyecek ve yiyecek yardımı sağladığını, %12,1'i kendisine iş bulduğunu, %6,7'si manevi destek verdiğini belirtmiştir. Bu bulgular ışığında kurum bakımından ayrılan bireyin, kurum dışındaki hayata hazırlık sürecinde en çok kalacak bir yere sahip olmaya ve ekonomik özgürlüğe ihtiyaç duyduğu söylenebilmektedir.

Melkman ve Benbenishty (2018) kurum bakımından ayrılan bireylerle yaptıkları çalışma sonucunda, kurum bakımı sonrası süreçte katılımcıların %32,0'ının duygusal destek gördüğünü, %38,0'ının bilgi ve rehberlik yardımı aldığı sonucuna ulaşmıştır.

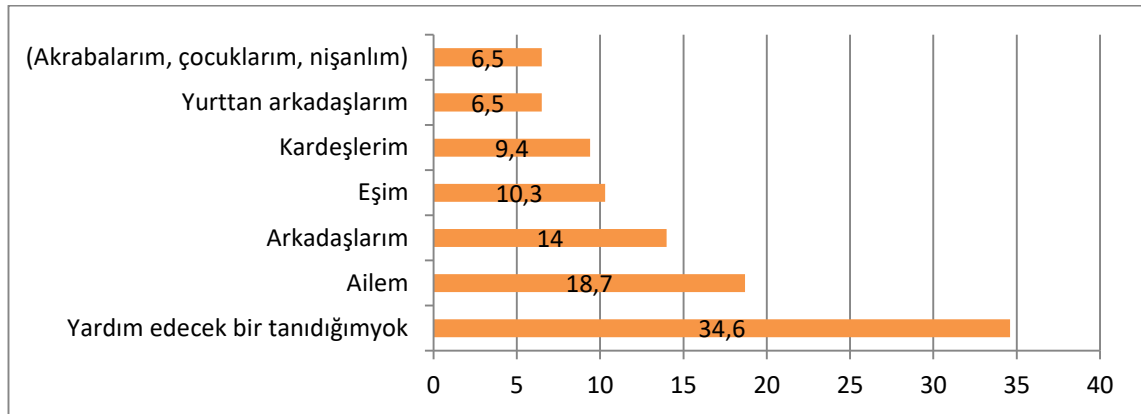
Kurum bakımından ayrılan bireylerin ihtiyaç duyması halinde kendisine yardım edecek tanıdığına sahip olma durumuna ilişkin bulgular Çizelge 15'te verilmiştir.

Tablo 13. Yardıma İhtiyaç Duyulması Halinde Yardım Edecek Bir Tanıdığa Sahip Olma Durumuna Göre Katılımcıların Dağılımı

Yardım Edecek Bir Tanıdığa Sahip Olma Durumu	Sayı	%
Sahip olan	70	65,4
Sahip olmayan	37	34,6
Toplam	107	100,00

Katılımcıların üçte birinden biraz fazlası (%65,4) ihtiyaç duyması halinde kendisine yardım edecek bir tanıdığıının olduğunu; üçte birine yakını (%34,6) ihtiyaç duyması halinde kendisine yardım edecek bir tanıdığıının olmadığını belirtmiştir. Benzer araştırmalar incelendiğinde Dutta'nın (2017) kurum bakımından ayrılan kadınlarla yaptığı çalışmasında, kadınların %70,0'inin bir sorunu olduğunda kendisine yardım edecek birinin olmadığını saptanmıştır.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin ihtiyaç duyması halinde kendisine yardım edecek tanıdığıın kim olduğuna ilişkin bulgular Çizelge 16'da verilmiştir.

Şekil 4. İhtiyaç Duyulduğunda Yardım Edecek Kişilerin Dağılımı

Katılımcıların üçte birinden biraz fazlası (%34,6) kendisine yardım edecek bir tanıdığa sahip olmadığını ifade etmiştir. %18,7'si ailesinin, %14,0'ı arkadaşlarının, %10,3'ü eşinin, %9,3'ü kardeşlerinin, %6,5'i yurttan arkadaşlarının, %6,5'i akrabalarının ihtiyaç

duyması halinde kendisine yardım edeceğini belirtmiştir. Melkman ve Benbenishty (2018) kurum bakımından ayrılmış bireylerin en çok aileleri, kardeşleri ve partnerleri ile yardım ilişkisi içerisinde olduklarını belirtmiştir.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin daha önce psikolojik veya psikiyatrik bir tedavi alma durumuna ilişkin bulgular Çizelge 17’de verilmiştir.

Tablo 14. Psikolojik Veya Psikiyatrik Bir Tedavi Alma Durumuna Göre Katılımcıların Dağılımı

Katılımcıların Psikolojik Veya Psikiyatrik Bir Tedavi Alma Durumu	Sayı	%
Alan	47	43,9
Almayan	60	56,1
Toplam	107	100,00

Katılımcıların %56,1’i daha önce psikolojik veya psikiyatrik bir tedavi almadığını, %43,9’un ise daha önce psikolojik veya psikiyatrik bir tedavi aldığını, belirtmiştir. Şahin (2009) yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerle yaptığı çalışmasında katılımcıların %86,7’sinin psikolojik tedavi gördüğü saptanmıştır. Sounders ve Broad (1997) İngiltere’de kurum bakımından ayrılan 48 genç yetişkin ile yaptıkları çalışmada katılımcıların %17,0’inin tanıli bir ruhsal hastalığı olduğu, %35,0’inin 15 yaşından önce kendisine zarar verme girişiminde bulunduğu bulgusuna ulaşmıştır. Buchanan (1999) on yedi bin katılımcı ile yaptığı araştırmada yetiştirme yurdundan ayrılmış bireylerin %20,0’sinin depresyon tanısı olduğunu belirtmiştir.

3.3. KURUM BAKIMINDAN AYRILMIŞ BİREYLERİN KURUM BAKIMI SONRASI YAŞANILAN SORUNLAR İLE CİNSİYET, KURUM BAKIMINDAN AYRILMA YAŞI, KURUM BAKIMINA ALINMA YAŞI, ÇALIŞMA DURUMU VE GELİR DURUMU ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR BULGULAR

Bu bölümde kurum bakımından ayrılan bireylerin kurum bakımı sonrası yaşanan sorunlar ile cinsiyet, kurum bakımından ayrılma yaşı, kurum bakımına alınma yaşı, çalışma durumu ve gelir durumu arasındaki ilişkiye dair bulgulara yer verilmiştir.

Çizelge 3.14'te katılımcıların kurum bakımından ayrıldıktan sonra yaşadığı sorunlar ile cinsiyetleri arasındaki ilişkiye dair bulguya yer verilmiştir.

Tablo 15. Kurum Bakımından Ayrıldıktan Sonra Yaşanılan Sorunlar ile Cinsiyet Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

		Kadın		Erkek		Ki Kare	p
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde		
Sorun yaşama durumu	Yaşayan	8	14,8	4	7,5	1,419	0,234
	Yaşamayan	46	85,2	49	92,5		
Ruhsal/Bedensel Hastalık	Yaşayan	9	16,7	24	45,3	10,269	0,001*
	Yaşamayan	45	83,3	29	54,7		
Ayrımcılık	Yaşayan	17	31,5	19	35,8	0,229	0,633
	Yaşamayan	37	68,5	34	64,2		
Taciz	Yaşayan	2	3,7	5	9,4	0,652	0,419
	Yaşamayan	52	96,3	48	90,6		
Dolandırılma	Yaşayan	8	14,8	4	7,5	1,419	0,234
	Yaşamayan	46	85,2	49	92,5		
Suça Sürüklenme	Yaşayan	15	27,8	2	3,8	11,533	0,001*
	Yaşamayan	39	72,2	51	96,2		
Bağımlılık	Yaşayan	9	16,7	7	13,2	0,252	0,616
	Yaşamayan	45	83,3	46	86,8		
Yoksulluk/İşsizlik	Yaşayan	35	64,8	32	60,4	0,225	0,635
	Yaşamayan	19	35,2	21	39,6		
Boşanma	Yaşayan	1	1,9	12	22,6	10,831	0,001*
	Yaşamayan	53	98,1	41	77,4		
Barınacak Yer Bulamama	Yaşayan	27	50,0	16	30,2	4,367	0,037*
	Yaşamayan	27	50,0	37	69,8		

*: $p < 0,05$ İstatistiksel olarak anlamlı

Uygulanan ki kare analizi sonucunda kurum bakımından ayrıldıktan sonra sorun yaşama durumları, ayrımcılık yaşama durumu, taciz yaşama durumu, dolandırma yaşama durumu, bağımlılık yaşama durumu, yoksulluk/işsizlik yaşama durumu, diğer sorunlar yaşama durumları ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamakta ($p>0.05$) iken ruhsal/bedensel hastalık yaşama durumu, suça sürüklenme durumu, boşanma yaşama durumu, barınacak yer bulamama durumları ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak fark bulunmaktadır ($p<0.05$). Buna göre erkeklerde ruhsal/bedensel hastalık ve boşanma yaşayanların oranı kadınlardan anlamlı derecede fazladır. Kadınlarda ise tahmin edilenin aksine suça sürüklenme, barınacak yer bulamama yaşayanların oranı erkeklerden anlamlı derecede daha fazladır.

Gallwey (2013) yaptığı araştırmada kurum bakımından ayrılan kadın katılımcıların %25,6'sının, erkek katılımcıların ise %38,1'inin psikolojik rahatsızlık yaşadığını bulmuştur.

Çizelge 3.15'te katılımcıların kurum bakımından ayrıldıktan sonra yaşadığı sorunlar ile kurum bakımına alınma yaşı arasındaki ilişkiye dair bulguya yer verilmiştir.

Tablo 16. Kurum Bakımından Ayrıldıktan Sonra Yaşanılan Sorunlar ile Kurum Bakımına Alınma Yaşı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

		3-6 Yaş		7-11 Yaş		12-17 Yaş		Ki Kare	p
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde		
Sorun yaşama durumu	Yaşayan	4	8,7	7	16,7	1	5,3	-	-
	Yaşamayan	42	91,3	35	83,3	18	94,7		
Ruhsal/Bedensel Hastalık	Yaşayan	16	34,8	9	21,4	8	42,1	6,922	0,074
	Yaşamayan	30	65,2	33	78,6	11	57,9		
Ayrımcılık	Yaşayan	17	37,0	9	21,4	10	52,6	7,334	0,062
	Yaşamayan	29	63,0	33	78,6	9	47,4		
Taciz	Yaşayan	4	8,7	2	4,8	1	5,3	-	-
	Yaşamayan	42	91,3	40	95,2	18	94,7		
Dolandırılma	Yaşayan	5	10,7	3	7,1	4	21,1	-	-
	Yaşamayan	41	89,3	39	92,9	15	78,9		
Suça Sürüklenme	Yaşayan	7	15,2	5	11,9	5	26,3	-	-
	Yaşamayan	39	84,8	37	88,1	14	73,7		
Bağımlılık	Yaşayan	9	19,6	4	9,5	3	15,8	-	-
	Yaşamayan	37	80,4	38	90,5	16	84,2		
Yoksulluk/İşsizlik	Yaşayan	29	63,0	28	66,7	10	52,6	3,184	0,364
	Yaşamayan	17	37,0	14	33,3	9	47,4		
Boşanma	Yaşayan	4	8,7	3	7,1	6	31,6	-	-
	Yaşamayan	42	91,3	39	92,9	13	68,4		
Barınacak Yer Bulamama	Yaşayan	17	37,0	18	42,9	8	42,1	1,498	0,683
	Yaşamayan	29	63,0	24	57,1	11	57,9		

Uygulanan ki kare analizi sonucunda kurum bakımından ayrıldıktan sonra ruhsal/bedensel hastalık yaşama durumu, ayrımcılık yaşama durumu, yoksulluk/işsizlik yaşama durumu, barınacak yer bulamama durumları ile devlet/kurum bakımına alınma yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0.05$). Yüksel (2016) yaptığı çalışmada, kurum bakımından ayrılan bireylerin sahip oldukları psikolojik rahatsızlıkları ile kurum bakımına alınma yaşı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu, 0-3 yaş arasında kurum bakımına alınan bireylerin daha fazla somatizasyon, OKB, depresyon ve anksiyete yaşadığını bulmuştur.

Çizelge 3.16’da katılımcıların kurum bakımından ayrıldıktan sonra yaşadığı sorunlar ile kurum bakımından ayrılma yaşları arasındaki ilişkiye dair bulguya yer verilmiştir.

Tablo 17. Kurum Bakımından Ayrıldıktan Sonra Yaşanılan Sorunlar ile Kurum Bakımından Ayrılma Yaşı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

		7-17 Yaş		18-22 Yaş		Ki Kare	p
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde		
Sorun yaşama durumu	Yaşayan	3	12,5	9	10,8	0,050	0,823
	Yaşamayan	21	87,5	74	89,2		
Ruhsal/Bedensel Hastalık	Yaşayan	9	37,5	24	28,9	0,643	0,423
	Yaşamayan	15	62,5	59	71,1		
Ayrımcılık	Yaşayan	9	37,5	27	32,5	0,206	0,650
	Yaşamayan	15	62,5	56	67,5		
Taciz	Yaşayan	3	12,5	4	4,8	1,559	0,212
	Yaşamayan	21	87,5	79	95,2		
Dolandırılma	Yaşayan	1	4,2	11	13,3	1,864	0,172
	Yaşamayan	23	95,8	72	86,7		
Suça Sürüklenme	Yaşayan	2	8,3	15	18,1	1,489	0,222
	Yaşamayan	22	91,7	68	81,9		
Bağımlılık	Yaşayan	3	12,5	13	15,7	0,152	0,697
	Yaşamayan	21	87,5	70	84,3		
Yoksulluk/İşsizlik	Yaşayan	12	50,0	55	66,3	2,104	0,226
	Yaşamayan	12	50,0	28	33,7		
Boşanma	Yaşayan	4	16,7	9	10,8	0,554	0,456
	Yaşamayan	20	83,3	74	89,2		
Barınacak Yer Bulamama	Yaşayan	4	16,7	39	47,0	7,121	0,008*
	Yaşamayan	20	83,3	44	53,0		

*: $p < 0,05$ İstatistiksel olarak anlamlı

Katılımcıların yalnızca üçü 7-11 yaş grubunda kurum bakımına alındığından ve bu sayı gerekli analizin yapılması için yeterli olmadığından 7-11 yaş grubu ile 12-17 yaş grubu birleştirilerek analiz yapılmıştır.

Uygulanan ki kare analizi sonucunda kurum bakımından ayrıldıktan sonra sorun yaşama durumları, ruhsal/bedensel hastalık yaşama durumu, ayrımcılık yaşama durumu, taciz yaşama durumu, dolandırma yaşama durumu, suça sürüklenme yaşama durumu, bağımlılık yaşama durumu, yoksulluk/işsizlik yaşama durumu, boşanma yaşama durumu, diğer sorunlar yaşama durumları ile kurum bakımından ayrılma yaşları arasında istatistiksel olarak önemli ilişki bulunmamakta ($p > 0,05$) iken barınacak yer bulamama durumları ile kurum bakımından ayrılma yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p < 0,05$). Buna göre kurum bakımından ayrılma yaşları 18-

22 grubunda olan katılımcılarda barınacak yer bulamayanların oranı kurum bakımından ayrıma yaşları 7-17 yaş grubunda olan katılımcılardan anlamlı derecede daha fazladır.

Yüksel (2016) kurum bakımından ayrılan bireylerden ailesinin isteği üzerine kurumdan ayrılmak zorunda kalanların, on sekiz yaşından sonra yaş sınırı ile kurum bakımından ayrılanlara göre daha fazla psikolojik rahatsızlık yaşadığını bulmuştur.

Çizelge 3.17’de katılımcıların kurum bakımından ayrıldıktan sonra yaşadığı sorunlar ile gelir getiren bir işte çalışma durumları arasındaki ilişkiye dair bulguya yer verilmiştir.

Tablo 18. Kurum Bakımından Ayrıldıktan Sonra Yaşanılan Sorunlar ile Gelir Getiren Bir İşte Çalışma Durumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi**

		Çalışan		Çalışmayan		Ki Kare	p
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde		
Sorun yaşama durumu	Yaşayan	11	12,5	1	5,3	0,964	0,326
	Yaşamayan	77	87,5	18	94,7		
Ruhsal/Bedensel Hastalık	Yaşayan	24	27,3	9	47,4	2,959	0,085
	Yaşamayan	64	72,7	10	52,6		
Ayrımcılık	Yaşayan	32	36,4	4	21,1	1,641	0,200
	Yaşamayan	56	63,6	15	78,9		
Taciz	Yaşayan	5	5,7	2	10,5	0,532	0,466
	Yaşamayan	83	94,3	17	89,5		
Dolandırılma	Yaşayan	10	11,4	2	10,5	0,011	0,916
	Yaşamayan	78	88,6	17	89,5		
Suça Sürüklenme	Yaşayan	14	15,9	3	15,8	0,000	0,990
	Yaşamayan	74	84,1	16	84,2		
Bağımlılık	Yaşayan	10	11,4	6	31,6	4,274	0,039*
	Yaşamayan	78	88,6	13	68,4		
Yoksulluk/İşsizlik	Yaşayan	51	58,0	16	84,2	4,602	0,031*
	Yaşamayan	37	42,0	3	15,8		
Boşanma	Yaşayan	10	11,4	3	15,8	0,270	0,603
	Yaşamayan	78	88,6	16	84,2		
Barınacak Yer Bulamama	Yaşayan	32	36,4	11	57,9	3,014	0,083
	Yaşamayan	56	63,6	8	42,1		

*: $p < 0,05$ İstatistiksel olarak anlamlı

**Verilen cevaplar üzerinden dağılım yapılmıştır.

Uygulanan ki kare analizi sonucunda kurum bakımından ayrıldıktan sonra sorun yaşama durumları, ruhsal/bedensel hastalık yaşama durumu, ayrımcılık yaşama durumu, taciz yaşama durumu, dolandırma yaşama durumu, suça sürüklenme yaşama durumu, boşanma yaşama durumu, barınacak yer bulamama, diğer sorunlar yaşama durumları ile

gelir getiren bir işte çalışma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamakta ($p>0.05$) iken bağımlılık yaşama durumu, yoksulluk/işsizlik yaşama durumu ile gelir getiren bir işte çalışma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<0.05$). Buna göre çalışmayan katılımcılarda bağımlılık yaşayanların, yoksulluk/işsizlik yaşayanların oranı çalışan katılımcılardan anlamlı derecede daha fazladır. İşsizliğin beraberinde yoksulluğu getirebildiği düşünüldüğünde beklenen bir bulguya ulaşıldığı görülmektedir. Yapılan araştırmalar alkol ve madde kullanımının düşük gelirli bireylerde, gelir düzeyi yüksek bireylere oranla daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Ögel ve ark., 2006, s. 20).

Çizelge 3.18’de katılımcıların kurum bakımından ayrıldıktan sonra yaşadığı sorunlar ile gelir durumları arasındaki ilişkiye dair bulguya yer verilmiştir.

Tablo 19. Kurum Bakımından Ayrıldıktan Sonra Yaşanılan Sorunlar ile Gelir Durumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

		Aylık Düzenli Geliri Olan		Aylık Düzenli Geliri Olmayan		Ki Kare	p
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde		
Sorun yaşama durumu	Yaşayan	1	5,3	11	12,5	0,256	0,689
	Yaşamayan	18	94,7	77	87,5		
Ruhsal/Bedensel Hastalık	Yaşayan	9	47,4	24	27,3	2,959	0,085
	Yaşamayan	10	52,6	64	72,7		
Ayrımcılık	Yaşayan	4	21,1	32	36,4	1,641	0,200
	Yaşamayan	15	78,9	56	63,6		
Taciz	Yaşayan	2	10,5	5	5,7	0,069	0,605
	Yaşamayan	17	89,5	83	94,3		
Dolandırılma	Yaşayan	2	10,5	10	11,4	0,000	1,000
	Yaşamayan	17	89,5	78	88,6		
Suça Sürüklenme	Yaşayan	3	15,8	14	15,9	0,000	1,000
	Yaşamayan	16	84,2	74	84,1		
Bağımlılık	Yaşayan	6	31,6	10	11,4	3,558	0,036*
	Yaşamayan	13	68,4	78	88,6		
Yoksulluk/İşsizlik	Yaşayan	16	84,2	51	58,0	3,549	0,038*
	Yaşamayan	3	15,8	37	42,0		
Boşanma	Yaşayan	3	15,8	10	11,4	0,022	0,698
	Yaşamayan	16	84,2	78	88,6		
Barınacak Yer Bulamama	Yaşayan	11	57,9	32	36,4	3,014	0,083
	Yaşamayan	8	42,1	56	63,6		
Diğer	Yaşayan	1	5,3	6	6,8	0,000	1,000
	Yaşamayan	18	94,7	82	93,2		

*: $p<0,05$ İstatistiksel olarak anlamlı

Uygulanan ki kare analizi sonucunda kurum bakımından ayrıldıktan sonra sorun yaşama durumları, ruhsal/bedensel hastalık yaşama durumu, ayrımcılık yaşama durumu, taciz yaşama durumu, dolandırma yaşama durumu, suça sürüklenme yaşama durumu, boşanma yaşama durumu, barınacak yer bulamama, diğer sorunlar yaşama durumları ile gelir durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamakta ($p>0.05$) iken bağımlılık yaşama durumu, yoksulluk/işsizlik yaşama durumu ile gelir durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<0.05$). Buna göre geliri olmayan katılımcılarda bağımlılık yaşayanların, yoksulluk/işsizlik yaşayanların oranı geliri olan katılımcılardan anlamlı derecede daha fazladır.

Yoksulluğun insan hayatı üzerinde sosyal, psikolojik, ekonomik ve bilişsel olumsuzluklara sebebiyet verebildiği, yoksulluğun beraberinde suça sürüklenme, ayrımcılığa uğranma, sosyal izolasyon, ruhsal hastalıklar, aile içi geçimsizlik gibi sorunlara yol açabildiği bilinmektedir. Aro ve diğerleri (1995), şizofreni tanısı almış hastaların işsizlik oranının hiç tanı almayan hastalara göre 3,5 kat fazla olduğunu bulmuştur. Fırat (2015) daha önce cezaevine girmiş yirmi dokuz bireyle yaptığı çalışmasında, katılımcıların %48,3'ünün yoksulluğu suç işlemesinde çok etkili, %34,5'inin etkili bir sebep olarak gördüğünü ortaya koymuştur.

3.4. KURUM BAKIMINDAN AYRILAN BİREYLERİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK DÜZEYİNE İLİŞKİN BULGULAR

Çizelge 3.19'da araştırma için kurum bakımından ayrılan bireylerden toplanan verilerin normal dağılım gösterme durumuna ilişkin bulguya yer verilmiştir.

Tablo 20. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları İçin Tanımlayıcı İstatistikler, Güvenirlikler, Normallik İncelenmesi

(n=107)	Ortalama±S.S.	Min.-Mak.	Madde Sayısı	Cronbach Alfa	Kolmogorov Smirnov (p)
Yapısal Stil	12,73±3,85	4-20	4	0,577	0,039
Gelecek Algısı	12,93±4,87	4-20	4	0,826	0,014
Aile Uyumu	16,83±5,80	6-30	6	0,752	0,075
Kendilik Algısı	21,08±5,94	6-30	6	0,794	0,033
Sosyal Yeterlilik	19,04±6,02	6-30	6	0,749	0,055
Sosyal Kaynaklar	22,75±6,17	9-35	7	0,693	0,076
Psikolojik Dayanıklılık	105,36±24,98	43-158	33	0,914	>0,200

Çizelge 3.19. incelendiğinde katılımcıların “Yapısal Stil” ortalamaları 12,73±3,85 iken “Gelecek Algısı” 12,93±4,87, “Aile Uyumu” 16,83±5,80, “Kendilik Algısı” 21,08±5,94, “Sosyal Yeterlilik” 19,04±6,02, “Sosyal Kaynaklar” 22,75±6,17 ve “Psikolojik Dayanıklılık” ortalamaları ise 105,36±24,98’dir.

33 maddeden oluşan “Psikolojik Dayanıklılık” ölçeğinin güvenirlik düzeyi ($\alpha=0,914$) çok yüksektir. 4 maddeden oluşan “Yapısal Sil” ve 7 maddeden oluşan “Sosyal Kaynaklar” alt boyutlarının ise güvenirlik düzeyi 0,700’ün altında kalmıştır. Diğer alt boyutların güvenirlik seviyesi kabul edilebilir düzeydedir.

Uygulanan Kolmogorov Smirnov normallik testi sonucunda sayısal değişkenler olan “Yapısal Stil”, “Gelecek Algısı”, “Kendilik Algısı” değişkenlerinin normal dağılım varsayımını sağlamadığı ($p<0,05$), “Aile Uyumu”, “Sosyal Yeterlilik”, “Sosyal Kaynaklar” ve “Psikolojik Dayanıklılık” değişkenlerinin ise normal dağılım varsayımını sağladıkları ($p>0,05$) görülmüştür.

3.4.1. Kurum Bakımından Ayrılan Bireylerin Kurum Bakımına Ve Kurum Sonrası Yaşanan Sorunlara İlişkin Bulguları İle Psikolojik Dayanıklılık Düzeyi Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Bu bölümde kurum bakımından ayrılan bireylerin kurum bakımına alınma yaşı, kurum bakımından ayrılma yaşı, kurum bakımından ayrıldıktan sonra kalacak yer kaygısı yaşama durumu, sorun yaşadığı dönemlerde yardım görme durumu, bir sorunu olduğunda yardım istenilebilecek birine sahip olma durumu ve daha önce psikolojik

veya psikiyatrik yardım alma durumu ile psikolojik dayanıklılık düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen bulgulara yer verilmiştir.

Katılımcıların kurum bakımın alınma yaşları Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramında belirtilen gelişim dönemlerine göre gruplanmıştır.

Kurum bakımından ayrılan bireylerinin kurum bakımına alınma yaşına göre psikolojik dayanıklılık ortalamalarına ilişkin bulgular Çizelge 3.20'de verilmiştir.

Tablo 21. Kurum Bakımına Alınma Yaşı Gruplarına Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları Bakımından Farklılıkların İncelenmesi

		Sayı	Ortalama	Standart Sapma	İstatistiksel Test	p
Yapısal Stil	0-2 Yaş	17	9,76	4,80	K.W.=9,600	0,022* Fark: 1-2,3,4
	3-6 Yaş	29	13,55	4,08		
	7-11 Yaş	42	13,10	2,80		
	12-17 Yaş	19	13,32	3,59		
Gelecek Algısı	0-2 Yaş	17	10,47	5,61	K.W.=5,617	0,132
	3-6 Yaş	29	12,62	5,69		
	7-11 Yaş	42	13,93	3,74		
	12-17 Yaş	19	13,37	4,56		
Aile Uyumu	0-2 Yaş	17	16,53	6,08	F=0,229	0,876
	3-6 Yaş	29	17,59	6,13		
	7-11 Yaş	42	16,64	5,41		
	12-17 Yaş	19	16,37	6,24		
Kendilik Algısı	0-2 Yaş	17	19,24	7,71	K.W.=0,911	0,823
	3-6 Yaş	29	21,14	6,46		
	7-11 Yaş	42	21,50	5,04		
	12-17 Yaş	19	21,74	5,33		
Sosyal Yeterlilik	0-2 Yaş	17	16,88	7,18	F=0,936	0,426
	3-6 Yaş	29	19,17	6,16		
	7-11 Yaş	42	19,76	5,37		
	12-17 Yaş	19	19,16	6,08		
Sosyal Kaynaklar	0-2 Yaş	17	20,24	8,00	F=1,889	0,134
	3-6 Yaş	29	24,41	4,98		
	7-11 Yaş	42	23,07	5,66		
	12-17 Yaş	19	21,74	6,65		
Psikolojik Dayanıklılık	0-2 Yaş	17	93,12	33,01	F=1,702	0,171
	3-6 Yaş	29	108,48	26,17		
	7-11 Yaş	42	108,00	19,08		
	12-17 Yaş	19	105,68	25,27		

*: $p < 0,05$ İstatistiksel olarak anlamlı F: Tek Yönlü Varyans Analizi K.W.: Kruskal Wallis Testi

Katılımcıların kurum bakımına alınma yaşına göre Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutları incelendiğinde; kurum bakımına alınma yaşları arasında “Gelecek Algısı”, “Aile Uyumu”, “Kendilik Algısı”, “Sosyal Yeterlilik”,

“Sosyal Kaynaklar” ve “Psikolojik Dayanıklılık” ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmamakta ($p>0.05$) iken “Yapısal Stil” bakımından ise istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır ($p<0.05$). Ortalama puanlar dikkate alındığında 0-2 yaş arasında kurum bakımına alınan bireylerin “Yapısal Stil” ortalamalarının diğer yaş gruplarından anlamlı derecede daha düşük olduğu görülmektedir ($\bar{X}= 9,76$). Ölçeğin Yapısal Stil alt boyutu katılımcıların gelecek ve zaman planlaması yapma becerisi ile ilgili bilgileri içermektedir. Bu bilgi doğrultusunda bulguya bakıldığında 0-2 yaş arası kurum bakımına alınan bireylerin diğer yaş gruplarında kurum bakımına alınan bireylere kıyasla gelecek ve zaman planlaması becerisinin daha az olduğu söylenebilmektedir.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin ölçeğin diğer alt boyutlarından aldıkları puanlar incelendiğinde; 0-2 yaş arasında kurum bakımına alınan bireylerin “Gelecek Algısı” ($\bar{X}=10,47$), “Kendilik Algısı” ($\bar{X}=19,24$), “Sosyal Yeterlilik” ($\bar{X}=16,88$), “Sosyal Kaynaklar” ($\bar{X}=20,24$) ile 12-17 yaş arasında kurum bakımına alınan bireylerin “Aile Uyumunu” ($\bar{X}=16,37$) düzeyinin diğer yaş gruplarında kurum bakımına alınan bireylerden daha düşük olduğu bulunmuştur. Ölçeğin Aile Uyumunu alt boyutu katılımcıların aileleri ile olan ilişkilerini, aile üyelerinin birbirine verdiği desteği, bireyselleşme düzeyini ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında 12-17 yaş arasında kurum bakımına alınan bireylerin diğer yaş gruplarında kurum bakımına alınan bireylere kıyasla aileleri ile daha az ortak bağına sahip olduğu ve aileleri ile olan ilişkilerinin diğer gruplara kıyasla daha az olumlu olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 22. Kurum Bakımından Ayrılma Yaşı Gruplarına Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları Bakımından Farklılıkların İncelenmesi

Psikolojik						
Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutları	Kurum Bakımından Ayrılma Yaşı	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	İstatistiksel Test	p
Yapısal Stil	7-17 Yaş	24	13,46	4,27	M.U.=854,5	0,289
	18-22 Yaş	83	12,52	3,72		
Gelecek Algısı	7-17 Yaş	24	12,79	5,27	M.U.=969,5	0,843
	18-22 Yaş	83	12,96	4,78		
Aile Uyumunu	7-17 Yaş	24	18,58	6,33	t=1,694	0,093
	18-22 Yaş	83	16,33	5,58		
Kendilik Algısı	7-17 Yaş	24	21,25	7,01	M.U.=947,5	0,717
	18-22 Yaş	83	21,04	5,64		
Sosyal Yeterlilik	7-17 Yaş	24	19,58	5,71	t=0,503	0,616
	18-22 Yaş	83	18,88	6,13		
Sosyal Kaynaklar	7-17 Yaş	24	25,29	6,20	t=2,341	0,021*
	18-22 Yaş	83	22,01	6,00		
Psikolojik Dayanıklılık	7-17 Yaş	24	110,96	27,40	t=1,251	0,214
	18-22 Yaş	83	103,73	24,17		

*: $p < 0,05$ İstatistiksel olarak anlamlı t: Bağımsız Örneklem T Testi M.U.: Mann Whitney U Testi

Uygulanan istatistiksel analizler sonucunda kurum bakımından ayrılma yaşı grupları arasında “Yapısal Stil”, “Gelecek Algısı”, “Aile Uyumunu”, “Kendilik Algısı”, “Sosyal Yeterlilik” ve “Psikolojik Dayanıklılık” ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamakta ($p > 0,05$) iken “Sosyal Kaynaklar” bakımından ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Buna göre kurum bakımından ayrılma yaşı 7-17 yaş grubunda olan katılımcıların “Sosyal Kaynaklar” ortalamaları 18-22 yaş grubundan anlamlı derecede daha fazladır ($\bar{X}=25,29$). Ölçeğin Sosyal Kaynaklar alt boyutu arkadaş ilişkileri, sosyal destek alma durumu ve ihtiyaç duyulduğunda yardım alabileceği bir tanıdığına sahip olma durumu ile ilgili bilgileri içermektedir. Bu bilgi doğrultusunda kurum bakımından 7-17 yaş arasında ayrılan bireylerin daha fazla sosyal desteğe sahip olduğu yorumu yapılabilmektedir. 7-17

yaşları arasında kurum bakımından ayrılan bireylerin kendi ayakları üzerinde durabilme olasılığının sahip oldukları fiziksel özellikler ve bilişsel gelişimleri dikkate alındığında 18-22 yaş arası kurum bakımından ayrılan bireylerden daha az olduğu bir gerçektir. Dolayısıyla 7-17 yaş arası kurum bakımından ayrılan bireylerin kurum bakımından ayrıldıktan sonra ailelerinin yanına dönmüş olma ihtimali yüksektir. Bu da sosyal kaynaklarını artırıcı bir etken olarak gözükmektedir.

Katılımcıların kurum bakımından ayrılma yaşı ile ölçeğin diğer alt boyutları arasında anlamlı bir fark saptanamamakla birlikte; kurum bakımından 18-22 yaşında ayrılan bireylerin “Yapısal Stil” ($\bar{X}=12,52$), “Aile Uyumu” ($\bar{X}=16,33$), “Kendilik Algısı” ($\bar{X}=21,04$) ve “Sosyal Yeterlilik” ($\bar{X}=18,88$) alt boyutları ortalamasının 7-17 yaş arasında kurum bakımından ayrılan bireylere göre daha düşük olduğu bulunmuştur. 7-17 yaş arasında kurum bakımından ayrılan bireylerin ise “Gelecek Algısı” ortalamasının ($\bar{X}=12,79$), 18-22 yaş arasında iken kurum bakımından ayrılan bireylere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Ölçeğin Gelecek Algısı alt boyutu katılımcıların geleceğe bakış açısını ve geleceğe olan inançlarını ölçmek üzere oluşturulmuştur. Dolayısıyla 7-17 yaş arasında kurum bakımından ayrılan bireylerin geleceğe yönelik olumlu algılarının 18-22 yaş arasında kurum bakımından ayrılan bireylere kıyasla daha düşük olduğu söylenebilmektedir.

Frost ve McKelvie (2004), ortaokul, lise ve üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada üniversite öğrencilerinin özgüven ve baş etme düzeyinin lise ve ortaokul öğrencilerinden yüksek olduğunu bulmuştur. Özgüvenin ve işlevsel baş etme stratejilerinin psikolojik dayanıklılık üzerinde etkili olduğu düşünüldüğünde, bu bulgu yaş ile birlikte özgüven düzeyinde dolayısıyla da psikolojik dayanıklılıkta artış olduğunu göstermektedir.

Tablo 23. Kurum Bakımından Ayrıldıktan Sonra Kalacak Yer Kaygısı Yaşama Durumuna Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları Bakımından Farklılıkların İncelenmesi

		Sayı	Ortalama	Standart Sapma	İstatistiksel Test	p
Yapısal Stil	Kaygı yaşayan	57	11,68	3,50	M.U.=922,5	0,002*
	Kaygı yaşamayan	50	13,92	3,91		
Gelecek Algısı	Kaygı yaşayan	57	11,26	4,78	M.U.=827,5	0,000*
	Kaygı yaşamayan	50	14,82	4,27		
Aile Uyumu	Kaygı yaşayan	57	15,39	4,73	t=-2,786	0,007*
	Kaygı yaşamayan	50	18,48	6,48		
Kendilik Algısı	Kaygı yaşayan	57	19,28	5,85	M.U.=879,5	0,001*
	Kaygı yaşamayan	50	23,14	5,40		
Sosyal Yeterlilik	Kaygı yaşayan	57	17,26	5,94	t=-3,418	0,001*
	Kaygı yaşamayan	50	21,06	5,49		
Sosyal Kaynaklar	Kaygı yaşayan	57	19,98	5,56	t=-5,616	0,000*
	Kaygı yaşamayan	50	25,90	5,30		
Psikolojik Dayanıklılık	Kaygı yaşayan	57	94,86	22,98	t=-5,173	0,000*
	Kaygı yaşamayan	50	117,32	21,73		

*: $p < 0,05$ İstatistiksel olarak anlamlı t: Bağımsız Örneklem T Testi M.U.: Mann Whitney U Testi

Uygulanan istatistiksel analizler sonucunda katılımcılar arasında koruma kararı kaldırıldıktan sonra kalacak yer kaygısı yaşayan ve yaşamayan katılımcılar arasında “Yapısal Stil”, “Gelecek Algısı”, “Aile Uyumu”, “Kendilik Algısı”, “Sosyal Yeterlilik”, “Sosyal Kaynaklar”, “Psikolojik Dayanıklılık” ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Buna göre kalacak yer kaygısı yaşamayan katılımcıların “Yapısal Stil”, “Gelecek Algısı”, “Aile Uyumu”, “Kendilik Algısı”, “Sosyal Yeterlilik”, “Sosyal Kaynaklar”, “Psikolojik Dayanıklılık” ortalamaları kalacak yer kaygısı yaşayan katılımcılardan anlamlı derecede daha fazladır. Bu bilgi doğrultusunda kurum bakımından ayrıldıktan sonra kalacak yer kaygısı yaşayan katılımcıların Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin tüm alt boyutlarından kalacak yer kaygısı yaşamayan katılımcılara göre daha düşük puan aldığı ve kalacak yer kaygısı yaşama durumunun yılmazlığı olumsuz etkilediği yorumunu yapmak mümkündür.

Kurum bakımından ayrıldıktan sonra kalacak yer kaygısı yaşayan bireylerin “Yapısal Stil” ($\bar{X}=11,68$), “Gelecek Algısı” ($\bar{X}=11,26$), “Aile Uyumu” ($\bar{X}=15,39$), “Kendilik

Algısı” ($\bar{X}=19,28$), “Sosyal Yeterlilik” ($\bar{X}=17,26$) ve “Sosyal Kaynaklar” ($\bar{X}=19,98$) alt boyut ortalamaları, kurum bakımından ayrıldıktan sonra kalacak yer kaygısı yaşamayanlara göre daha düşüktür. Dolayısı ile kaygı yaşama durumunun kurum bakımından ayrılmış bireylerin psikolojik dayanıklılık (yılmazlık) düzeylerini olumsuz etkilediği görülmektedir.

Hawkins ve diğ. (1992), barınacak yeri olmayan genç yetişkinlerin alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığı yaşama ve asosyal davranışlarda bulunma gibi birçok risk altında olduğunu belirtmiştir. Lippman (2012), sokakta yaşan yüz doksan iki genç yetişkinin psikolojik dayanıklılık düzeylerini ve baş etme stratejilerini incelediği çalışmasında, katılımcıların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yüksek olduğunu fakat silah taşıma, çete faaliyetlerinde bulunma gibi işlevsel baş etme stratejilerine sahip olmadığını bulmuştur.

Tablo 24. Sorun Yaşadığı Dönemlerde Yardım Görme Durumlarına Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları Bakımından Farklılıkların İncelenmesi

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutları	Yardım Görme Durumu	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	İstatistiksel Test	P
Yapısal Stil	Kimseden Yardım Görmedim	29	12,34	4,13	M.U.=1066,0	0,647
	Yardım Gördüm	78	12,87	3,76		
Gelecek Algısı	Kimseden Yardım Görmedim	29	13,07	5,29	M.U.=1107,0	0,866
	Yardım Gördüm	78	12,87	4,74		
Aile Uyumu	Kimseden Yardım Görmedim	29	15,07	5,49	t=-1,941	0,055
	Yardım Gördüm	78	17,49	5,81		
Kendilik Algısı	Kimseden Yardım Görmedim	29	21,48	6,60	M.U.=1061,0	0,623
	Yardım Gördüm	78	20,94	5,72		
Sosyal Yeterlilik	Kimseden Yardım Görmedim	29	17,07	6,80	t=-2,097	0,038*
	Yardım Gördüm	78	19,77	5,57		
Sosyal Kaynaklar	Kimseden Yardım Görmedim	29	19,72	5,79	t=-3,224	0,002*
	Yardım Gördüm	78	23,87	5,96		
Psikolojik Dayanıklılık	Kimseden Yardım Görmedim	29	98,76	27,05	t=1,680	0,096
	Yardım Gördüm	78	107,81	23,89		

*: p<0,05 İstatistiksel olarak anlamlı t: Bağımsız Örneklem T Testi M.U.: Mann Whitney U Testi

Uygulanan istatistiksel analizler sonucunda sorun yaşadığı dönemlerde yardım gören ve görmeyen katılımcılar arasında “Yapısal Stil”, “Gelecek Algısı”, “Aile Uyumu”, “Kendilik Algısı” ve “Psikolojik Dayanıklılık” ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamakta ($p>0.05$) iken “Sosyal Yeterlilik”, “Sosyal Kaynaklar” bakımından ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0.05$). Buna göre sorun yaşadığı dönemlerde yardım gören katılımcıların “Sosyal Yeterlilik” ($\bar{X}=19,77$) ve “Sosyal Kaynaklar” ($\bar{X}=23,87$) ortalamaları yardım görmeyen katılımcılardan anlamlı derecede daha fazladır. Ölçeğin Sosyal Yeterlilik alt boyutu katılımcıların kendilerini sosyal ortamlarda rahat hissedip hissetmediklerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçeğin Sosyal Kaynaklar alt boyutu ise arkadaş ilişkileri, sosyal destek alma durumu ve ihtiyaç duyulduğunda yardım alabileceği bir tanıdığına sahip olma durumu ile ilgili bilgileri içermektedir. Bu bilgiler doğrultusunda sorun yaşadığı dönemde yardım gören katılımcıların, yardım görmeyen katılımcılara kıyasla daha destekleyici bir sosyal çevre içerisinde olduğu sonucuna varılabilmektedir.

Sorun yaşadığı dönemde kimseden yardım göremeyen bireylerin “Yapısal Stil” ($\bar{X}=12,34$) ve “Aile Uyumu” ($\bar{X}=15,07$) ortalamaları, sorun yaşadığı dönemde yardım gören bireylere göre daha düşüktür. Sorun yaşadığı dönemde yardım gören bireylerin ise “Gelecek Algısı” ($\bar{X}=12,87$) ve “Kendilik Algısı” ($\bar{X}=20,94$) ortalamaları, sorun yaşadığı dönemde kimseden yardım göremeyen bireylere kıyasla daha düşüktür. Ölçeğin Kendilik Algısı boyutu katılımcıların problemlere çözüm bulma, sorunlarla baş etme kapasitelerini ve kendilerine olan inançlarını belirlemek amacıyla oluşturulmuştur. Bu bağlamda, sorun yaşadığı dönemde yardım gören bireylerin yardım göremeyen bireylere göre çözüm bulma ve baş etme becerilerinin daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durumun uzun süreli yardım alan bireylerin, kendisine yardım veren kişiye bağımlılık geliştirmiş olması ile açıklanması mümkün olabilmektedir.

Melkman ve Benbenishty (2018) kurum bakımından ayrılmış bireylerle yaptığı çalışmada, sosyal desteğin düşük sosyal işlevsellik düzeyi ile ilişkisi olduğunu, sosyal işlevselliğin insanlarla olan ilişki ağının boyutundan ve alınan destek türünden etkilendiğini bulmuştur.

Tablo 25. Yardım Görme Şekli İş Bulma Olma Durumuna Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları Bakımından Farklılıkların İncelenmesi

		Sayı	Ortalama	Standart Sapma	İstatistiksel Test	p
Yapısal Stil	Yardım gören	14	12,64	2,47	M.U.=423,5	0,749
	Yardım görmeyen	64	12,92	4,00		
Gelecek Algısı	Yardım gören	14	12,86	3,70	M.U.=434,0	0,855
	Yardım görmeyen	64	12,88	4,96		
Aile Uyumu	Yardım gören	14	17,00	5,07	t=-0,344	0,739
	Yardım görmeyen	64	17,59	5,99		
Kendilik Algısı	Yardım gören	14	22,00	4,39	M.U.=411,5	0,634
	Yardım görmeyen	64	20,70	5,98		
Sosyal Yeterlilik	Yardım gören	14	18,36	3,23	t=-1,513	0,139
	Yardım görmeyen	64	20,08	5,93		
Sosyal Kaynaklar	Yardım gören	14	23,86	4,72	t=-0,010	0,992
	Yardım görmeyen	64	23,88	6,23		
Psikolojik Dayanıklılık	Yardım gören	14	106,71	17,09	t=-0,188	0,851
	Yardım görmeyen	64	108,05	25,24		

*: $p < 0,05$ İstatistiksel olarak anlamlı t: Bağımsız Örneklem T Testi M.U.: Mann Whitney U Testi

Uygulanan istatistiksel analizler sonucunda iş bulma yardımı gören ve görmeyen katılımcılar arasında “Yapısal Stil”, “Gelecek Algısı”, “Aile Uyumu”, “Kendilik Algısı”, “Sosyal Yeterlilik”, “Sosyal Kaynaklar” ve “Psikolojik Dayanıklılık” ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Bununla birlikte katılımcılardan sorun yaşadığı dönemde kendisine iş bulma yoluyla yardım edilenlerin “Kendilik Algısı” ($\bar{X}=22,0$) daha yüksek düzeydedir.

Gallwey (2013) kurum bakımından ayrılmış ve kurum bakımı geçmişi olmayan bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeyini karşılaştırdığı araştırmasında, iş tatmini ile psikolojik dayanıklılık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu, iş tatmini arttıkça psikolojik dayanıklılık düzeyinin de arttığını ortaya koymuştur.

Tablo 26. Yardım Görme Şekli Kalacak Yer Sağlama Durumuna Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları Bakımından Farklılıkların İncelenmesi

		Sayı	Ortalama	Standart Sapma	İstatistiksel Test	p
Yapısal Stil	Yardım gören	50	12,30	3,75	M.U.=554,0	0,127
	Yardım görmeyen	28	13,89	3,61		
Gelecek Algısı	Yardım gören	50	12,10	4,59	M.U.=519,0	0,059
	Yardım görmeyen	28	14,25	4,76		
Aile Uyumu	Yardım gören	50	17,06	5,56	t=-0,866	0,389
	Yardım görmeyen	28	18,25	6,26		
Kendilik Algısı	Yardım gören	50	20,04	5,19	M.U.=490,0	0,028*
	Yardım görmeyen	28	22,54	6,35		
Sosyal Yeterlilik	Yardım gören	50	19,18	5,93	t=-1,253	0,214
	Yardım görmeyen	28	20,82	4,78		
Sosyal Kaynaklar	Yardım gören	50	22,94	5,86	t=-1,875	0,065
	Yardım görmeyen	28	25,54	5,88		
Psikolojik Dayanıklılık	Yardım gören	50	103,62	22,20	t=-2,115	0,038*
	Yardım görmeyen	28	115,29	25,35		

*: $p < 0,05$ İstatistiksel olarak anlamlı t: Bağımsız Örneklem T Testi M.U.: Mann Whitney U Testi

Uygulanan istatistiksel analizler sonucunda kalacak yer yardımı gören ve görmeyen katılımcılar arasında “Yapısal Stil”, “Gelecek Algısı”, “Aile Uyumu”, “Sosyal Yeterlilik”, “Sosyal Kaynaklar” ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamakta ($p > 0,05$) iken “Kendilik Algısı” ve “Psikolojik Dayanıklılık” ortalamaları bakımından ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Buna göre kalacak yer yardımı gören katılımcıların “Kendilik Algısı” ve “Psikolojik Dayanıklılık” ortalamaları kalacak yer yardımı görmeyen katılımcılardan anlamlı derecede daha düşüktür.

Tablo 27. Yardım Görme Şekli Maddi Yardımda Bulunma Durumuna Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları Bakımından Farklılıkların İncelenmesi

		Sayı	Ortalama	Standart Sapma	İstatistiksel Test	p
Yapısal Stil	Yardım gören	23	12,57	3,24	M.U.=595,5	0,684
	Yardım görmeyen	55	13,00	3,97		
Gelecek Algısı	Yardım gören	23	12,78	4,16	M.U.=620,5	0,895
	Yardım görmeyen	55	12,91	4,99		
Aile Uyumu	Yardım gören	23	16,35	4,96	t=-1,121	0,266
	Yardım görmeyen	55	17,96	6,11		
Kendilik Algısı	Yardım gören	23	20,26	5,95	M.U.=564,5	0,455
	Yardım görmeyen	55	21,22	5,65		
Sosyal Yeterlilik	Yardım gören	23	17,57	4,80	t=-2,324	0,023*
	Yardım görmeyen	55	20,69	5,65		
Sosyal Kaynaklar	Yardım gören	23	21,57	5,51	t=-2,269	0,026*
	Yardım görmeyen	55	24,84	5,92		
Psikolojik Dayanıklılık	Yardım gören	23	101,09	18,58	t=-1,843	0,071
	Yardım görmeyen	55	110,62	25,41		

*: $p < 0,05$ İstatistiksel olarak anlamlı t: Bağımsız Örneklem T Testi M.U.: Mann Whitney U Testi

Uygulanan istatistiksel analizler sonucunda maddi yardım gören ve görmeyen katılımcılar arasında “Yapısal Stil”, “Gelecek Algısı”, “Aile Uyumu”, “Kendilik Algısı”, “Psikolojik Dayanıklılık” ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamakta ($p > 0,05$) iken “Sosyal Yeterlilik”, “Sosyal Kaynaklar” ortalamaları bakımından ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Buna göre maddi yardım gören katılımcıların “Sosyal Yeterlilik” ($\bar{X}=17,57$) ve “Sosyal Kaynaklar” ($\bar{X}=21,57$) ortalamaları maddi yardım görmeyen katılımcılardan anlamlı derecede daha düşüktür.

Tablo 28. Yardım Görme Şekli Giyecek ve Yiyecek Yardımı Sağlama Durumuna Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları Bakımından Farklılıkların İncelenmesi

		Sayı	Ortalama	Standart Sapma	İstatistiksel Test	p
Yapısal Stil	Yardım gören	14	12,14	3,82	M.U.=394,0	0,480
	Yardım görmeyen	64	13,03	3,75		
Gelecek Algısı	Yardım gören	14	11,86	4,64	M.U.=386,0	0,418
	Yardım görmeyen	64	13,09	4,76		
Aile Uyumu	Yardım gören	14	16,79	4,15	t=-0,496	0,621
	Yardım görmeyen	64	17,64	6,13		
Kendilik Algısı	Yardım gören	14	19,43	6,01	M.U.=367,0	0,291
	Yardım görmeyen	64	21,27	5,65		
Sosyal Yeterlilik	Yardım gören	14	15,43	4,35	t=-3,439	0,001*
	Yardım görmeyen	64	20,72	5,38		
Sosyal Kaynaklar	Yardım gören	14	19,64	6,21	t=-3,090	0,003*
	Yardım görmeyen	64	24,80	5,53		
Psikolojik Dayanıklılık	Yardım gören	14	95,29	21,62	t=-2,220	0,029*
	Yardım görmeyen	64	110,55	23,63		

*: $p < 0,05$ İstatistiksel olarak anlamlı t: Bağımsız Örneklem T Testi M.U.: Mann Whitney U Testi

Uygulanan istatistiksel analizler sonucunda giyecek/yiyecek yardımı gören ve görmeyen katılımcılar arasında “Yapısal Stil”, “Gelecek Algısı”, “Aile Uyumu”, “Kendilik Algısı” ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamakta ($p > 0,05$) iken “Sosyal Yeterlilik”, “Sosyal Kaynaklar”, “Psikolojik Dayanıklılık” ortalamaları bakımından ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Buna göre giyecek/yiyecek yardımı gören katılımcıların “Sosyal Yeterlilik” ($\bar{X}=15,43$), “Sosyal Kaynaklar” ($\bar{X}=19,64$) ve “Psikolojik Dayanıklılık” ($\bar{X}=95,29$) ortalamaları giyecek/yiyecek yardımı görmeyen katılımcılardan anlamlı derecede daha düşüktür.

Tablo 29. Yardım Görme Şekli Manevi Destek Görme Durumuna Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları Bakımından Farklılıkların İncelenmesi

		Sayı	Ortalama	Standart Sapma	İstatistiksel Test	p
Yapısal Stil	Yardım gören	14	14,29	4,27	M.U.=349,5	0,198
	Yardım görmeyen	64	12,56	3,60		
Gelecek Algısı	Yardım gören	14	16,14	4,55	M.U.=222,5	0,003*
	Yardım görmeyen	64	12,16	4,50		
Aile Uyumu	Yardım gören	14	21,07	5,18	t=2,644	0,010*
	Yardım görmeyen	64	16,70	5,68		
Kendilik Algısı	Yardım gören	14	24,21	5,82	M.U.=242,0	0,007*
	Yardım görmeyen	64	20,22	5,48		
Sosyal Yeterlilik	Yardım gören	14	22,93	4,12	t=2,416	0,018*
	Yardım görmeyen	64	19,08	5,63		
Sosyal Kaynaklar	Yardım gören	14	27,64	5,06	t=2,720	0,008*
	Yardım görmeyen	64	23,05	5,85		
Psikolojik Dayanıklılık	Yardım gören	14	126,29	23,83	t=3,408	0,001*
	Yardım görmeyen	64	103,77	22,09		

*: $p < 0,05$ İstatistiksel olarak anlamlı t: Bağımsız Örneklem T Testi M.U.: Mann Whitney U Testi

Uygulanan istatistiksel analizler sonucunda manevi destek gören ve görmeyen katılımcılar arasında “Yapısal Stil” ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamakta ($p > 0,05$) iken “Gelecek Algısı”, “Aile Uyumu”, “Kendilik Algısı”, “Sosyal Yeterlilik”, “Sosyal Kaynaklar”, “Psikolojik Dayanıklılık” ortalamaları bakımından ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Buna göre manevi destek gören katılımcıların “Gelecek Algısı” ($\bar{X}=16,14$), “Aile Uyumu” ($\bar{X}=21,07$), “Kendilik Algısı” ($\bar{X}=24,21$), “Sosyal Yeterlilik” ($\bar{X}=22,93$), “Sosyal Kaynaklar” ($\bar{X}=27,64$) ve “Psikolojik Dayanıklılık” ($\bar{X}=126,29$) ortalamaları diğer yardım şekillerinden görmeyen katılımcılardan anlamlı derecede daha yüksektir.

Sprague ve diğ. (2014), elli yetişkin ile yaptığı çalışmasında manevi desteğin strese ve travmalara karşı koruyucu bir etken olduğunu ortaya koymuştur.

Tablo 30. Bir Sıkıntı/Sorunda Yardım İstenilebilecek Birine Sahip Olma Durumuna Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları Bakımından Farklılıkların İncelenmesi

		Sayı	Ortalama	Standart Sapma	İstatistiksel Test	p
Yapısal Stil	Sahip olan	70	13,04	3,92	M.U.=1104,5	0,210
	Sahip olmayan	37	12,14	3,69		
Gelecek Algısı	Sahip olan	70	13,57	4,36	M.U.=1024,5	0,076
	Sahip olmayan	37	11,70	5,57		
Aile Uyumu	Sahip olan	70	18,03	6,04	t=3,309	0,001*
	Sahip olmayan	37	14,57	4,60		
Kendilik Algısı	Sahip olan	70	21,51	5,68	M.U.=1148,5	0,336
	Sahip olmayan	37	20,27	6,42		
Sosyal Yeterlilik	Sahip olan	70	20,71	5,51	t=4,278	0,000*
	Sahip olmayan	37	15,86	5,71		
Sosyal Kaynaklar	Sahip olan	70	25,13	5,46	t=6,456	0,000*
	Sahip olmayan	37	18,24	4,81		
Psikolojik Dayanıklılık	Sahip olan	70	112,00	23,09	t=4,050	0,000*
	Sahip olmayan	37	92,78	23,83		

*: $p < 0,05$ İstatistiksel olarak anlamlı t: Bağımsız Örneklem T Testi M.U.: Mann Whitney U Testi

Uygulanan istatistiksel analizler sonucunda bir sıkıntı/sorunda yardım isteyebileceği birisi olan ve olmayan katılımcılar arasında “Yapısal Stil”, “Gelecek Algısı”, “Kendilik Algısı” ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamakta ($p > 0,05$) iken “Aile Uyumu”, “Sosyal Yeterlilik”, “Sosyal Kaynaklar”, “Psikolojik Dayanıklılık” ortalamaları bakımından ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Buna göre bir sorun yaşadığında yardım isteyebileceği birine

sahip olan olan katılımcıların “Aile Uyumu” (\bar{X} =18,03), “Sosyal Yeterlilik” (\bar{X} =20,71) , “Sosyal Kaynaklar” (\bar{X} =25,13) ve “Psikolojik Dayanıklılık” (\bar{X} =112,00) ortalamaları bir sorun yaşadığında yardım isteyebileceği birine sahip olmayan katılımcılardan anlamlı derecede daha yüksektir.

Malkoç ve Yalçın (2015) üniversite öğrencilerinin psikolojik iyilik hallerini ölçmeyi amaçladıkları çalışmalarında, sosyal desteğin, psikolojik dayanıklılığın ve baş etmenin psikolojik iyilik hali üzerinde doğrudan etkili olduğunu bulmuştur.

Tablo 31. Daha Önce Psikolojik/Psikiyatrik Tedavi Görme Durumuna Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları Bakımından Farklılıkların İncelenmesi

		Sayı	Ortalama	Standart Sapma	İstatistiksel Test	p
Yapısal Stil	Tedavi gören	47	12,40	3,68	M.U.=1327,5	0,603
	Tedavi görmeyen	60	12,98	3,99		
Gelecek Algısı	Tedavi gören	47	12,66	4,74	M.U.=1322,5	0,582
	Tedavi görmeyen	60	13,13	4,99		
Aile Uyumu	Tedavi gören	47	15,34	5,61	t=-2,406	0,018*
	Tedavi görmeyen	60	18,00	5,73		
Kendilik Algısı	Tedavi gören	47	21,28	5,42	M.U.=1400,5	0,952
	Tedavi görmeyen	60	20,93	6,36		
Sosyal Yeterlilik	Tedavi gören	47	18,96	6,26	t=-0,121	0,904
	Tedavi görmeyen	60	19,10	5,87		
Sosyal Kaynaklar	Tedavi gören	47	21,47	5,58	t=-1,922	0,057
	Tedavi görmeyen	60	23,75	6,47		
Psikolojik Dayanıklılık	Tedavi gören	47	102,11	22,23	t=-1,193	0,236
	Tedavi görmeyen	60	107,90	26,85		

*: p<0,05 İstatistiksel olarak anlamlı t: Bağımsız Örneklem T Testi M.U.: Mann Whitney U Testi

Uygulanan istatistiksel analizler sonucunda daha önce psikolojik/psikiyatrik tedavi olan ve olmayan katılımcılar arasında “Yapısal Stil”, “Gelecek Algısı”, “Kendilik Algısı”, “Sosyal Yeterlilik”, “Sosyal Kaynaklar”, “Psikolojik Dayanıklılık” ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamakta ($p>0.05$) iken “Aile Uyumunu” ortalamaları bakımından ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0.05$). Buna göre daha önce psikolojik/psikiyatrik tedavi olan katılımcıların “Aile Uyumunu” ($\bar{X}=15,34$) ortalamaları psikolojik/psikiyatrik tedavi olan olmayan katılımcılardan anlamlı derecede daha düşüktür.

Çapar (2017) psikiyatrik bozukluğu olan hastalarla yaptığı çalışmada, psikolojik bir hastalık tanısına sahip olmayan bireylerin, psikolojik bir hastalık tanısına sahip olan bireylere göre psikolojik dayanıklılık düzeyini daha yüksek bulmuştur.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. SONUÇ

Bu bölümde araştırmanın sonuçları ‘kurum bakımından ayrılan bireylerin sosyo-demografik özellikleri’, ‘kurum bakımı ve kurum sonrası yaşanan sorunlar’, ‘bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişki’ ve ‘kurum bakımından ayrılan bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeyi’ alt başlıkları altında ele alınmıştır. Öneriler bölümünde ise bulgulara dayanılarak, kurum bakımından ayrılan bireylerin iyilik hallerinin arttırılmasına yönelik atılması gereken adımlara ve alınması gereken önlemlere yer verilmiştir.

4.1.1. Kurum bakımından ayrılan bireylerin Sosyo-demografik Özellikleri

Kurum bakımından ayrılan bireylerin %49,5’i kadın, %50,5’i erkektir. Kurum bakımından ayrılan bireylerin %37,4’ü 18-26 yaş grubunda, %44,9’u 27-41 yaş grubunda, %16,8’i 42-54 yaş grubunda, %0,9’u 55-64 yaş grubunda yer almaktadır.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin %42,1’i bekar, %14’ü boşanmış, %43,9’u evli olup; %11,2’si ilköğretim mezunu, %6,5’i lise mezunu, %46,7’si yüksekokul mezunu, %20,6’sı üniversite mezunu, %15’i lisans üstü bir programdan mezundur.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin %83,2’si çalışmakta iken, %16,8’i herhangi bir işte çalışmamaktadır. Kurum bakımından ayrılan bireylerin %6,5’i işçi, %63,6’sı memur, %1,9’u memur, %5,6’sı serbest, %5,6’sı ise sanatçı, garson veya bankacı olarak çalışmaktadır.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin aylık düzenli gelirleri incelendiğinde %16,8’inin geliri olmadığı, %7,5’inin aylık düzenli gelirinin asgari ücret, %25,2’sinin 1400-2500 TL, %36,4’ünün 2500-3500 TL, %14’ünün 3500 TL ve üstü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.1.2. Kurum Bakımı ve Kurum Sonrası Yaşanan Sorunlar

Kurum bakımından ayrılan bireylerin %15,9'u 0-2 yaş arasında, %27,1'i 3-6 yaş arasında, %39,3'ü 7-11 yaş arasında, %17,8'si 12-17 yaş arasında kurum bakımına alınmıştır. Kurum bakımından ayrılan bireylerin %2,8'si 7-11 yaş arasında, %18,6'sı 12-17 yaş arasında, %77,6'sı 18-22 yaş arasında kurum bakımından ayrılmıştır.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin kurum bakımından ayrılma nedenlerine ilişkin bulgulara bakıldığında %16,8'inin ailesinin yanına döndüğü için, %2,8'inin koruyucu aileye verildiği için, %1,9'unun kaçtığı için, %55,1'inin yaş sınırı ile çıkartıldığı için, %7,5'i işe başladığı için, %9,3'ü eğitimini tamamlamak için, %5,7'si evlendiği için, %0,9'u ise cezaevine girdiği için kurum bakımından ayrılmıştır.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin %53,3'ünün kurum bakımından ayrıldıktan sonra kalacak yer kaygısı yaşadığı, %46,7'sinin ise kalacak yer kaygısı yaşamadığı bulunmuştur. Kurum bakımından ayrılan bireylerin %4,6'sının kurum bakımından ayrıldıktan sonra hiçbir sorun yaşamadığı, %12,5'inin ruhsal veya bedensel hastalık, %13,7'sinin ayrımcılık, %2,7'sinin taciz, %4,6'sının dolandırılma, %6,4'ünün suça sürüklenme, %6,4'ünün madde bağımlılığı, %25,9'unun yoksulluk veya işsizlik, %5'inin boşanma, %18,8'inin barınacak yer bulamama, %0,4'ünün yalnızlık, %1'inin gelecek kaygısı gibi sorunlar yaşamıştır.

Katılımcıların %28'i kurum bakımından ayrıldıktan sonra kimseden yardım almamış, %17,8'i biyolojik ailesinden, %1,9'u koruyucu ailesinden, %11,2'si ayrıldığı kurumdaki arkadaşından, %4,8'i işvereninden, %1,9'u ayrıldığı kurumdaki personelden, %12,1'i eşi veya sevgilisinden, %9,3'ü arkadaşlarından, %9,3'ü kardeşlerinden, %1,9'u eski eşinden, %0,9'u öğretmeninden, %0,9'u psikoloğundan yardım almıştır.

Alınan yardımın türüne bakıldığında, Kurum bakımından ayrılan bireylerin %12,1'i kendilerine yardım eden kişinin iş bularak, %46,8'si kalacak yer sağlayarak, %21,4'ü maddi yardımda bulunarak, %13'ü giyecek ve yiyecek yardımı sağlayarak, %6,7'si manevi destek vererek yardımcı olduğunu belirtmiştir.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin %65,4'ü yardıma ihtiyaç duyduğunda kendisine yardım edecek bir tanıdığa sahipken, %34,6'sı yardıma ihtiyaç duyduğunda kendisine yardım edecek bir tanıdığa sahip değildir. Katılımcıların 9,3'ü kardeşlerinin, %18,7'si ailesinin, %10,3'ü eşinin, %2,8'i akrabalarının, %14'ü arkadaşlarının, %6,5'i yurttan arkadaşlarının ihtiyaç duyması halinde kendisine yardım edeceğini belirtmiştir.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin %43,9'u daha önce psikolojik veya psikiyatrik bir tedavi görmüşken, %56,1'i daha önce psikolojik veya psikiyatrik bir tedavi görmemiştir.

4.1.3. Kurum Bakımından Ayrılmış Bireylerin Kurum Bakımı Sonrası Yaşanılan Sorunlar İle Cinsiyet, Kurum Bakımından Ayrılma Yaşı, Kurum Bakımına Alınma Yaşı, Çalışma Durumu Ve Gelir Durumu Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Katılımcıların kurum bakımından ayrıldıktan sonra yaşadığı sorunlar ile cinsiyetleri arasındaki ilişki incelendiğinde; erkeklerde ruhsal/bedensel hastalık ve boşanma yaşayanların oranının kadınlardan anlamlı derecede fazla olduğu, kadınlarda ise suça sürüklenme ve barınacak yer bulamama sorunu yaşayanların oranının erkeklerden anlamlı derecede daha fazla olduğu bulunmuştur.

Katılımcıların kurum bakımından ayrıldıktan sonra yaşadığı sorunlar ile kurum bakımından ayrılma yaşları arasındaki ilişki incelendiğinde; barınacak yer bulamama sorunu ile kurum bakımından ayrılma yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre kurum bakımından ayrılma yaşı 18-22 grubunda olan katılımcılarda barınacak yer bulamayanların oranı kurum bakımından ayrılma yaşları 7-17 yaş grubunda olan katılımcılardan anlamlı derecede daha fazladır.

Katılımcıların kurum bakımından ayrıldıktan sonra yaşadığı sorunlar ile gelir getiren bir işte çalışma ve aylık düzenli gelir durumları arasındaki ilişki incelendiğinde çalışmayan ve geliri olmayan katılımcılarda bağımlılık yaşayanların, yoksulluk/işsizlik yaşayanların oranının çalışan katılımcılardan anlamlı derecede daha fazla olduğu görülmüştür.

4.1.4. Kurum bakımından ayrılan bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeyi

Kurum bakımından ayrılan bireylerin, kurum bakımına alınma yaşı ile psikolojik dayanıklılığın yapısal stil alt boyutu arasında anlamlı bir fark belirlenmiştir. Erken çocukluk döneminde kurum bakımına alınan bireylerin ortalama psikolojik dayanıklılık puanının okul öncesi, okul çağı ve ergenlik dönemlerinde kurum bakımına alınan bireylere kıyasla daha düşük olduğu bulunmuştur.

Katılımcıların, kurum bakımından ayrılma yaşı ile psikolojik dayanıklılığın sosyal kaynaklar alt boyutu arasında anlamlı bir fark belirlenmiştir. Okul çağı ve ergenlik dönemlerinde kurum bakımından ayrılan bireylerin sosyal kaynaklar alt boyutu puanlarının, reşit olduktan sonra kurum bakımından ayrılan bireylere nazaran yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların, kurum bakımından ayrıldıktan sonra kalacak yer bulma kaygısı yaşama durumu ile psikolojik dayanıklılığın tüm alt boyutları arasında anlamlı bir fark belirlenmiştir. Kurum bakımından ayrıldıktan sonra kalacak yer kaygısı yaşayan bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin, kurum bakımından ayrıldıktan sonra kalacak yer kaygısı yaşamayanlara oranla daha düşük olduğu saptanmıştır.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin, sorun yaşadığı dönemde yardım görme durumu ile psikolojik dayanıklılığın sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar alt boyutları arasında anlamlı bir fark belirlenmiştir. Sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar alt boyutları ortalamasına ve psikolojik dayanıklılık genel ortalamasına bakıldığında sorun yaşadığı dönemde kimseden yardım görmeyen bireylerin ortalamalarının, sorun yaşadığı dönemde yardım gören bireylerden daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Sorun yaşadığı dönemde kendisine kaçak yer sağlama suretiyle yardım edilen katılımcıların, kendilik algısı ve psikolojik dayanıklılık ortalamalarının kalacak yer yardımı görmeyen katılımcılardan anlamlı derecede daha düşük; maddi yardım gören katılımcıların sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar ortalamalarının maddi yardım görmeyen katılımcılardan anlamlı derecede daha düşük olduğu bulunmuştur.

Sorun yaşadığı dönemde kendisine giyecek/yiyecek yardımı verilen katılımcıların sosyal yeterlilik, sosyal kaynaklar ve psikolojik dayanıklılık ortalamaları giyecek/yiyecek yardımı görmeyen katılımcılardan anlamlı derecede daha düşüktür. Manevi destek gören katılımcıların ise tüm alt boyutlardan aldığı puanlar manevi destek görmeyen katılımcılardan anlamlı derecede daha yüksektir.

Bir sorun yaşadığında yardım isteyebileceği birine sahip olan katılımcıların aile uyumu, sosyal yeterlilik, sosyal kaynaklar ve psikolojik dayanıklılık ortalamaları bir sorun yaşadığında yardım isteyebileceği birine sahip olmayan katılımcılardan anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların psikiyatrik/psikolojik tedavi geçmişleri incelendiğinde; daha önce psikolojik/psikiyatrik tedavi olan katılımcıların aile uyumu ortalamalarının psikolojik/psikiyatrik tedavi olan olmayan katılımcılardan anlamlı derecede daha düşük olduğu ortaya konulmuştur.

4.2. ÖNERİLER

Son yıllarda ülkemizde, kapalı kurumların çocuk üzerindeki olumsuz etkilerinin araştırmalar sonucu ortaya konulmasıyla aile tipi kurum bakımına doğru bir değişim yaşandığı gözlenmektedir. Çocukların koğuş tipi kurumlarda birçok çocuk ve bakım personeli ile birlikte kalmasındansa çocuk evi, çocuk evleri sitesi gibi ev tipi bakım modelinden yararlandırılması amaçlanmakta, koruyucu aile olma ve evlat edinme teşvik edilmektedir. Çocukların ailelerinden sadece yoksulluk sebebiyle ayrılmalarının önüne geçmek için yoksulluk nedeniyle çocuğuna bakamayacak ailelere ekonomik yardım bağlanmakta, böylece çocukların aile ortamında büyümeleri sağlanmaktadır

Kurum bakımından ayrılan bireyler arasında boşanma oranı %14 olarak bulunmuştur. Kurum bakımından ayrıldıktan sonra yaşanan sorunlar içerisinde yer alan boşanma seçeneği katılımcıların %14'ü tarafından işaretlenmiştir. Kurum bakımından ayrılan bireylerin azımsanamayacak kısmı boşanmayı kurum bakımı geçmişi ile ilişkilendirmektedir. Kurum bakımından henüz kendi ayakları üzerinde duramayacak kadar gençken yaş sınırı ile çıkartılan bireylerin hayatına devam ettirebilmek için çok

kısa sürede erken yaşta evlenebildikleri bilinmektedir. Kurum bakımından ayrılan bireylerin sağlıklı evlilik yapabilmeleri için kurum bakımından ayrılmadan önceden itibaren eş seçimi, evlilik, çocuk bakımı gibi konularda eğitim almaları sağlanmalıdır. Boşanmakta olan veya boşanan bireylere ihtiyaç duymaları halinde boşanma danışmanlığı hizmeti verilmelidir.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin yaklaşık beşte birinin herhangi bir işte çalışmadığı ve gelirinin olmadığı öğrenilmiştir. Dolayısıyla bu bireylerin ya birisine bağımlı ya da açlık sınırında ve sosyal güvencesiz yaşadığı düşünülmektedir. Kurum bakımından ayrılmadan önceki süreçte devlet koruması altındaki bireyler mutlaka iş ve meslek sahibi bir konuma getirilmeli, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı iş birliği içerisinde iş ve meslek sahibi edindirilmeleri için ortak proje ve programlarla desteklenmelidir. İş ve meslek sahibi olmanın ruhsal hastalıklarda ve suça sürüklenmede koruyucu role sahip olduğu düşünüldüğünde Kurum bakımından ayrılan bireyleri topluma kazandırabileceği de öngörülmektedir.

Katılımcıların yarısına yakını 7-11 yaş arasında kurum bakımına alınmıştır. Araştırmalar devlet koruması altına alınan çocukların büyük bir kısmının anne veya babasının vefatı sebebiyle kurum bakımına alındığını, bunu anne babanın boşanmasının takip ettiğini ortaya koymuştur. Dolayısıyla çocukların aile yanında büyüebilmesi için boşanmaya karar veren ya da boşanma sürecinde olan çiftlerin ücretsiz boşanma danışmanlığı ve hukuki destek, aile içi iletişimsizlik yaşayan çiftlerin ise ücretsiz aile danışmanlığı ve çift terapisi alabileceği bir hizmet faaliyete geçirilmelidir. Çocuğun anne ve/veya babasının ölmesi durumunda ise çocuğun bakımını ilk olarak yakın akrabalarının üstlenebileceği bir model geliştirilmeli ve çocuk ile akrabası arasında sağlıklı bir ilişki tesis edilmelidir

Katılımcıların dörtte üçünden biraz fazlası 18-22 yaş aralığındayken, yaş sınırı ile kurum bakımından çıkartılmıştır. Katılımcıların yarısından fazlası kurum bakımından ayrıldıktan sonra kalacak yer bulma kaygısı yaşadığını belirtmiştir. Henüz bir iş veya meslek sahibi olmadan, kendi başına hayatını devam ettirebilecek beceri kazanmadan ve gidecek belli bir yeri olmadan korunma kararı kaldırılan gençlerin gelecek kaygısı

yaşamamaları adına gençlere korunma kararları kaldırılmadan en az 1 yıl önce başlayan ve kurumdan ayılana kadar devam eden toplumsal hayata hazırlık programları uygulanmalı, gençler bütçe yönetimi, dolandırıcılık, madde kullanımı, meslek sahibi olma gibi konularda bilinçlendirilmelidir. Bu gibi eğitimler sosyal hizmet uzmanları, psikologlar ve Kurum bakımından ayrılan bireyler tarafından verilmelidir.

Kurum bakımından ayrılan bireylerin dörtte biri koruma kararı kaldırıldıktan sonra işsizlik ve/veya yoksulluk sorunu ile yüzleşmiştir. 3413 sayılı Kanun gereğince kurum bakımından ayrılan bireyler bir yıl kadar uzun bir süre memur olmak için beklemek zorunda kalabilmekte ve bu süreçte işsizlik ve yoksulluk yaşayabilmektedir. Kurum bakımından ayrılan bireyler için daha fazla istihdam seçeneği sunulmalı, kendi işlerini kurabilmeleri için düşük faizli kredi imkânı verilmeli ya da bir meslek edindikten sonra çalışması için uygun olan özel müesseselere de kurum bakımından ayrılmış belli sayıda birey çalıştırma kotası konulmalıdır.

Katılımcılara kurum bakımına ayrıldıktan sonra kimden yardım aldığı sorulduğunda sadece beşte birine yakını biyolojik ailesinden yardım aldığını belirtmiştir. Bu durum Kurum bakımından ayrılan bireylerle biyolojik aileleri arasındaki bağın tahrip olduğunu göstermektedir. Çocuğun kurum bakımına alınmasında biyolojik ailesinin ciddi ihmal ve istismarının olmadığı durumlarda çocukla biyolojik ailesinin ilişkileri onarılmaya çalışılmalıdır. Çocuğun devlet korumasına alınmasını gerektiren durum çoğunlukla çocuğun kendisinden değil içinde yaşadığı çevreden kaynaklanmaktadır. Çocuk o çevre içerisinde güvende değilse o çevreye de müdahale edilmelidir. Dolayısıyla sadece kurum bakımındaki çocuklara psiko-sosyal destek verilmemeli, aynı zamanda çocuğun biyolojik ailesi de sosyal hizmet disiplininin “çevresi içinde birey” odağı doğrultusunda psiko-sosyal destek almalıdır.

Katılımcıların yalnızca %1,9'u kurum bakımından ayrıldıktan sonra kendilerine yardım edenler arasında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı personelini söylemiştir. Bu durum kurum sonrası süreçte ASPB ve ASPB personelinin gençlerle iletişim halinde olmadığını göstermektedir. Gençlerin suça sürüklenmesini, madde bağımlılığı yaşamasını, maddi açıdan zorluk çekmesini önlemek amacıyla ASPB tarafından kurum

bakımına ayrılmış her birey düzenli aralıklarla telefon veya yüz yüze görüşme yoluyla izlenmelidir. Kurum bakımından ayrılmış bireylerden oluşan bir elektronik haberleşme ağı aracılığıyla aynı deneyimi yaşamış bireylerin, birbirleriyle bağ kurması, yardımlaşması, sorunlarını paylaşması, fikir alışverişinde bulunması ve bu yolla yalnızlık yaşamaması sağlanmalıdır.

Katılımcılardan daha önce psikolojik veya psikiyatrik bir tedavi görenlerin oranı azımsanmayacak kadar fazladır. Kurum bakımından ayrılan bireylerin yaklaşık yarısının daha önceki hayatında psikolojik veya psikiyatrik bir tedavi görmüş olduğu göz önünde bulundurulduğunda, psikolojik rahatsızlıkların ortaya çıkmasını engelleyen koruyucu-önleyici sosyal hizmet müdahalelerinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda kurum bakımından ayrılan kadınların erkeklere oranla daha fazla suça sürüklenme ve barınacak yer bulamama sorunu yaşadığı; kurum bakımından ayrılan erkeklerin ise kadınlara oranla daha fazla ruhsal/bedensel hastalık ve boşanma sorunu yaşadığı, kurum bakımından ayrılma yaşları 18-22 grubunda olan katılımcıların barınacak yer bulamayanların oranının kurum bakımından ayrılma yaşları 7-17 yaş grubunda olan katılımcılardan anlamlı derecede daha fazla olduğu bulunmuştur. Bu bulgular devlet korumasında yetişmiş bireylerin henüz kendi ayakları üzerinde durabilecek yaşam becerisi kazanmadan kurumdan çıkartıldığını göstermektedir. Suça sürüklenme ve barınacak yer bulamama sorununun önlenmesi adına devlet koruması altındaki bireylerin mutlaka bir iş sahibi olarak kurum bakımından ayrılması ve devlet korumasından ayrılmadan önce kendi başına yaşayabilecek yaşam becerileri kazanması sağlanmalıdır.

Katılımcıların gelir durumu bozuldukça bağımlılık yaşama sorunu ile yoksulluk/işsizlik yaşama sorununun arttığı görülmüştür. Madde bağımlılığının önlenmesi amacıyla henüz korunma kararı kaldırılmadan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tüm kurumlardaki çocuklara koruyucu önleyici çalışmalar yapmalı, madde kullanımı gerçekleşmişse bireyin içinde bulunduğu ve maddeye alışmasına neden olan çevre düzenlenmelidir. Kurum sonrası oluşabilecek madde bağımlılığı sorununun önlenmesine yönelik olarak, sorun yaşayan bireylerin her sorununda günün her saati

danışmanlık alabileceği bir hat hizmete geçirilmelidir. Kurum bakımından ayrılmış bireylerin aile ve iş ilişkileri, sorunları bireyin isteğine bağlı olarak takip edilmeli ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca görevlendirilecek personel tarafından düzenli izlemeler yapılmalıdır.

Tüm bu önerilerin hayata geçirilmesi adına sosyal hizmet uzmanları tarafından savunuculuk ve lobicilik faaliyetleri yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acıduman, A. ve Ada, B. (2008). Türkiye Himâye-i Etfâl Cem'iyeti (Çocuk Esirgeme Kurumu) yayınlarından 1927 tarihli bir kitapçık: Dişlerimizi niçin temizleriz? *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 51, 252-258.
- Albrecht, T.L.,& Adelman, M.B. (1987). Communicating social support: A theoretical perspective. In T.L. Albrecht & M.B. Adelman (Eds.), *Communicating social support* (pp. 18-39). Newbury Park, CA: Sage.
- Allen, M. (2003, Ekim 17). Mart 1, 2018 tarihinde <https://www.jrf.org.uk/report/factors-influence-young-people-leaving-care> adresinden alındı
- Aro, S., Aro, H. ve Keskimaki I. (1995). Socio-economic Mobility Among Patients with Schizophrenia or Major Affective Disorder. A 17-Year Retrospective Follow-Up. *Br J Psychiatry*, 166, 759-767.
- Arslan, E. (2008). *Bağlanma Stilleri Açısından Ergenlerde Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ve Ego Kimlik Süreçlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ASPB (2016). Ağustos 16, 2017 tarihinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı:www.aile.gov.tr adresinden alındı
- ASPB (2016). Mart 19, 2018 tarihinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı :<http://www.aile.gov.tr> adresinden alındı
- Aşık, E. (2006). *Yetiştirme Yurdunda Kalan Gençlerin Ergenlik Sorunları Ve Başetmeleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Australian Psychological Society (2014). Ekim 15, 2018 tarihinde <https://www.psychology.org.au> adresinden alındı
- Aziz, A. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri* (10. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Barbee, A.P. & Cunningham, M.R. (1995). An experimental approach to social support communications: Interactive coping in close relationships. In B.R. Burleson (Ed.), *Communication yearbook 18* (p. 381-413). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Bartholomew K, Horowitz L (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-241.
- Basım, H. Nejat ve Çetin, Fatih (2011). Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin Güvenilirlik ve Geçerlilik Çalışması, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 104-114.

- Benli, T. (1998). *Yetiştirme Yurdu Öğrencilerinin Akademik Başarısızlık Nedenlerine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bintaş Zörer, P. (2015). *Bağlanma Kuramı Perspektifinden Sosyal Kaygı: Erken Dönem Uyumsuz Şemalar Ve Reddedilme Duyarlılığının Rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Boduroğlu, G. (2017). *Kurum Bakımından Ayrılan Bireylerin Yaşamın Düzenlenmesi Ve Uyum Sürecinde Karşılaştığı Sorunlar Ve Sosyal Destek Kaynakları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Bonanno, G.A. (2004). Loss, trauma, and human resilience: have we under-estimated the human capacity to thrive after extremely aversive events? *American Psychologist*, 59, 20-28.
- Bowlby, J. (1951). *Maternal care and mental health*. Geneva: World Health Organization.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss: Vol. 2. Separation: Anxiety and Anger*. New York: Basic Books, 322-369.
- Broad, B. & Saunders, L. (1998). Involving young people leaving care as peer researchers in a health research project: a learning experience. *Research, Policy and Planning*, 16(1), 1-9.
- Buchanan, A. (1999). Are care leavers significantly dissatisfied and depressed in adult life? *Adoption and Fostering*, 23, 35-40.
- Büyüköztürk, Ş. (2006). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, (6. Baskı), Ankara: Pegem Yay.
- Clapton, G., Mellon, M., & Hoggan, P. (2012). *Adoption & Fostering in Scotland*. Edinburgh: Dunedin Academic Press Limited.
- Collins, S. (2007) Social workers, resilience, positive emotions and optimism, *Practice*, 19(4), 255-269,
- Connor, K.M., Davidson, J.R.T. (2003). Spirituality, resilience, and anger in survivors of violent trauma: A community survey. *Journal of Traumatic Stress*, 16, 487-494.
- Coombes, R. (2004). Falling through the cracks. Society. Guardian.co.uk. Mayıs 18, 2018 tarihinde <http://society.guardian.co.uk/homelessness/story/0,,1325383,00.html> adresinden alındı.
- Çapar, A. (2017). *Psikiyatrik Bozukluğu Olan Hastalarda Psikolojik Dayanıklılık Ve İntihar Olasılığı İlişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

- Çavuşoğlu, T. (2010). *Sosyal Hizmetler Tarihinde Kilometre Taşları* (1. Baskı). Ankara: Korza Yayıncılık.
- Çetin, Ç.F. (2008). *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı* (1. Baskı). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Darülaceze Başkanlığı (2015). Temmuz 25, 2017 tarihinde <http://www.darulaceze.gov.tr/Kurumsal/KurulusAmaci> adresinden alındı
- Darülaceze. (b.t.). 11 Ekim 2017, <http://www.darulaceze.gov.tr>.
- Diamond, G. & Arbel, E. (2014). *Adoption: The Search for a New Parenthood*. New York: Nova Science Publishers, Inc.
- Dixon, J., Wade, J., Byford, S., Weatherly, H. & Lee, J. (2006). *Young People Leaving Care: A Study of Costs and Outcomes*. Social Work Research & Development Unit: York.
- Doğan, R. (2013). Bir Koruma Tedbiri Olarak Koruyucu Aile Kurumu ve Koruyucu Aile Yönetmeliği. *Ankara Barosu Dergisi*, 2, 146-170.
- Durmuş, Y. & Tezer, E (2001). Mizah Duygusu ve Stresle Başa Çıkma Tarzları Arasındaki İlişki. *Türk Psikoloji Dergisi*, 16(47), 25-35.
- Dutta, S. (2017). Life after leaving care: Experiences of young Indian girls. *Children And Youth Services Review*, 73, 266-273.
- Duyan, V. (2010). *Sosyal Hizmet Temelleri Yaklaşımları Müdahale Yöntemleri (1)*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi.
- Eker, D. ve Arkar, H. (1995). Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Faktör Yapısı, Geçerlilik ve Güvenirliği. *Türk Psikologlar Dergisi*, 10(34), 45-55.
- Ekmekçi, P.E., Arda, B., Acıduman, A. (2012). Pediatri Tarihi Tıp tarihi açısından Çocuk Esirgeme Kurumu'nun kuruluş dönemi etkinliklerine bir kitap bağlamında bakış: "Büyük Çocukların Beslenme Usulleri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 55, 57-69.
- Erbaş, S. (2015). *Yeme Tutumlarının Nesne İlişkileri Kuramı Çerçevesinde İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fırat, M. (2014). *Yoksulluk ve Suç İlişkisinin Sosyolojik Analizi: Bir Referans Çerçevesi (Elazığ Örneği)*. Bilgi Yolu Eğitim Kültür ve Sosyal Araştırmalar Merkezi: BİLSAM.
- Folkman, S and Lazarus, R S, (1980). An analysis of coping in a middle-aged community sample. *Journal of Health and Social Behavior*, 21, 219–239.

- Freheit, S.R. & Overhoolser, J.C. (1998). The association between humor and depression in adolescent psychiatric impatiens and hi school students. *Journal of Adolescent Research*, 13(1), 32-35.
- Friborg, O., Hjemdal, O., Rosenvinge, H.J. ve ark. (2003). A New Rating Scale for Adult Resilience: What are the Central Protective Resources behind Healthy Adjustment?, *Int J Methods Psychiatr Res*, 12, 65-76.
- Frost, J., & Mckelvie, S. (2004). Self-esteem and body satisfaction in male and female elementary school, high school, and university students. *Sex Roles*, 1-2, 45.
- Gallwey, S. (2013). *The relationship between attachment and resilience in foster care alumni*. Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. Mart 20, 2018 tarihinde <https://search.proquest.com/docview/1314577275?accountid=16382> adresinden alındı.
- Garnezy, N. (1991) Resilience and Vulnerability to Adverse Developmental Outcomes Associated with Poverty. *Am Behav Sci*, 34, 416-430.
- Gilligan, R. (1999). Enhancing the resilience of children and young people in public care by mentoring their talents and interests. *Child & Family Social Work*, 4(3), 187-196.
- Haase, J.E. (2004). The Adolescent Resilience Model as a Guide to Interventions, *J Pediatr Oncol Nurs*, 21, 289-299.
- Harvey, R. (2004). *Working With Bereaved Children A Guide* (1st ed.). London: Children's Legal Centre.
- Hawkins, J. D., Catalano, R. F. & Miller, J. Y. (1992). Risk and protective factors for alcohol and other drug problems in adolescence and early adulthood: Implications for substance abuse prevention. *Psychological Bulletin*, 112(1), 64.
- Hayat Sende Derneği. (2014). *Kurum Bakımından Topluma Geçişte Gençler Çalıştayı* (1.Baskı) [Broşür]. Ankara: Hayat Sende Derneği.
- Hollingworth, P. (2014). *Social Cognition, Attachment and Emotional Regulation in Young Adults Leaving Care*. Unpublished master's thesis, Cardiff University.
- Hürriyet. (2008, Eylül 26). Mart 20, 2018 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/bir-bakiciya-uc-bebek-dusuyor-cocuklar-marketten-alisveris-yapiyor-9996944> adresinden alındı
- IASSW. (2014, Haziran). Mart 20, 2018 tarihinde <http://ifsw.org> adresinden alındı
- İnanç,B.,Bilgin, M. ve Atıcı, M. (2012). *Gelişim Psikolojisi Çocuk ve Ergen Gelişimi* (8). Ankara: Pegem Akademi.
- Karasar, N. (1991). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler* (4. Baskı) Ankara: Bahçelievler.

- Kesebir, S., Gündoğar, D., Küçüksubaşı, Y. & Tatlıdil Yaylacı, E. (2013). The relation between affective temperament and resilience in depression: A controlled study. *Journal of Affective Disorders*, 148(2-3), 352-356.
- Kılıç Candan, A. (2015). *Yetiştirme Yurtlarında Kalmış Bireylerin Toplumsal Entegrasyonu*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kır, İ. (2011). Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 36, 381-404.
- Kim, J.W., Lee, H. & Lee, K. (2013). Influence of temperament and character on resilience. *Comprehensive Psychiatry*, 54(7), 1105-1110.
- Kol, S. (2014). *Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi*. Yüksek lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Krohne, H.W. (2001). Stress and Coping Theories. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 15, 163-15170.
- Kuiper, N.A. (2012). Humor and Resiliency: Towards a Process Model of Coping and Growth. *Europe's Journal of Psychology*, 8(3), 475-491.
- LDABC (2017). Eylül 14, 2017 tarihinde <http://www.ldabc.ca> adresinden alındı
- Leadbeater, B., Hellner, I., Allen, J.P. & Aber, J.L. (1989). Assessment of interpersonal negotiation strategies in youth engaged in problem behaviors. *Developmental Psychology*, 25, 465-472.
- Lippman, A. P. (2012). *Homeless young adults: An exploratory study examining resiliency and coping*.
- Luckey, B.J. & Tepe, V. (Ed.). (2008). *Biobehavioral Resilience to Stress* (1). London: CRC Press.
- Lyyra, T.M., & Heikkinen, R.L. (2006). Perceived social support and mortality in older people. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences & Social Sciences*, 61B, 47-152.
- Malkoç, A. T. & Yalçın, İ. T. (2015). Relationships among Resilience, Social Support, Coping, and Psychological Well-Being among University Students. *P D R: Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 5(43), 35.
- Martin, R. A., Puhlik-Doris, P., Larsen, G., Gray, J. & Weir, K. (2003). Individual differences in uses of humor and their relation to psychological well-being: Development of the Humor Styles Questionnaire. *Journal of Research in Personality*, 37, 48-75.

- Melkman, E.P. & Benbenishty, R. (2018). Social support networks of care leavers: Mediating between childhood adversity and adult functioning. *Children and Youth Services Review*, 86, 178-187.
- Murphy, R.E.(2011). *Psychological needs of young adults leaving the care system*. Unpublished master's thesis, Cardiff University, UK.
- Murray C. (2003). Risk Factors, Protective factors, Vulnerability, and resilience: a framework Of understanding and supporting the adult transitions of youth with high-insidencedisabilities. *Remedial and Special Education*, 24, 16-26.
- Neff, K. D. (2003). Self-compassion: An alternative conceptualization of a healthy attitude toward oneself. *Self and Identity*, 2(2), 85-101.
- ORE. (2013, Haziran). Mart 20, 2018 tarihinde <http://socialwork.oxfordre.com> adresinden alındı
- Ögel, K., Taner, S. ve Eke, C. (2006). Onuncu sınıf öğrencileri arasında tütün, alkol ve madde kullanım yaygınlığı. *İstanbul örnekleme. Bağımlılık Dergisi*, 7(1), 18-23.
- Özen, Y. (2014). *Self, Self-Perception And Self-Perception Of Psychosomatic Disorders An Overview Of Social Psychological*. Akademik Bakış.
- Piper, W. E. & Duncan, S. C. (1999). Object relations theory and short-term dynamic psychotherapy: findings from the Quality of Object Relations Scale. *Clinical Psychology Review*, 19(6), 669-685.
- Richardson, G.E., Neiger, B., Jensen, S., Kumpfer, K. (1990). The resiliency model. *Health Education*, 21, 33-39.
- Riley, N. & Van Vleet, K. E. (2012). *Making Families Through Adoption*. Thousand Oaks, Calif: SAGE Publications.
- RMIT University. (2009). *Developing Self Confidence, Self Esteem and Resilience (1st ed.)* [Broşür]. RMIT University Counselling Service: Yazar.
- Rooney, M. C. (2013). *Care leavers' experiences of transition: A biographical narrative study of care leavers' stories in one Trust area of Northern Ireland*.
- Saçan, S. (2010). *Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumunda Korunma Altında İken Aile Yanına Döndürülen 6-18 Yaş Çocuk Ve Gençlerin Duygusal Ve Davranış Sorunları; Kütahya İli Örneği*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Sağlam, E. (2014). *Yetiştirme Yurdunda Büyüyen Genç Yetişkinlerin Bazı Psikolojik Özelliklerinin Ailesi Yanında Büyüyen Bireylerle Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi.
- Saral, K. (2013). *Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Eğitim-Öğretim Yaşantılarında Stresle Başa Çıkma Ve Sosyal Karşılaştırma*

Ortalamalarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi.

Sarıkaya, M. (2004). II. Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye’de Kimsesiz Çocuklara Yönelik Kapsamlı Bir Proje. *Atatürk Dergisi*, 4(1), 189-202.

Schaefer, C., Coyne, J.C. & Lazarus, R.S. (1981). The health-related functions of social support. *Journal of Behavioral Medicine*, 4, 381-406.

Schneider, R.T., Lyons, J.B.& Khazon S. (2013). Emotional intelligence and resilience. *Personality and Individual Differences*, 55(8), 909-914.

Shanbhag, R. (2017). Transform your Life: Do it with a fun activity. *Woman’s Era*, 44(1048), 18.

SOS Children’s Villages International (2016). *Leaving Care And Employment In Five European Countries: An Undocumented Problem?* 19 Mart 2018, <https://www.sos-childrensvillages.org>.

Sprague, C. M., Kia-Keating, M., Felix, E., Afifi, T., Reyes, G. & Afifi, W. (2015). Youth Psychosocial Adjustment Following Wildfire: The Role of Family Resilience, Emotional Support, and Concrete Support. *Child & Youth Care Forum*, 44(3), 433-450.

Stansfeld SA, Fuhrer R, Head J, et al. (1997). Work and psychiatric disorder in the whitehall II study. *J Psychosom Res*, 43, 73–81.

Stein, M. (2012). *Young People Leaving Care: Supporting Pathways to Adulthood*. London: Jessica Kingsley Publishers.

Şahin, G. (2009). *Yetiştirme Yurdunda Ve Ailesi Yanında Yaşayan Ergenlerin Bağlanma Stilleri İle Kimlik Statüleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şirin, I. (2015). *Annenin Çocuğuna Karşı Aşırı Korumacı Tutumuyla Annenin Çocukluk Çağında Yaşadığı Ayrılık Anksiyetesi Travması Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

T.C. Resmi Gazete. (1995). *Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik*. 4434, 13.11.1995.

Temel, A. (2017). *Yetiştirme Yurtlarında Kalan Ergenlerle Ailesi İle Birlikte Yaşayan Ergenlerde Topluluk Hissi Ve Psikolojik Sağlamlık*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tomanbay, İ. (1999). *Sosyal Çalışma Sözlüğü*. Ankara: Selvi Yayın.

- Turan, Ş. & Aksoy Poyraz, C. (2015). Günlük Yaşam Stresiyle Baş Etmek için Kullanılan Psikoterapi Yöntemleri. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 3, 133-140.
- Turgut, Ö. (2015). *Ergenlerin Psikolojik Sağlık Ortalamalarının, Önemli Yaşam Olayları, Algılanan Sosyal Destek Ve Okul Bağlılığı Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tüzün, O., Sayar, K. (2006). Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19, 24-39.
- Ulusal Kanser Enstitüsü (2017). Kasım 10, 2017 tarihinde <https://www.cancer.gov/publications/dictionaries/cancer-terms/def/social-support> adresinden alındı
- Warren, R., Smeets, E. & Neff, K. (2016). Self- criticism and self- compassion. *Current Psychiatry*, 15, 18-33.
- Webb, L. (2013). *Resilience: How to Cope When Everything Around You Keeps Changing*. Chichester, West Sussex: Capstone
- Yıldırım, N. (Aralık 2015). Darülaceze'de Çocuk Bakımı ve Eğitimi Lakita Dairesi ve Yetimhane, İlkokul, İmalathaneler. *Toplumsal Tarih*, 264, 26-35.
- Yılmaz Esencan, T. ve Rathfisch, G. (2017). *Psikoseksüel Gelişim Kuramının Kadın Hastalıkları Ve Doğum Hemşireliği Alnına Yansımaları*. Kadın Sağlığı Hemşireleri Derneği.
- Yüksel, Z. (2016). *Kurum Bakımında Kalmış Yetişkinlerde Bağlanma Biçimleri ve Ruhsal Sorunlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Mevzuat Listesi

2828 sayılı SHÇEK Kanunu

3413 sayılı 24.05.1983 Tarih ve 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununa Bir Ek Madde Eklenmesine Dair Kanun

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu

633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

6518 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi

Koruyucu Aile Yönetmeliği

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Çocuk Yuvaları Yönetmeliği

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri
Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik

EKLER

EK-1 Sosyo-Demografik Form

Bilgilendirilmiş Onam

Değerli Katılımcı,

Sizden katılmanızı istediğimiz Türkiye'deki Kurum Bakımında Büyümüş Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık (Yılmazlık) Ortalamalarının İncelenmesi Araştırması, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Sosyal Hizmet Bölümünde yüksek lisans öğrencisi olan Ayşe Şeyma TURGUT tarafından, Prof. Dr. Yasemin ÖZKAN'ın tez danışmanlığında yürütülen yüksek lisans tez araştırmasıdır. Bu araştırmada kurum bakımında yetişmiş bireylerin psikolojik dayanıklılık (yılmazlık) ortalamalarının ortaya konulması hedeflenmiştir. Bu aşamada size bazı sorular sorulacaktır. Bu sorulara içtenlikle cevap vermeniz beklenmektedir. Sizden aldığımız yanıtlar bu araştırma dışında hiçbir yerde kullanılmayacaktır. Araştırmada gizliliğin sağlanması için, bu formun üzerine adınızı ve diğer kişisel bilgilerinizi yazmayınız.

Tezi Hazırlayan:

Ayşe Şeyma TURGUT

Cep numarası: 05071280420

Soru formunu cevaplandırırken, cevaba en uygun seçeneğin yanındaki yuvarlağa “ ” çarpı “ X ” işareti koyunuz, “ Diğer ” seçeneğini işaretlediğiniz takdirde lütfen seçeneğin altındaki veya yanındaki satıra açıklamasını yazınız.

1) Sosyo-Demografik Form

1. Cinsiyetiniz nedir?

Kadın

Erkek

2. Kaç yaşındasınız?

18-26

27-41

42-54

55-64

65+

3. Medeni durumunuz nedir?

Evli

Bekar

Boşanmış

4. Eğitim durumunuz nedir?

5.

Okur-yazar

İlköğretim

Lise

Yüksekokul

Üniversite

Lisansüstü

6. Gelir getiren bir işte çalışıyor musunuz?

Evet

Hayır

7. Çalışıyorsanız ne iş yapıyorsunuz?

İşçi

Memur

Yevmiyeli

Serbest(kendi işinde çalışıyor)

Diğer _____

8. Aylık düzenli geliriniz nedir?

Asgari ücret

1500-2500

2500-3500

3500 ve üstü

EK-2 Kurum Bakımına ve Kurum Sonrası Yaşanan Sorunlara İlişkin Bilgi Formu

1. Kaç yaşındayken devlet korumasına/kurum bakımına alındınız?

2. Devlet korumasından/kurum bakımından kaç yaşındayken ayrıldınız?

3. Kurumdan ayrılma sebebiniz neydi?

Ailemin yanına döndüm

Koruyucu aileye verildim

Evlat edindirildim

Kaçtım

Yaş sınırı ile çıkartıldım

Diğer

4. Korunma kararınız kaldırıldıktan sonra kalacak yer bulma kaygısı yaşadınız mı?

Evet

Hayır

5. Devlet korumasından/kurum bakımından ayrıldıktan sonra ne gibi sorunlarla karşılaştınız? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

İşsizlik

Ruhsal/bedensel hastalık

Ayrımcılık

Taciz

Dolandırılma

Suçta sürüklenme

Bağımlılık

Yoksulluk

Boşanma

Barınacak yer bulamama

Diğer

6. Sorun yaşadığınız dönemlerde en çok kimden yardım ve destek gördünüz?
- Biyolojik ailem Koruyucu ailem Evlat edinen ailem
- Aynı kurumda(yurt/kuva) kaldığım arkadaşlarım İşverenim
- Ayrıldığım bakım kurumundaki personel
- Eşim/sevgilim Arkadaşlarım Kardeşlerim
- Diğer _____ Kimseden yardım görmedim

7. Yardım eden kişiler genellikle nasıl destek oldu?

- İş buldu Kalacak yer sağladı
- Maddi yardımda bulundu Giyecek ve yiyecek yardımı sağladı
- Diğer
-

8. Bir sıkıntınız/sorunuz olduğunda kendisinden yardım isteyebileceğiniz biri var mı?

- Evet Hayır

9. Evet ise bu kişi kim?
-

10. Daha önce hiç psikolojik/psikiyatrik tedavi gördünüz mü?

- Evet Hayır

EK-3 Yetişkinler İçin Yılmazlık Ölçeği

Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık (yılmazlık) Ölçeği (Resilience Scale for Adults-RSA) 2003 yılında Profesör Oddgeir Friboer tarafından geliştirilmiştir. Prof. Dr. Nejat Basım tarafından ölçek Türkçeye uyarlanmış, geçerlilik ve güvenilirliği yapılmıştır. Ölçek 5 faktörden oluşan Likert tipi bir ölçektir. Ölçek otuz üç sorudan oluşmakta olup ölçekte ters puanlanmış maddeler bulunmaktadır.

Ölçeği doldurmaya başlamadan önce mutlaka okuyunuz.

Ölçeği cevaplarken düşüncenizi en iyi açıklayan kutucuğa “X” koyunuz. Ortadaki kutucuğun ‘kararsızım’ anlamına geldiği düşünülürse, sizi en iyi yansıtan düşünce sağ taraftaki ise 4. ve 5. kutucuktan birini; sol taraftaki ise 1. ve 2. kutucuktan birini; kararsız iseniz 3. kutucuğu işaretleyiniz.

Örneğin;

1. Beklenmedik bir olay olduğunda...

1 2 3 4 5

Her zaman bir çözüm bulurum

--	--	--	--	--

 Çoğu kez ne yapacağımı kestiremem

“Her zaman bir çözüm bulurum” ile ilgili olarak 1. kutucuk Kesinlikle Katılıyorum, 2. kutucuk Katılıyorum anlamına gelmektedir. “Çoğu kez ne yapacağımı kestiremem” ile ilgili olarak 4. kutucuk Katılıyorum, 5. kutucuk Kesinlikle Katılıyorum anlamına gelmektedir. 3. kutucuk ise her iki düşünce ile de ilgili olarak Kararsızım anlamına gelmektedir.

1. Beklenmedik bir olay olduğunda...	Her zaman bir çözüm bulurum	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Çoğu kez ne yapacağımı kestiremem
2. Gelecek için yaptığım planların...	Başarılması zordur	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Başarılması mümkündür
3. En iyi olduğum durumlar şu durumlardır...	Ulaşmak istediğim açık bir hedefim olduğunda	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Tam bir günlük boş bir vaktim olduğunda
4. ...olmaktan hoşlanıyorum	Diğer kişilerle birlikte	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Kendi başıma
5. Ailemin, hayatta neyin önemli olduğu konusundaki anlayışı...	Benimkinden farklıdır	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Benimkiyle aynıdır
6. Kişisel konuları ...	Hiç kimseyle tartışmam	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Arkadaşlarımla/Aile- üyeleriyle tartışabilirim
7. Kişisel problemlerimi...	Çözmem	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Nasıl çözebileceğimi bilirim
8. Gelecekteki hedeflerimi...	Nasıl başaracağımı bilirim	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Nasıl başaracağımdan emin değilim
9. Yeni bir işe/projeye başladığımda ...	İleriye dönük planlama yapmam, derhal işe başlarım	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Ayrıntılı bir plan yapmayı tercih ederim

10. Benim için sosyal ortamlarda rahat/esnek olmak	Önemli değildir	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Çok önemlidir
11. Ailemle birlikteyken kendimi ... hissedirim	Çok mutlu	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Çok mutsuz
12. Beni ...	Bazı yakın arkadaşlarım/aile üyelerim cesaretlendirebilir	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Hiç kimse cesaretlendiremez
13. Yeteneklerim...	Olduğuna çok inanırım	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Konusunda emin değilim
14. Geleceğimin ... olduğunu hissediyorum	Ümit verici	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Belirsiz
15. Şu konuda iyiyimdir...	Zamanımı planlama	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Zamanımı harcama
16. Yeni arkadaşlık konusu ... bir şeydir	Kolayca yapabildiğim	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Yapmakta zorlandığım
17. Ailem şöyle tanımlanabilir ...	Birbirinden bağımsız	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Birbirine sıkı biçimde kenetlenmiş
18. Arkadaşlarımla arasındaki ilişkiler ...	Zayıftır	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Güçlüdür
19. Yargılarıma ve kararlarıma ...			

Çok fazla güvenmem	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Tamamen güvenirim
20. Geleceğe dönük amaçlarım ...		
Belirsizdir	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	İyi düşünülmüştür
21. Kurallar ve düzenli alışkanlıklar ...		
Günlük yaşamımda yoktur	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Günlük yaşamımı kolaylaştırır
22. Yeni insanlarla tanışmak ...		
Benim için zordur	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Benim iyi olduğum bir konudur
23. Zor zamanlarda, ailem ...		
Geleceğe pozitif bakar	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Geleceği umutsuz görür
24. Ailemden birisi acil bir durumla karşılaştığında...		
Bana hemen haber verilir	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Bana söylenmesi bir hayli zaman alır
25. Diğerleriyle beraberken		
Kolayca gülerim	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Nadiren gülerim
26. Başka kişiler söz konusu olduğunda, ailem şöyle davranır:		
Birbirlerini desteklemez biçimde	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Birbirlerine bağlı biçimde
27. Destek alırım		
Arkadaşımdan/aile üyelerinden	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Hiç kimseden
28. Zor zamanlarda ... eğilimim vardır		
Her şeyi umutsuzca gören bir	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Beni başarıya götürebilecek iyi bir şey

	<table border="1" style="border-collapse: collapse; width: 100px; height: 20px;"> <tr> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> </tr> </table>						bulma
29. Karşılıklı konuşma için güzel konuların düşünülmesi, benim için ...							
Zordur	<table border="1" style="border-collapse: collapse; width: 100px; height: 20px;"> <tr> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> </tr> </table>						Kolaydır
30. İhtiyacım olduğunda ...							
Bana yardım edebilecek kimse yoktur	<table border="1" style="border-collapse: collapse; width: 100px; height: 20px;"> <tr> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> </tr> </table>						Her zaman bana yardım edebilen birisi vardır
31. Hayatımdaki kontrol edemediğim olaylar (ile) ...							
Başa çıkmaya çalışırım	<table border="1" style="border-collapse: collapse; width: 100px; height: 20px;"> <tr> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> </tr> </table>						Sürekli bir endişe/kaygı kaynağıdır
32. Ailemde şunu severiz ...							
İşleri bağımsız olarak yapmayı	<table border="1" style="border-collapse: collapse; width: 100px; height: 20px;"> <tr> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> </tr> </table>						İşleri hep beraber yapmayı
33. Yakın arkadaşlarım/aile üyeleri ...							
Yeteneklerimi beğenirler	<table border="1" style="border-collapse: collapse; width: 100px; height: 20px;"> <tr> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> </tr> </table>						Yeteneklerimi beğenmezler

EK-4 İzin Yazısı

HAYAT SENDE GENÇLİK AKADEMİSİ DERNEĞİ

Necatibey Cad. No: 27/11
Kızılay Çankaya Ankara/Türkiye
bilgi@hayatsende.org
+90 312 229 44 46

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet
Bölümü

03.09.2017

Ayşe Şeyma Turgut kişinin 01.09.2017 tarihinde derneğimize yapmış olduğu Akademik Çalışma Başvurusu sonucunda "Türkiye'deki Kurum Bakımında Büyümüş Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık(Yılmazlık) Düzeylerinin İncelenmesi" isimli yüksek lisans tez çalışması için korumadan ayrılan gençlerle anket çalışması yapması konusunda iş birliği yapılacağı ve gereken kolaylığın sağlanacağı uygun bulunmuştur.

Mustafa Dikyar
Dernek Yönetim Kurulu Başkanı

EK-5 Orijinallik Raporu

 <p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU</p>
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA</p> <p style="text-align: right;">Tarih: 17/04/2018</p> <p>Tez Başlığı : Türkiye'deki Kurum Bakımında Büyümüş Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık (Yılmazlık) Düzeylerinin İncelenmesi</p> <p>Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 141 sayfalık kısmına ilişkin, 10/04/2018 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 10'dur.</p> <p>Uygulanan filtrelemeler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- ☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2- ☐ Kaynakça hariç 3- ☐ Alıntılar hariç 4- ☐ Alıntılar dâhil 5- ☐ 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç <p>Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p> <p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p> <p style="text-align: right;">17.04.2018 </p> <p>Adı Soyadı: Ayşe Şeyma TURGUT Öğrenci No: N14225037 Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet Programı: Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans</p>
<p><u>DANIŞMAN ONAYI</u></p> <p>UYGUNDUR.</p> <p> Prof. Dr. Yasemin ÖZKAN</p>

EK-6 Hacettepe Üniversitesi Etik Kurul İzni

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Bilgi verildi.
17.01.2018

Sayı : 35853172/ 433 - 2

02 Ocak 2018

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 07.12.2017 tarih ve 8117 sayılı yazınız.

Enstitünüz Sosyal Hizmet Anabilim yüksek lisans programı öğrencilerinden **Ayşe Şeyma TURGUT**'un **Prof. Dr. Yasemin ÖZKAN** danışmanlığında yürüttüğü "**Türkiye'deki Kurum Bakımında Büyümüş Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık (Yılmazlık) Düzeylerinin İncelenmesi**" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **19 Aralık 2017** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Rahime M. NOHUTCU
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Ayşe Şeyma TURGUT
Doğum Yeri ve Tarihi : ANKARA/15.04.1992

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Başkent Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü
(2010-2015)
Yüksek Lisans Öğrenimi : Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet ABD
(2015-2018)
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Stajlar :Ankara 1. Aile Mahkemesi (2013-2014)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Ankara İl
Müdürlüğü/Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü/
Koruyucu Aile Hizmetleri Birimi (2014)

Seyranbağları Huzurevi Yaşlı Bakım ve
Rehabilitasyon Merkezi (2014-2015)

Özel Başkent Vizyon Yaşlı Bakım ve
Rehabilitasyon Merkezi (2015-2016)

Hayat Sende Derneği (2017)

Çalıştığı Kurumlar :Kocaeli Üniversitesi SBF Sosyal Hizmet
Bölümü Araştırma Görevlisi (2017-)

İletişim

E-Posta Adresi : ayseyma1992@yandex.com

Tarih : Haziran 2018